

Programmabegroting 2025-2028

gemeente
Hoeksche Waard

Inhoudsopgave

Aanbieding		3
Voorwoord		4
1	Inleiding	6
1.1	Leeswijzer	7
1.2	Algemeen financieel beleid	9
2	Programmaplannen	12
2.1	Programma 0 Bestuur en ondersteuning	13
2.2	Programma 1 Veiligheid	16
2.3	Programma 2 Verkeer, Vervoer en Openbare ruimte	19
2.4	Programma 3 Economie	22
2.5	Programma 4 Onderwijs	26
2.6	Programma 5 Sport, Cultuur en Recreatie	29
2.7	Programma 6 Sociaal Domein	32
2.8	Programma 7 Volksgezondheid en Milieu	39
2.9	Programma 8 Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	42
2.10	Algemene Dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	45
3	Paragrafen	50
3.1	Lokale Heffingen	52
3.2	Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	60
3.3	Onderhoud Kapitaalgoederen	67
3.4	Financiering	77
3.5	Bedrijfsvoering	84
3.6	Verbonden Partijen	90
3.7	Grondbeleid	108
3.8	Regio Deal	115
3.9	Wet open overheid (Woo)	117
4	Financiële Positie	118
4.1	Grondslagen en uitgangspunten	119
4.2	Overzicht van baten en lasten	121
4.3	Overzicht van incidentele baten en lasten	125
4.4	Structureel begrotingsevenwicht	127
4.5	Structurele en incidentele mutaties in reserves	128
4.6	Investeringsoverzicht	130
4.7	Reserves en voorzieningen	132
4.8	Geprognosticeerde balans	134
Bijlagen		135
	Bijlage 1 Overzicht taakvelden	136
	Bijlage 2: Budgetten dierenwelzijn	140

Aanbieding

Hierbij presenteren wij u de Programmabegroting 2025 - 2028 van gemeente Hoeksche Waard.

Op 11 juli 2024 stelde u de Perspectiefnota 2025 vast. Hierin stonden, onder meer, de effecten van de Meicirculaire 2024 en de grondslagen/uitgangspunten om de Begroting 2025 te kunnen opstellen. Hiernaast is in de Perspectiefnota een aantal beleidsimpulsen opgenomen, welke de raad integraal heeft afgewogen. Tot slot bevatte de Perspectiefnota 2025 een aantal denklijnen met het doel om via ombuitingen, het begrotingstekort vanaf 2026 gefaseerd weer terug te kunnen brengen naar een begrotingsoverschot.

De voorliggende Begroting 2025 betreft de uitwerking van de besluitvorming bij de Perspectiefnota 2025. Een verdere toelichting op het financieel beeld vindt u in de Financiële samenvatting van deze begroting.

Met deze begroting vragen wij u het budgetrecht toe te passen voor het begrotingsjaar 2025 door de benodigde middelen (programmabudgetten en investeringen) vast te stellen.

Voor de bestuurlijke behandeling van de begroting zijn de volgende vergaderingen gepland:

- Beeldvormende raad: 15 oktober 2024
- Oordeelsvormende raad / besluitvormende raad: 7 november 2024

Burgemeester en wethouders van gemeente Hoeksche Waard

E. Koops
secretaris

E. van Heijningen
burgemeester

Voorwoord

Voor u ligt de Programmabegroting 2025-2028. Deze geeft een inhoudelijk en financieel overzicht van de taken, plannen én ambities van de gemeente Hoeksche Waard. De begroting maakt een belangrijk deel uit van de planning- en controlcyclus van de gemeente en borduurt voort op de doelstellingen uit de programmabegroting 2024, het coalitieakkoord en het collegeprogramma 2022-2026.

Het beleid en de financiën van de gemeente Hoeksche Waard worden, net als bij andere gemeenten beïnvloed door constant veranderende maatschappelijke ontwikkelingen. Denk bijvoorbeeld aan de schaarste op de arbeidsmarkt waardoor projecten soms vertraging oplopen. Naast deze maatschappelijke en economische onzekerheden zijn het op financieel gebied ook onzekere tijden, zeker met het ravijnjaar in het verschieft. De komst van het nieuwe kabinet eerder dit jaar brengt verandering in de uitvoeringswerkelijkheid van onze gemeente met zich mee. Op grond van het hoofdlijnenakkoord van het Rijk zien wij, dat de voorziene financiële problemen van gemeenten minimaal worden opgelost. De VNG blijft druk op het Rijk uitoefenen om gemeenten voor vol aan te zien en niet slechts als doorgeefluik en pinautomaat.

Het mag duidelijk zijn dat wij te maken hebben met de nodige onzekerheden, (maatschappelijke) ontwikkelingen en Rijksopgaven die boven de markt hangen en op ons afkomen de komende jaren. De krapte op de arbeidsmarkt brengt een extra uitdaging met zich mee, immers zonder goede personele invulling kan het werk uiteraard niet (optimaal) worden uitgevoerd. Dat geldt voor onszelf, maar zeker ook voor onze partners. Blijven zoeken naar samenwerking met onze buurgemeenten en stakeholders in de regio is noodzakelijk. De positie van Hoekse Waard in de verschillende regio's vraagt daarom om extra aandacht. Om regie te houden op de vele regionale ontwikkelingen, is een blik over de dijken noodzakelijk.

In het hoofdlijnenakkoord staat dat het kabinet achter de internationale en nationale doelen staat als het gaat om stikstof en natuur. Tegelijk is ook duidelijk dat het Nationale Programma Landelijke Gebied is gesneuveld hetgeen onrust brengt bij de provincie, de partners en de boeren. Het NLPG is onderdeel van de Nationale omgevingsvisie en zodoende onderdeel van de lokale omgevingsvisie.

Op het vlak van de publieke gezondheid staat in het akkoord dat preventie meer centraal komt te staan om daarmee de zorg voor de toekomst ook toegankelijk te houden. Er is nog niet uitgewerkt hoe dit zich verhoudt tot de decentrale taak van gemeenten via de Wet Publieke Gezondheid noch tot de opgenomen financiële maatregel om de intensivering in publieke gezondheid terug te draaien vanaf 2025 met uiteindelijk € 300 miljoen. Met het terugdraaien van de intensivering en subsidies in de publieke gezondheid, kunnen mogelijkheden van de gemeente om een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheid onder druk komt te staan. Tegelijk is het goed nieuws dat het Integraal Zorg Akkoord wordt verbreed waarmee sociaal werk nu een volwaardig partner wordt in de transitie van zorg naar welzijn. Immers, werk maken van preventie en normalisering vraagt activiteiten gericht op het versterken en verbinden van mensen, groepen en gemeenschappen om vanuit gezamenlijkheid aan veerkracht te bouwen.

Het Rijk komt met een Impulsbudget en een ondersteuningsteam om beschutte banen verder te stimuleren en gemeenten te helpen om de lokale infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven toekomstbestendig in te richten. Hier liggen kansen voor onze gemeente. De aandacht voor de consequenties van de vergrijzing, die in onze gemeente jaren eerder komt dan elders in het land, ontbreekt echter in dit hoofdlijnenakkoord. Daarmee nemen wij onze verantwoordelijkheid voor voldoende ondersteuning en laagdrempelige zorg in de wijk en passende woonvoorzieningen niet minder serieus. Wij gaan door met onze dienstverlening en werken wij hard om de opgaven uit het Hoofdlijnenakkoord 'Samen doordacht doen', namelijk: levendige dorpen, inclusieve samenleving, duurzaam eiland en Hoeksche Waard in de omgeving, te realiseren.

Het traject van kwaliteitsverbetering van de organisatie draagt bij aan een verdere verbetering van de sturing en verantwoording vanaf 1 januari. Hiervoor is structureel versterking van de organisatie

nodig, waarvoor eerder middelen zijn opgenomen in de Perspectiefnota 2025 / de voorliggende begroting. Tegelijk wordt hard gewerkt aan het opstellen van de Toekomstvisie voor onze gemeente. Gemaakt in samenspel met alle betrokkenen, ligt er straks een visie die als kapstok voor alle beleid en posities geldt en daarmee duidelijkheid geeft voor inwoners, bedrijven, samenwerkingspartners en bestuurders.

De voorliggende programmabegroting 2025 toont een sluitende begroting voor 2025. Daarnaast beschikken wij als gemeente over een solide financiële positie, met een relatief grote algemene reserve. Ook zien wij gunstige financiële ratio's en kengetallen. Door ons relatief omvangrijke investeringsprogramma de komende jaren zal onze solvabiliteit naar verwachting wel enigszins dalen, maar blijft nog steeds binnen de toegestane normen. Belangrijkste aandachtspunt betreft het structurele begrotingstekort vanaf 2026 als gevolg van forse rijksbezuïngingen op het gemeentefonds. Bij de besluitvorming over de Perspectiefnota 2025 is om die reden een aantal denklijnen ontwikkeld om hiermee, op termijn, via ombuigingsmaatregelen, het begrotingsevenwicht te herstellen. De eerste maatregelen dienen hierbij bij de perspectiefnota / programmabegroting 2026 geconcretiseerd te worden.

Wij kijken ernaar uit samen met de raad uitvoering te geven aan de ambities voor 2025!

1 Inleiding

gemeente
Hoeksche Waard

1.1 Leeswijzer

Programma-indeling

De programmabegroting bestaat uit 9 programma's en ongeveer 70 taakvelden. De programma-indeling is als volgt:

0. Bestuur en ondersteuning
1. Veiligheid
2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte
3. Economie
4. Onderwijs
5. Sport, cultuur en recreatie
6. Sociaal Domein
7. Volksgezondheid en milieu
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening

Programmaplan opzet

De programma's hebben de volgende opzet:

Wat gebeurt er om ons heen?

Hier staan de trends en ontwikkelingen beschreven die effect hebben op onze organisatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Hier staan de maatschappelijke effecten en doelen beschreven en hoe wij die met het programmaplan willen bereiken.

Wat mag het kosten?

Een overzicht van de baten, de lasten en de wijzigingen in de reserves.

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Hier staan de verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van de gemeente beschreven.

Beleidsindicatoren

De verplichte beleidsindicatoren, zoals opgenomen in 'waarstaatjegemeente.nl', zijn per programma weergegeven. De cijfers kunnen betrekking hebben op verschillende jaren.

Paragrafen

Naast de programma's bevat de programmabegroting 2025-2028 de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Regio Deal
9. De Woo

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de programmabegroting voor een aantal (verplichte) specifieke onderwerpen.

Financiële positie

In de financiële positie zijn opgenomen: het overzicht van baten en lasten van het programmaplan, het investeringsoverzicht, de specificatie van de reserves en voorzieningen en de geprognoseerde balans (meerjarig).

Bijzonderheden

Wijzigingen Iv3 voorschriften en actualisatie kostenverdeling

Het Rijk heeft voor begrotingsjaar 2025 nieuwe IV3 voorschriften (Informatie voor derden) gepubliceerd, waarin in Programma 6 nieuwe taakvelden zijn toegevoegd en bestaande taakvelden zijn herzien om beter te kunnen voorzien in de informatiebehoefte in het Sociaal Domein (o.a. agv de Hervormingsagenda Jeugd). Wij hebben de Begroting 2025 (programma '6. Sociaal Domein') aangesloten om aan deze nieuwe, verplicht te hanteren, voorschriften te kunnen voldoen. Voor nadere toelichting en Iv3 definities wordt verwezen naar: Iv3 voorschriften gemeenten 2025

In de begroting worden verder, via interne verdeelsleutels, de directe (personeels)kosten verdeeld over verschillende taakvelden/programma's. De kosten van overhead worden niet verdeeld, maar conform het BBV verplicht verantwoord op taakveld '0.4 Overhead'. Bij de start van de gemeente Hoeksche Waard in 2019 is voor deze verdeling uitgegaan van het gemiddelde van de kostenverdeling bij de vijf voormalige gemeenten (uit praktische overwegingen en vanwege gebrek aan andere/verplichte uitgangspunten). Deze basis betrof op dat moment een best mogelijke inschatting/benadering. De eerste jaren ná de herindeling is de organisatie nog volop in beweging geweest en is deze verdeling steeds toegepast ter bevordering van de vergelijkbaarheid tussen de verschillende jaren. Omdat omstandigheden wijzigen (o.a. nieuwe / herziening taakvelden, nieuwe Rijksbudgetten/SPUKs, ontwikkeling van formatie en mutaties in ambities en werkzaamheden) is het raadzaam om deze verdeling periodiek aan te sluiten bij de actuele situatie. In het kader van de huidige doorontwikkeling van de organisatie hebben de teammanagers een capaciteitsplanning opgesteld en is geïnventariseerd aan welke taakvelden de teams naar verwachting hun tijd besteden. Op basis van deze inschatting is de kostenverdeling naar de taakvelden / programma's in de begroting geactualiseerd. Dit leidt tot een budgetneutrale verschuiving van de toerekening, met name tussen de programma's '2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte' (lagere toerekening o.m. doordat uitvoering van werkzaamheden door eigen personeel is omgezet naar externe uitvoering/contracten met derden) en '6. Sociaal Domein' (hogere toerekening agv stijging van de zorgvraag en doordat de vorige kostenverdeling op hoofdlijnen was bepaald en de nieuwe verdeling op de actuele capaciteitsinzet is gebaseerd). Per saldo blijven de totale kosten gelijk en is uitsluitend sprake van een herverdeling.

Motie dierenwelzijn

In bijlage 2 is een uiteenzetting gedaan van de budgetten voor dierenwelzijn. Dit in navolging van de besluitvorming bij de Programmabegroting 2024 (november 2023) waarin de raad de motie Dierenwelzijn (Nummer M004 09112023) heeft aangenomen. Ter uitvoering van deze motie is in bijlage 2 een tabel opgenomen, waarin de in de begroting 2025 opgenomen budgetten voor dierenwelzijn zijn weergegeven inclusief een toelichting op de bestedingen.

1.2 Algemeen financieel beleid

In deze paragraaf treft u de samenvatting van het financiële beeld van de Begroting 2025-2028.

Sluitende begroting 2025

In juli 2024 heeft de raad de Perspectiefnota 2025 behandeld. Gezien het huidige financiële beeld zijn in 2025 alleen tijdelijke beleidsimpuls opgenomen om te voorkomen dat de tekorten in de zogenoemde 'Ravijnjaren' vanaf 2026 verder oplopen. Deze tijdelijke beleidsimpuls worden in 2025 eenmalig gedekt uit de algemene reserve (via een overheveling van de Algemene reserve naar de reserve Tijdelijke beleidsimpuls). De beleidsontwikkelingen uit de Perspectiefnota 2025 zijn verwerkt in deze begroting 2025. De begroting 2025 sluit met een positief saldo.

Begroting voldoet aan de begrotingsregels van de toezichthouders

De Begroting 2025-2028 moet op grond van artikel 189 van de Gemeentewet 'structureel' in evenwicht zijn. Dit houdt in dat de structurele lasten worden gedekt met structurele baten. Volgens het actuele beleid van de toezichthouders (provincies) mogen gemeenten (onder voorwaarden) tijdelijke beleidsimpuls dekken uit de algemene reserve en is het ook toegestaan dat gemeenten (toekomstige) tekorten tijdelijk dekken uit de algemene reserve. Volgens het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtskader (GTK) van de provincies dient jaarschijf 2025 van de begroting 2025 in evenwicht te zijn om voor goedkeuring van de begroting in aanmerking te komen. De begroting 2025 is in evenwicht en voldoet hiermee aan het financiële toezichtskader.

Tekort vanaf 2026 als gevolg van minder Rijksmiddelen ('ravijnjaren')

Alle gemeenten in Nederland ontvangen vanaf 2026 minder geld van het Rijk (zgn. 'Ravijnjaren'). Uit het recente regeerakkoord van het nieuwe kabinet blijkt vooralsnog niet dat het Rijk deze tekorten zal compenseren. Ook voor onze begroting geldt een tekort vanaf 2026. De VNG heeft gemeenten in haar ledenbrief geadviseerd om het tekort in deze 'Ravijnjaren' zichtbaar op te nemen in de begroting. De VNG is hierover nog in overleg met het Rijk.

Ombuigingsstrategie om op termijn te komen tot begrotingsoverschot

Voor de langere termijn zijn keuzes noodzakelijk om het tekort vanaf 2026, als gevolg van de Rijksbezuinigingen, om te kunnen buigen in een overschot. Om te komen tot deze keuzes heeft het college de afgelopen periode de bestedingen van het huidige beleid in beeld gebracht en tevens mogelijke 'knoppen' geïnventariseerd om 'ombuigingen' te kunnen realiseren. In de Perspectiefnota 2025 zijn 'denklijnen' opgenomen om te komen tot ombuigingen op de langere termijn.

Het college wenst het tekort geleidelijk om te buigen om zo op termijn te groeien naar een begrotingsoverschot. Hiervoor dient vanaf 2026 jaarlijks ca. € 2 miljoen te worden omgebogen en wordt tijdelijk de algemene reserve ingezet om de tekorten de komende jaren te dekken totdat het evenwicht is hersteld. Door de ombuigingen de komende jaren geleidelijk door te voeren, voorkomen wij dat direct forse bezuinigingen moeten worden doorgevoerd ('zachte landing').

In lijn met het Begrotingsadvies 2025 van de VNG stelt het college voor in de Begroting 2025 nog geen (onomkeerbare) bezuinigingsmaatregelen door te voeren met betrekking tot de ravijnjaren 2026 en verder. Op basis van de 'denklijnen' werkt het college de komende periode concrete voorstellen uit. De uitkomst hiervan wordt voorgelegd aan de gemeenteraad en wordt vervolgens verwerkt in de Perspectiefnota en Begroting 2026.

Wijzigingen op basis van de Septembercirculaire 2024 en actualisatie van het collegeprogramma 2024-2026

In onderstaande tabel is het verloop opgenomen van de eindsaldi zoals gepresenteerd bij de Perspectiefnota 2025 tot de eindsaldi zoals opgenomen in de (voorliggende) begroting 2025:

(Bedragen x € 1 mln)

Structureel begrotingssaldo	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Perspectiefnota 2025	0,0	-5,5	-6,1	-6,1	Structurele begrotingssaldo obv het geamendeerde raadsbesluit over de Perspectiefnota 2025 op 11 juli 2024.
Overige mutaties	0,0	0,8	0,8	0,6	Actualisatie budgetten (o.a. rentelasten agv daling rentepercentage, actuele raming belastingen SVHW en extra formatie college).
Structureel begrotingssaldo 2025-2028	0,0	-4,7	-5,3	-5,6	In 2025 worden de tijdelijke beleidsimpulsen uit de Perspectiefnota gedekt uit de Algemene reserve. De tekorten in de 'ravijnjaren' vanaf 2026, doordat gemeenten minder geld van het Rijk ontvangen, zijn conform het advies van de VNG 'zichtbaar' opgenomen in de begroting.

Ná het opstellen van de begroting 2025 heeft het Rijk op Prinsjesdag de Septembercirculaire 2024 met de effecten van het regeerakkoord gepubliceerd. Tevens heeft het college op basis van het hoofdlijnenakkoord 'Samen doordacht verder 2024-2026' het collegeprogramma verrijkt. De effecten hiervan nemen wij op in het raadsvoorstel bij de Begroting 2025 en verwerken wij respectievelijk via de 1e en 2e begrotingswijziging 2025 in de begroting. Deze wijzigingen maken onderdeel uit van de beoordeling door de Provincie of de Begroting 2025 structureel in evenwicht is.

Actuele ontwikkelingen

Hieronder zijn enkele ontwikkelingen opgenomen die mogelijk invloed hebben op de voorliggende begroting:

Actualisatie beheerplannen

Periodiek dienen wij de beheerplannen van onze kapitaalgoederen te actualiseren. De komende periode worden o.a. de beheerplannen van wegen, riolering en gebouwen geactualiseerd. De financiële effecten hiervan zijn op dit moment nog niet bekend en worden op een later moment aan u voorgelegd. Naar verwachting hebben o.a. de recente prijsontwikkelingen een nadelig effect op de uitkomsten. In het kader van de bij de Perspectiefnota 2025 opgenomen denklijn (beleidslijn 6: "ander serviceniveau openbare ruimte") kan op dat moment worden overwogen om het onderhoudsniveau (kwaliteitsniveau) te verlagen ter voorkoming dat de onderhoudskosten verder stijgen en daarmee het begrotingstekort (vanaf 2026) verder toeneemt

Personele taakstelling

In deze begroting is, conform de besluitvorming bij de Perspectiefnota 2025, in het kader van de doorontwikkeling van de organisatie, een personele taakstelling opgenomen oplopend van € 0,3 mln in 2026 tot € 0,9 mln in 2028.

Belastingen

De belangrijkste gemeentelijke belastingen zijn de OZB, het rioolrecht en de afvalstoffenheffing. Op de tarieven OZB en rioolheffing is in deze primitieve begroting een (reguliere) inflatiecorrectie van 2,3% toegepast. Aanvullend wordt het OZB-tarief verhoogd met 2,8% (inflatiecorrectie OZB 2023). De waardestijging van onroerend goed wordt door een verlaging van het OZB-tarief gecorrigeerd.

Bij de rioolheffing en de afvalstoffenheffing gaan wij uit van 100% kostendekking. Het tarief voor rioolheffing is naast de genoemde inflatiecorrectie, verhoogd met 1%. Deze verhoging komt voort uit het Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025 dat de gemeenteraad op 13 oktober 2020 vaststelde. Hiernaast wordt het tarief in 2025 en 2026 verhoogd met 10% als gevolg van extra investeringen en prijsstijgingen

(conform Perspectiefnota 2025). Bij de actualisatie van het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) in 2025 wordt het tarief voor 2026 definitief bepaald.

Het tarief van de afvalstoffenheffing is aangepast aan de kostenstijging uit de met de RAD B.V. gesloten Dienstverleningsovereenkomst. Het tarief van de heffing is ten opzichte van 2024 gestegen met ca 25%. Dit betekent een gemiddelde lastenstijging voor de inwoners van gemiddeld 12%, aangezien als gevolg van het grondstoffenbeleidsplan het afval beter wordt gescheiden en daardoor minder vaak containers met restafval worden aangeboden. De tariefstijging wordt veroorzaakt door hogere kosten die het gevolg zijn van autonome ontwikkelingen.

In lijn met de besluitvorming van de raad bij (het raadsvoorstel van de) de programmabegroting 2024-2027 passen wij daarnaast jaarlijks de tarieven aan met het verschil tussen enerzijds het (eerder) in de begroting toegepaste inflatiecijfer en anderzijds het daadwerkelijk gerealiseerde inflatiecijfer van het afgelopen boekjaar. Dit doen wij op basis van de ramingen van het CPB en van het pBBP. In de door u vastgestelde programmabegroting 2023 is eerder een index op de ozb toegepast van 4,9% (cfm raming pBBP in Septembercirculaire 2022). Uit de ramingen van het Centraal Planbureau (kernegegevenstabel raming maart 2024) bedroeg dat het pBBP over 2023 7,7%. Dit is een verschil van 2,8%. Dit is verwerkt in de voorliggende begroting.

De prijsindexatie en de aanpassing van de tarieven die in deze (primaire) begroting zijn opgenomen zijn gebaseerd op de gegevens zoals opgenomen in de meicirculaire 2024 van het gemeentefonds. Hierbij was een prijsindexcijfer van 2,3% van toepassing. In de septembercirculaire 2024 van het gemeentefonds wordt uitgegaan van hogere inflatiecijfers (2,7% in plaats van 2,3%). In de actuele ramingen van het CPB (september 2024) blijkt dat het pBBP over 2023 is bijgesteld van 7,7% naar 7,3%.

Gezien het tijdstip waarop de septembercirculaire bekend is gemaakt, hebben wij de effecten hiervan (op de budgetten en tarieven) niet meer in deze primaire begroting kunnen verwerken. In het raadsvoorstel bij de programmabegroting 2025-2028 wordt voorgesteld om beide percentages te actualiseren. Derhalve is dit nog niet vertaald in deze primaire begroting 2025-2028.

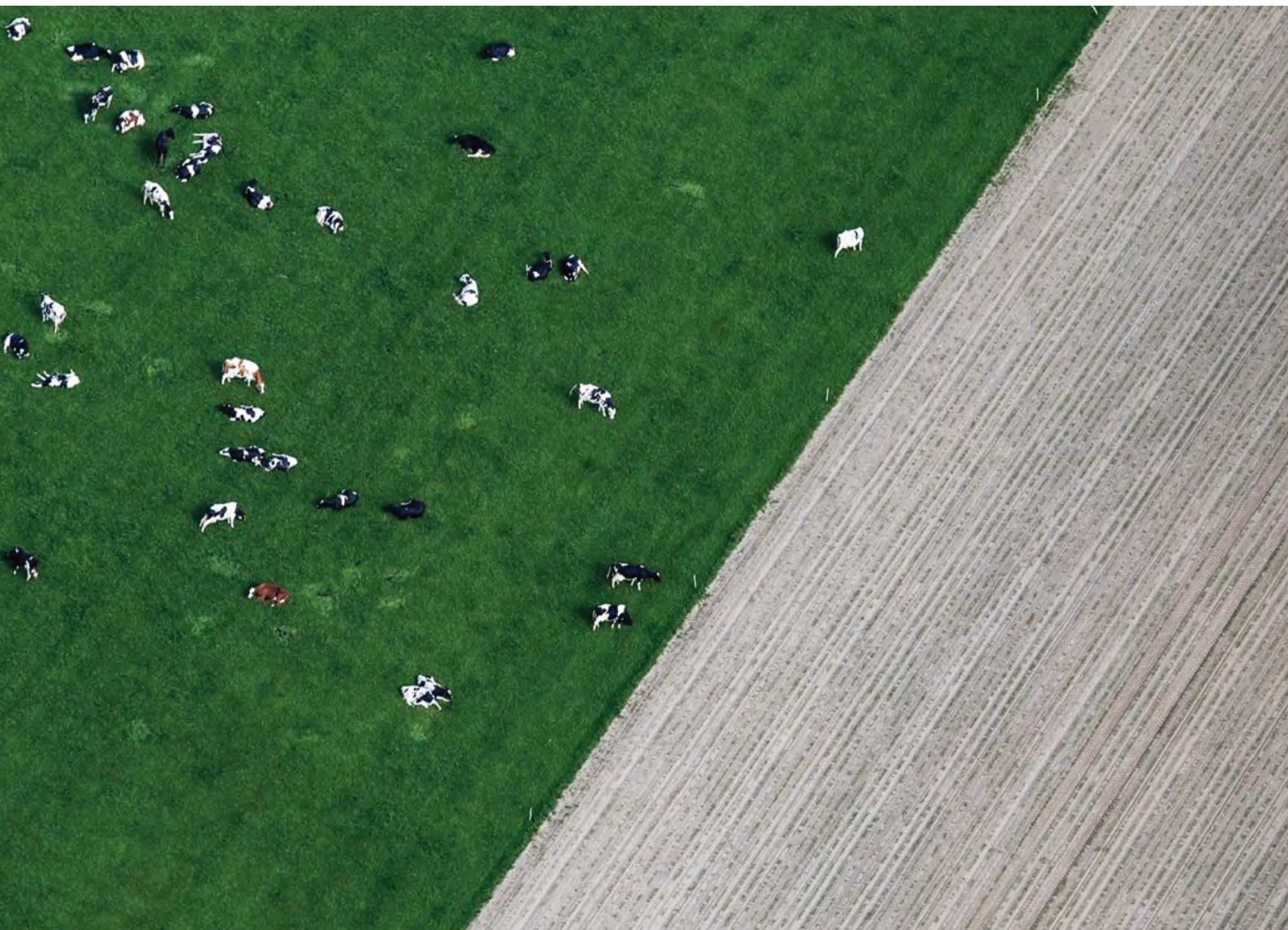
Gemeentefonds

De ramingen voor het gemeentefonds hebben wij gebaseerd op de Meicirculaire 2024. De gevolgen van de Septembercirculaire 2024 verwerken wij in de 1e begrotingswijziging 2025. Deze uitkomsten treft u in het raadsvoorstel bij de Begroting 2025-2028.

Reservepositie

De omvang van de vrij besteedbare algemene reserve bedraagt per 31 december 2025 circa € 88 miljoen. Naast de vrij besteedbare algemene reserve beschikt gemeente Hoeksche Waard ook over een reserve weerstandscapaciteit van circa € 10,2 miljoen om risico's op te kunnen vangen. Met een weerstandsratio van bijna 9 voldoen wij ruimschoots aan de norm uit de nota Risicomanagement. Onze reservepositie is hiermee zeer solide te noemen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

2 Programmaplannen

gemeente
Hoeksche Waard

2.1 Programma 0 Bestuur en ondersteuning

Tot het programma Bestuur en ondersteuning behoren de taakvelden bestuur, burgerzaken (inclusief dienstverlening) en beheer overige gebouwen en gronden.

Wat gebeurt er om ons heen?

Groei en ontwikkeling zijn nog steeds enkele drijfveren van onze maatschappij. Echter, in vergelijking met andere jaren gaan er steeds meer geluiden op dat deze groei anders gedefinieerd moet worden. Geen economische en fysieke groei, maar kwalitatieve, duurzame groei met respect voor onze aarde. De term rentmeesterschap en de aarde beter door willen geven aan volgende generaties krijgt steeds meer aandacht. Ingegeven door onder andere de coronapandemie, de oorlog in Oekraïne en de economische effecten daarvan ontstaat steeds meer inzicht dat we minder afhankelijk van anderen moeten zijn. Produceren, opwekken en consumeren in regionale ecosystemen heeft echter grote gevolgen op de inrichting van onze ruimte, onze export en onze werkwijze. Onder invloed van sociale media en internet is de wereld kleiner dan ooit. Het aantal webshops en vervoersbewegingen is groter dan ooit, de 24-uurseconomie nog meer een feit dan voorheen. Voor velen een mooie ontwikkeling, maar ook met negatieve kanten. De mentale druk op jongeren, het altijd 'aan staan' en de negatieve effecten op milieu, klimaat en lokale ondernemers zijn groot.

In de overgang naar een meer regionale economie, eerlijke concurrentie, duurzame groei en vooral inzet op welzijn en welbevinden kan de lokale overheid een positie innemen. Het vraagt een omslag in denken en leven, een verandering zoals we die nog niet hebben gezien. Maar bovenal een transitie waarbij we niet goed weten wat het einddoel of eindproduct is. Het moet anders, we weten de richting maar hoe en wat gaan we proefondervindelijk uitwerken. Het vraagt om een wendbare overheid, midden in het speelveld, de omgeving en een omgeving die duidelijke spelregels hanteert. Ook in het sociale domein is die noodzakelijke transitie aanwezig. Demografische ontwikkelingen zorgen voor een stijging van zorgvraag en zorgkosten, maar ook voor onze huisvestingswensen en -opgaves.

Dit alles in een sociaal, cultureel en politiek versplinterd landschap, waarin onder andere het individualisme, de (sociale) media en het bestuurlijk klimaat hebben geleid tot een bubbelsamenleving, met grote uitdagingen op het samenleven. Een maatschappij waarin de polen versterken, het midden vaker zwijgt en populisme onder politici, wetenschappers groeit.

Ook de gemeente moet in deze transitie participeren. De rol van de overheid moet anders. De traditionele verzorgingsstaat ligt weliswaar achter ons, maar wat definieert nu dan de rol van de lokale overheid? Hoe verhoudt de gemeente zich tot haar inwoners? Welke rol kan, wil of moet zij spelen? Een positioneringsvraagstuk ook in bestuurlijk institutioneel opzicht dat ook zeker een plek moet krijgen in de toekomstvisie van de gemeente.

Samenwerking met onze omgeving

De nieuwe aanvraag voor de Regio Deal 5^e tranche is eind 2023 ingediend door de regio Zuid-Hollandse Delta. Begin 2024 hebben we van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) te horen gekregen dat onze aanvraag is gehonoreerd. Dit betekent opnieuw een financiële impuls voor ons gebied van 10 miljoen. De regionale samenwerking kan op deze manier uitgebouwd worden om zo de brede welvaart in onze regio verder te verstevigen. Op deze manier werken we concreet aan onze netwerken en samenwerkingen met onze inwoners, partners, (buur-)gemeenten, provincie, Rijk, kennisinstellingen en het bedrijfsleven.

Professionele en persoonlijke dienstverlening

De dienstverlening naar onze inwoners, bedrijven, verenigingen en maatschappelijke organisaties is van groot belang. Onze dienstverlening beweegt mee met de tijd en de behoefte van onze inwoners. Herkenbaarheid, duidelijkheid en de menselijke maat zijn daarin onmisbaar. Inwoners willen inzicht in de voor hen relevante en gewenste informatie (in een digitale mijn-omgeving) en zaken zelfstandig kunnen afhandelen met de gemeente op het moment dat het hen uitkomt. Dit vraagt om een inclusieve en toegankelijke dienstverlening. Hierbij gaat het niet alleen over wat we leveren, maar ook hoe we onze diensten aanbieden en hoe we communiceren.

Verkiezingen

In 2025 zijn er op dit moment geen verkiezingen voorzien. Tenzij er vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven voor de Tweede Kamer, is de volgende geplande verkiezing de gemeenteraadsverkiezing van 18 maart 2026. Een groot deel van de voorbereidingen hiervoor vindt plaats in het laatste kwartaal van 2025.

Gemeenteraad en zijn ondersteuning

De gemeenteraad is het hoogste bestuurlijke orgaan van de gemeente en vertegenwoordigt alle inwoners. De gemeenteraad vormt samen met het college van burgemeester en wethouders het gemeentebestuur. De gemeenteraad bepaalt de koers, heeft het budgetrecht en controleert het beleid van het college. De gemeenteraad telt 37 leden, daarbij geholpen door ongeveer 30 burgerleden. Ze worden om de vier jaar gekozen door de inwoners.

Het organisatieonderdeel griffie ondersteunt de gemeenteraad en zijn commissies, communiceert over het werk van de raad en vervult een dienstverlenende rol in het contact met inwoners.

Aan de hand van het plan Raadsondersteuning wordt continu geïnvesteerd in de kwalitatieve en kwantitatieve verbetering van de ondersteuning van de raad en zijn commissies volgens de opdracht van de minister van BZK. Dit geldt voor het organisatieonderdeel griffie en ook voor de verschillende bedrijfsvoeringsteams in de ambtelijke organisatie die zich inspinnen voor de ondersteuning en optimalisering van het democratisch functioneren van de raad. Om op tijd en naar behoren de raad te kunnen ondersteunen is het noodzakelijk om de veranderstappen en groei door te zetten zoals dat landelijk gebeurt.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
0.1 Het realiseren van ambities door bestuurlijke en ambtelijke samenwerking.	0.1.1 Versterken samenwerking met inwoners en overheidsparticipatie.	2024 - 2026
	0.1.2 Versterken van triple-helix samenwerking.	2024 - 2026
	0.1.3 Blijven inzetten op de verbinding en samenwerking met de ons omliggende gemeenten op basis van een eigen agenda.	doorlopend
0.2 Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn tevreden over de professionele en persoonlijke dienstverlening.	0.2.1 De dienstverlening is voor iedereen toegankelijk.	doorlopend
	0.2.2 Correcte basisregistraties.	doorlopend
	0.2.3 We streven ernaar dat onze inwoners onze dienstverlening waarderen met een 8.	doorlopend
	0.2.4 Zoveel mogelijk een antwoord in het eerste contact.	doorlopend
0.3 Komen tot een integrale toekomstvisie voor de lange termijn (2040). Doel is om een gezamenlijke stip aan de horizon te krijgen waar de gemeente samen met de samenleving komt tot leidende principes die helpen bij het maken van beleidskeuzes in de toekomst.	0.3.1 Opleveren 'Verhaal van de Hoeksche Waard'.	april 2025

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
0.4 Een gemeenteraad in positie met behulp van optimale ondersteuning van de gemeenteraad conform het plan Raadsondersteuning.	0.4.1 Organiseren van adequate ondersteuning in kwaliteit door het organisatieonderdeel griffie, ondersteund en aangevuld door de reguliere bedrijfsvoeringsteams uit de ambtelijke organisatie in casu de PIJOFACH-taken.	doorlopend

Wat mag het kosten?

Onderstaande tabel geeft weer: de baten en lasten per taakveld, het totaalsaldo van baten en lasten, de wijzigingen in de reserves en het geraamde resultaat, na verrekening met reserves. De baten geven wij weer als +/+ en de lasten als -/-.

Bedragen * €1.000

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
0.1 Bestuur	2	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	1.220	1.562	1.598	1.498	1.498	1.498
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	219	51	34	34	34	34
Totaal Baten	1.442	1.613	1.632	1.532	1.532	1.532
0.1 Bestuur	-5.364	-5.860	-5.785	-5.472	-5.200	-5.200
0.2 Burgerzaken	-4.005	-4.193	-3.651	-3.824	-3.811	-3.811
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-970	-814	-1.341	-1.121	-1.256	-1.474
Totaal Lasten	-10.339	-10.867	-10.777	-10.417	-10.266	-10.485
Totaalsaldo van baten en lasten	-8.897	-9.254	-9.145	-8.885	-8.734	-8.953
0.1 Bestuur	175	403	564	264	0	0
0.2 Burgerzaken	75	0	10	10	0	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	120	225	350	475	676
Totaal Onttrekkingen reserves	250	523	799	624	475	676
0.1 Bestuur	-24	0	0	0	0	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-482	-60	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-506	-60	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma 0. Bestuur en ondersteuning	-9.154	-8.791	-8.346	-8.261	-8.259	-8.277

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Bres Accommodaties B.V.

Beleidsindicatoren

Op dit programma zijn geen verplichte BBV beleidsindicatoren van toepassing.

2.2 Programma 1 Veiligheid

Tot het programma Veiligheid behoren de taakvelden crisisbeheersing, brandweer, openbare orde (inclusief handhaving) en veiligheid.

Wat gebeurt er om ons heen?

De objectieve veiligheidscijfers laten een positief beeld zien. Gemeente Hoeksche Waard is een relatief veilige gemeente. Ook de veiligheidsbeleving laat een stijgende trend zien. Om dit te behouden, is het belangrijk in te blijven zetten op een veilig leven; een groot goed in onze samenleving.

Digitale criminaliteit en georganiseerde criminaliteit worden door inwoners gezien als de meest waarschijnlijke vormen van criminaliteit. Nieuwsberichten over aanslagen in woonwijken met explosieven en de risico's van beltrucs en fishing wakkeren dit aan.

De georganiseerde criminaliteit verhardt. Vooral de handel in drugs levert criminelen grote financiële winsten op en is een drijfveer achter tal van ondermijnende activiteiten. Met buitensporig geweld worden conflicten in het drugsmilieu opgelost. Dit zorgt voor maatschappelijke onrust in directe leefomgeving van inwoners.

Dit gedrag willen we in de Hoeksche Waard voorkomen. Waar mogelijk wordt er bestuurlijk opgetreden tegen drugsproductie- en handel, tegelijk met het optreden van politie en justitie. Het is van groot belang de jeugd weerbaar te maken tegen de verleiding van "snel geld".

Binnen het thema jeugd en jongvolwassenen zien we zorgelijke ontwikkelingen. Met het merendeel van de jongeren gaat het goed, maar een kleine groep is verantwoordelijk voor verschillende verstoringen binnen de openbare orde over het hele eiland. De verantwoordelijken voor veiligheid en sociaal werken nauw samen om te voorkomen dat jongeren in- of doorgroeien in de criminaliteit. Het gedrag van jongeren bij oud- en nieuwjaar is een specifiek aandachtspunt.

Criminele uitbuiting is, naast arbeidsuitbuiting en seksuele uitbuiting, zowel in de regio als in de Hoeksche Waard, de meest voorkomende vorm van mensenhandel. Mensenhandel gaat om het werven, vervoeren of huisvesten van een persoon met gebruik van dwang en/of misleiding en/of misbruik van een kwetsbare positie en met het doel die persoon uit te buiten. Mensenhandel en -smokkel baart in toenemende mate grote zorgen. Het zicht op de omvang van deze problematiek kent, door factoren als afhankelijkheidsrelatie, angst en schaamte, nog veel blinde vlekken.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
1.1 Alle inwoners, ondernemers en bezoekers van de Hoeksche Waard voelen zich veilig.	1.1.1 We voeren 10 integrale controles/werkbezoeken uit waarmee we zorgen voor een eerlijk ondernemersklimaat en het verbeteren van de informatiepositie en bewustwording.	jaarlijks
	1.1.2 We werken gebiedsgericht, waarmee we veiligheid verankeren in wijken en buitengebieden door o.a. het geven van voorlichting over veiligheidsvraagstukken en High Impact Crimes.	doorlopend
	1.1.3 We beperken zo veel als mogelijk woonoverlast door casuïstiek tijdig en integraal te bespreken. De tafel 'Woonoverlast' biedt een platform om actualiteiten en casuïstiek periodiek met de juiste partners te bespreken. Inzet van buurtbemiddeling speelt daarbij een belangrijke preventieve rol. Om adequaat te handelen bij langdurige ernstige woonoverlast gebruiken we de mogelijkheden van de wet Woonoverlast.	doorlopend
	1.1.4 We dragen bij aan het creëren van 2 JOP's waar bewoners samen kunnen komen.	jaarlijks
	1.1.5 We zetten in op betrokkenheid van inwoners door aandacht te hebben voor hun inzet en dragen bij aan nabijheid en dorpsgericht werken.	doorlopend
	1.1.6 We werken samen met de politie aan preventieve en repressieve acties ten aanzien van de verkeersveiligheid.	doorlopend
1.2 We verstrekken vergunningen voor horeca en evenementen.	1.2.1 Naast schoon, heel en veilig dragen we ook bij aan vormen van vermaak. Evenementen in diverse stijlen en horeca maken hier deel van uit. We onderwerpen vergunningaanvragen onder andere aan veiligheidscriteria en bibob-toetsen. Daarnaast voeren we controles op basis van de Alcoholwet uit en schouwen we evenementen. Waar nodig volgen (bestuurlijke) waarschuwingen of maatregelen.	doorlopend
1.3 We werken naast veilig ook aan "schoon" en "heel".	1.3.1 Het veiligheidsgevoel wordt ook versterkt door een schone omgeving waar herstel van kapot straatmeubilair snel plaats vindt. Onze handhavers (boa's) hebben een signaleringsfunctie, reageren op meldingen van overlast in de brede zin van het woord en zijn oren en ogen in de wijken en dorpen. We treden dienstverlenend op en handhaven waar nodig met boetes of bestuurlijke maatregelen.	doorlopend
	1.3.2 We realiseren de invulling van 10 formatieplaatsen. In het najaar zetten we in op formatieuitbreiding van 10 naar 12 formatieplaatsen voor 2025. De invulling van de formatie maakt controle en handhaving beter.	2024

Wat mag het kosten?

Onderstaande tabel geeft weer: de baten en lasten per taakveld, het totaalsaldo van baten en lasten, de wijzigingen in de reserves en het geraamde resultaat (na verrekening met reserves). De baten geven wij weer als +/+ en de lasten als -/-.

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	83	119	121	121	121	121
Totaal Baten	83	119	121	121	121	121
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-8.446	-8.642	-8.775	-8.773	-8.773	-8.773
1.2 Openbare orde en veiligheid	-2.159	-2.324	-3.897	-3.865	-3.862	-3.862
Totaal Lasten	-10.606	-10.965	-12.671	-12.639	-12.636	-12.635
Totaalsaldo van baten en lasten	-10.523	-10.847	-12.550	-12.517	-12.514	-12.514
1.2 Openbare orde en veiligheid	0	0	9	0	0	0
Totaal Onttrekkingen reserves	0	0	9	0	0	0
Geraamd resultaat programma 1. Veiligheid	-10.523	-10.847	-12.541	-12.517	-12.514	-12.514

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

Dit openbaar lichaam integreert de brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening (bij ongevallen en rampen) bestuurlijk en operationeel op regionaal niveau binnen het samenwerkingsgebied. Dat gebeurt met behoud van lokale verankering. De doelstelling is een efficiënte en slagvaardige hulpverlening, onder andere op basis van een gecoördineerde voorbereiding. Ook is het een platform voor samenwerking met diensten die aan hulpverlening zijn gelieerd, partners en andere openbare lichamen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (27-08-2024)	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	2023	0,5	2,5	1,1
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	2023	0,6	1,3	1,1
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	2023	2,1	4,3	2,8
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	2023	3,3	5,8	4,1
Jongeren met een delict voor de rechter in %	2022	1	1	1
Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar	2022	5	8	8
Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar	2023	9	9	8

2.3 Programma 2 Verkeer, Vervoer en Openbare ruimte

Tot het programma Verkeer, Vervoer en Openbare ruimte behoren de taakvelden verkeer en vervoer, parkeren, recreatieve havens, economische havens en waterwegen, openbaar vervoer, wegen, openbaar groen en (openlucht) recreatie, riolering, afval en begraafplaatsen en crematoria.

Wat gebeurt er om ons heen?

De belangrijkste werkzaamheden aan de Haringvlietbrug, grootonderhoud A29 en Heinenoordtunnel zijn afgerond. Rijkswaterstaat werkt nog aan veel andere wegen elders in onze omgeving, waarvan het verkeer en de bereikbaarheid van Hoeksche Waard over de weg de komende jaren nog hinder ondervindt. Daardoor is de noodzaak om te denken aan alternatieven, zoals het openbaar vervoer en de fiets, van blijvend belang. In 2025 geeft de nieuwe openbaar vervoer-concessiehouder vorm aan de nieuwe dienstregeling. Tot dat moment blijven wij gebonden aan de huidige concessie en daarmee de huidige dienstregeling.

We zien om ons heen dat er sprake is van prijsstijgingen, inflatie en leveringsdruk in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Dit heeft invloed op de kosten die we maken voor het beheer van de openbare ruimte. In zijn algemeenheid betekent dit dat servicenormen en geplande uitvoeringstermijn onder druk komen te staan.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
2.1 Iedere inwoner kan zich binnen het dorp van A naar B bewegen op duurzame, veilige wijze per auto, fiets of lopend.	2.1.1 Verkeersveiligheid binnen de dorpen verbeteren.	doorlopend
	2.1.2 Aantal (openbare) laadpalen binnen de dorpen vergroten.	doorlopend
	2.1.3 Verbeteren ontsluiting van de dorpen of verbeteren verbindingen binnen de dorpen.	doorlopend
2.2 Iedere inwoner en ondernemer kan op duurzame, betrouwbare, veilige en frequente wijze per fiets, auto en openbaar vervoer naar de andere dorpen en steden in de omgeving.	2.2.1 Verbeteren verbindingen tussen de dorpen.	doorlopend
2.3 Iedere inwoner en ondernemer maakt gebruik van de openbare ruimte om van te genieten, zich te bewegen en om elkaar te ontmoeten.	2.3.1 We richten de openbare ruimte klimaatbestendig in.	doorlopend
	2.3.2 Versterken van de biodiversiteit en klimaatbestendigheid van de openbare ruimte.	doorlopend
	2.3.3 Wij houden in onze projecten en werkzaamheden rekening met integrale toegankelijkheid.	doorlopend

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn, per taakveld, de baten, de lasten, de onttrekkingen aan reserves evenals de stortingen in reserves weergegeven die betrekking hebben op dit programma.

(Bedragen x €1000)

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
2.1 Verkeer en vervoer	1.460	680	694	694	694	694
2.2 Parkeren	111	80	82	82	82	82
2.3 Recreatieve havens	135	133	136	136	136	136
2.4 Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0
2.5 Openbaar vervoer	75	69	71	71	71	71
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.614	1.681	1.225	1.225	1.225	1.225
7.2 Riolering	10.801	11.182	13.275	13.975	13.251	13.644
7.3 Afval	10.017	10.769	12.856	12.856	12.856	12.856
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	1.528	1.618	1.548	1.592	1.593	1.585
Totaal Baten	25.742	26.212	29.888	30.631	29.909	30.293
2.1 Verkeer en vervoer	-16.360	-17.280	-16.076	-17.142	-17.568	-18.117
2.2 Parkeren	-315	-306	-384	-377	-373	-365
2.3 Recreatieve havens	-200	-175	-434	-534	-539	-554
2.4 Economische havens en waterwegen	-849	-836	-944	-933	-857	-875
2.5 Openbaar vervoer	-446	-572	-414	-339	-288	-288
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-13.496	-15.667	-12.744	-12.829	-12.750	-12.779
7.2 Riolering	-6.437	-6.470	-7.244	-7.872	-8.472	-8.766
7.3 Afval	-8.806	-9.646	-10.621	-10.628	-10.631	-10.634
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-2.410	-2.611	-2.596	-2.649	-2.591	-2.583
Totaal Lasten	-49.320	-53.563	-51.457	-53.303	-54.068	-54.961
Totaalsaldo van baten en lasten	-23.578	-27.351	-21.569	-22.672	-24.159	-24.668
2.1 Verkeer en vervoer	306	346	9.924	860	878	960
2.2 Parkeren	32	32	32	24	20	13
2.3 Recreatieve havens	61	61	61	61	61	61
2.5 Openbaar vervoer	85	661	125	50	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	269	377	371	271	165	157
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	0	0	60	60	0	0
Totaal Onttrekkingen reserves	752	1.477	10.573	1.326	1.124	1.191
2.1 Verkeer en vervoer	0	0	-9.560	0	0	0
2.5 Openbaar vervoer	0	-393	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-100	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-100	-393	-9.560	0	0	0
Geraamd resultaat programma 2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	-22.925	-26.267	-20.556	-21.346	-23.035	-23.477

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

BV Regionale Afvalstoffendienst Hoeksche Waard

Deze vennootschap heeft tot doel om, in het belang van bescherming van het milieu en een doelmatig beheer, werkzaam te zijn op het gebied van:

- Het uitvoeren van publieke taken in afval- en grondstoffenbeheer in de ruimste zin, waaronder in ieder geval verstaan wordt: inzameling, vervoer, be- of verwerking, verhandeling van afval en grondstoffen en het adviseren hierover.
- De inzameling van bedrijfsafval en -grondstoffen, inclusief inzameling, vervoer, be- of verwerking en verhandeling.
- Het uitvoeren van taken op het gebied van beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

GR Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4

Het GR Schadevergoedingsschap bevordert de behandeling van verzoeken om schadevergoeding, die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de daartoe nodige verbreding, verlegging en

reconstructie van de A16 en A4. Ook kijkt het schap of er doelmatig, deskundig en op gelijke wijze over die bezoeken wordt beslist. Deze regeling schept duidelijkheid voor de inwoners over de bevoegde instantie.

GR Wegschap Tunnel Dordtse Kil

Het GR Wegschap beheert en exploiteert de Kiltunnel en de aansluitende wegverbindingen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de volgens het BBV verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (27-08-2024))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Huishoudelijk restafval, in kg per inwoner	2022	121	148	109

2.4 Programma 3 Economie

Tot het programma Economie behoren de taakvelden economische ontwikkelingen, fysieke bedrijfsinfrastructuur, bedrijvenloket en bedrijfsregelingen en economische promotie.

Wat gebeurt er om ons heen?

De Nederlandse economie groeide in het tweede kwartaal van 2024 met 1,0% ten opzichte van het voorgaande kwartaal, toen er een onverwachte krimp optrad van 0,3%. Voor heel 2024 wordt daarentegen een groei van 0,6% voorspeld en voor 2025 een groei van 1,6%. De economische groei is onder meer het gevolg van hogere consumptie. Huishoudens hebben meer te besteden nu de loongroei duidelijk boven de inflatie ligt. Daarnaast neemt de uitvoer toe door de aantrekkende wereldhandel. De koopkracht herstelt in 2024 stevig met 2,5% dankzij de stijging van de lonen en daling van de inflatie. De verwachting is dat de koopkracht in 2025 in doorsnee met 1,1% zal stijgen.

Ondanks de positieve korte termijnramingen liggen er ook gevaren op de loer en zijn er vraagtekens. Het begrotingstekort komt de komende jaren aanzienlijk hoger uit dan afgelopen jaar, dicht tegen de afgesproken vangrail van -3% bbp. De marges voor het overheidstekort zijn dan ook smal. Daarmee bestaat het risico dat er bij tegenvallers plotseling bezuinigd moet worden.

Wat betreft de arbeidsmarkt geldt dat de werkloosheid op dit moment laag is. De aanhoudende personeelstekorten, vormen daarentegen wel een belemmering voor de arbeidsproductiviteit. Het verbeteren van de arbeidsproductiviteit is dan ook een belangrijke bron voor het groeivermogen van de economie. Bedrijven ondervinden ook hinder van de hoge rentetarieven op kredietverlening.

Als we inzoomen op de Hoeksche Waard zien we een stijgende trend in het aantal banen. We zien ook nog steeds een stijging in de vestiging van bedrijven. In 2023 bedroeg deze index 180,5 ten opzichte van 181,5 voor heel Nederland. De vergrijzing in de Hoeksche Waard neemt nog altijd toe en ondernemers ervaren toenemende tekorten bij het invullen van hun vacatures. In een onderzoek van de Ondernemersvereniging Hoeksche Waard (OHW) van begin 2024 kwam naar voren dat naast zorgen over economische en geopolitieke ontwikkelingen dit een van de grootste zorgen is die leeft onder Hoeksche Waardse ondernemers.

Voor de vrijetijdsector in Nederland gold dat de bezoekersaantallen in de eerste helft van 2024 teleurstellend waren. Door aanhoudende regen gingen mensen niet op een terras zitten en het kamperen viel letterlijk in het water. Er is wel een kleine omzetstijging te zien in de hele sector, maar dat komt vooral door prijsverhogingen. Die prijsverhogingen hebben een keerzijde: de vraag neemt af of verandert. Mensen kiezen bijvoorbeeld voor een goedkopere vakantie locatie of gaan minder lang of minder vaak op vakantie. Er zijn zorgen over de voorgestelde BTW-verhoging in het landelijke Hoofdlijnenakkoord. Ondernemers vrezen dat ze deze verhoging niet volledig kunnen doorberekenen aan consumenten. Het aantal faillissementen neemt toe en steeds meer ondernemers overwegen te stoppen. Als de tweede helft van 2024 wat zonniger verloopt, is er kans op een lichte omzetstijging vanuit de vraagkant.

Door over de gemeentegrenzen heen te kijken, is veel meer mogelijk. De samenwerking tussen de eilanden Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee en Voorne-Putten wordt steeds sterker. In Regio Deal Zuid-Hollandse Delta werken Rijk en regio samen aan een betere woon-, werk- en leefomgeving. Het Rijk heeft daarvoor 10 miljoen euro beschikbaar gesteld. De gemeenten Goeree-Overflakkee, Voorne aan Zee, Nissewaard en Hoeksche Waard coördineren het opstellen van het afwegingskader en selectieproces van de subsidieaanvragen, en zijn ook verantwoordelijke voor het hele subsidieverstrekingsproces. Daarnaast is LEADER Zuid-Hollandse Eilanden gestart. Vanuit Europa en provincie Zuid-Holland is geld beschikbaar

gesteld voor plattelandontwikkeling. Dit is een regeling voor en door burgers. De besluitvorming over de te subsidiëren projecten ligt dan ook niet bij de gemeenten, maar bij een representatieve groep mensen uit de lokale gemeenschap.

Voor de agrarische sector geldt dat een perspectief of visie van de Hoeksche Waard als agrarische gemeente wordt meegenomen binnen de Toekomstvisie. Deze moet verder worden uitgewerkt in een programma of uitvoeringsagenda. Daarnaast wordt er op het gebied van landbouw op diverse vlakken met ondernemers en stakeholders afgestemd en gewerkt aan een toekomstbestendige, biodiverse landbouw. Denk daarbij aan verbreding, verduurzaming en circulaire landbouw. Vernieuwingen worden toegejuicht en ook via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) wordt ondersteuning geboden en richting gegeven. Verwerking hiervan vindt plaats in diverse beleidsdocumenten.

Het aanbod van bedrijventerreinen in de Hoeksche Waard is op dit moment vrijwel volledig uitgegeven en de vraag is onverminderd hoog. Met regelmaat wordt de gemeente benaderd door ondernemers die op zoek zijn naar ruimte voor uitbreiding in de Hoeksche Waard. Deze recente ontwikkelingen en de mogelijke gevolgen voor de vitaliteit van de regionale economie nemen we mee in de verschillende beleidsdocumenten.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
3.1 Betere ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven en instellingen.	3.1.1 Ruimte bieden voor circulaire, digitale en inclusieve activiteiten.	Doorlopend
	3.1.2 Regionale en lokale beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en advisering (bedrijventerreinenstrategie incl. uitvoeringsprogramma).	Q1 2025 oplevering, daarna uitvoering.
3.2 Meer kennisintensieve bedrijvigheid.	3.2.1 Stimuleren kennisintensieve bedrijvigheid en netwerken via o.a. accountmanagement, de Regio Deal en Economic Board.	Doorlopend
3.3 Meer zakelijk en recreatief bezoek aan de Hoeksche Waard.	3.3.1 (Evaluatie) Gebiedsmarketing en stimuleren toeristische aantrekkelijkheid.	2025 e.v.
3.4 Profilering en positionering Hoeksche Waard.	3.4.1 Als onderdeel van het verhaal Hoeksche Waard het uitwerken van een perspectief/visie op de Hoeksche Waard als agrarische gemeente.	Wordt onderdeel van Toekomstvisie Hoeksche Waard.
3.5 Sterker ondernemersklimaat.	3.5.1 Stimuleren publiek/private samenwerking en alliantievorming.	Doorlopend
	3.5.2 Verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en stimuleren ondernemerschap door actualisatie arbeidsmarktagenda en uitvoeringsprogramma.	Doorlopend, via participatie in SOB.
	3.5.3 Faciliteren van bedrijvigheid, starters en ondernemerschap in de Hoeksche Waard (SOB-H HW/Startsmart).	Doorlopend, o.a. door uitvoering startersbeleid.
3.6 Versterken welzijn en welvaart via recreatie en toerisme.	3.6.1 Goede en frequente vervoersverbindingen over water en tussen stad en land.	2025 e.v.
	3.6.2 Aanbod ontwikkelen met en voor jongeren en jeugd.	2025 e.v.
	3.6.3 Aantrekkelijke en duurzame verblijfsaccommodaties.	2025 e.v.
	3.6.4 Beweegvriendelijke buitenruimte.	2025 e.v.
	3.6.5 Uitbreiden aanbod voor waterrecreatie, dagrecreatie en evenementen.	2025 e.v.
	3.6.6 Samenwerking en alliantievorming.	2025 e.v.
	3.6.7 Aanbodversterking en ontwikkelingen met themalijnen.	2025 e.v.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn, per taakveld, de baten, de lasten, de onttrekkingen aan reserves evenals de stortingen in reserves weergegeven die betrekking hebben op dit programma.

(Bedragen x €1.000)

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
3.1 Economische ontwikkeling	2	0	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	554	148	52	52	52	52
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	200	92	94	94	94	94
3.4 Economische promotie	378	188	192	192	192	192
Totaal Baten	1.135	428	338	338	338	338
3.1 Economische ontwikkeling	-1.587	-1.670	-1.201	-1.131	-1.003	-1.003
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-550	-256	-301	-299	-299	-299
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-956	-1.091	-1.216	-1.213	-1.157	-1.157
3.4 Economische promotie	-420	-242	-637	-700	-699	-699
Totaal Lasten	-3.513	-3.259	-3.356	-3.343	-3.157	-3.157
Totaalsaldo van baten en lasten	-2.378	-2.832	-3.018	-3.005	-2.820	-2.819
3.1 Economische ontwikkeling	216	605	192	125	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	9	9	9	9	9	9
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	42	53	56	56	0	0
3.4 Economische promotie	374	5	15	31	31	31
Totaal Onttrekkingen reserves	641	672	272	221	40	40
3.1 Economische ontwikkeling	0	-375	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-47	-97	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	-339	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-386	-472	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma 3. Economie	-2.123	-2.632	-2.746	-2.784	-2.780	-2.779

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

CV/BV Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard

Het Ontwikkelingsbedrijf ontwikkelt bedrijventerreinen met een regionaal karakter. De activiteiten van de exploitatiemaatschappij beperken zich tot het ontwikkelen van een Hoeksche Waards bedrijventerrein van 20 hectare. Op dit moment zijn alle kavels verkocht. Daarom wordt de afronding van de ontwikkeling voorbereid. Als onderdeel hiervan wordt een liquidatie onderzocht op de fiscale en financiële consequenties. Verdere besluitvorming vindt plaats op grond van het onderzoek.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (27-08-2024))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
% Netto arbeidsparticipatie tov potentiële beroepsbevolking	2023	75,3	73,1	73,6
% Functiemenging (verhouding tussen banen en woningen)	2023	48,7	54,2	50,7
Banen (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 tot en met 64 jaar)	2023	673,6	836,6	732,5
Bedrijfsvestigingen (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 tot en met 64 jaar)	2023	180,5	181,8	179,6

2.5 Programma 4 Onderwijs

Tot het programma Onderwijs behoren de taakvelden openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting en onderwijsbeleid en leerlingzaken.

Wat gebeurt er om ons heen?

Een inclusieve samenleving start met gelijke kansen voor alle kinderen om zich te ontwikkelen en te ontplooiën. Het rijksbeleid richt zich de komende jaren op het versterken van de onderwijskwaliteit, voldoende personeel en het realiseren van inclusief onderwijs in 2035. Inclusief onderwijs betekent dat kinderen en jongeren dichtbij huis, volwaardig en gelijkwaardig toegang hebben tot een inclusieve leeromgeving waarin zij zich samen ontwikkelen en samen leren.

In het nieuwe regeerakkoord wordt prioriteit gegeven aan het bevorderen van de basisvaardigheden lezen, schrijven en rekenen.

Binnen de kinderopvang wordt de kansgelijkheid vergroot door te investeren in onder andere gesubsidieerde peuteropvang en voor- en vroegschoolse educatie. Het rijk verhoogt de komende jaren de vergoeding voor kinderopvang voor werkende ouders naar 95%. Het is nog niet duidelijk wat dit betekent voor de ouderbijdrage die de gemeente rekent voor peuteropvang en voorschoolse educatie. De kinderopvang kampt met een aanzienlijk personeelstekort.

In 2023 en 2024 is door gemeenten in Zuid-Holland Zuid tijdelijk budget beschikbaar gesteld voor extra formatie leerplicht. Aanleiding hiervoor was de toename van verzuimmeldingen en de afschaling door Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten (LVS) van de inzet. In 2024 is een onderzoek uitgevoerd naar versterking van de ketensamenwerking en de formatie leerplicht. Uiterlijk begin 2025 komt er een advies waarna er in het Algemeen Bestuur van de GR DG&J besluitvorming plaats kan vinden over de toekomstige basisformatie leerplicht.

Veel mensen zijn op de vlucht voor oorlog en geweld. Een deel daarvan zoekt bescherming in Nederland en komt (tijdelijk) bij ons terecht. In de komende jaren blijft maatwerk voor het onderwijs van kinderen en jongeren onder deze groep aandacht vragen.

Tot 31 juli 2025 ontvangen gemeenten een tijdelijke uitkering waarmee ze de onderwijsvertraging in kunnen halen die kinderen opliepen tijdens de coronaperiode. In overleg met partners zoals onderwijs en kinderopvang, bibliotheek en partners jeugdhulp is een lokaal plan Nationaal Programma Onderwijs (NPO) opgesteld. Deze partners werken tot 31 juli 2025 onder andere aan het vergroten van onderwijskansen en het ondersteunen van kwetsbare kinderen en jongeren.

In 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 vastgesteld. De Hervormingsagenda gaat onder andere over de samenwerking onderwijs-jeugdhulp. Het doel is jeugdhulp steviger te verbinden aan het onderwijs. We werken met partners aan de verbinding onderwijs-jeugdhulp bijvoorbeeld via de Lokale Educatieve Agenda Hoeksche Waard 2023-2026.

We gaan aan de slag om een geactualiseerd Integraal Huisvestingplan Onderwijs (IHP) op te stellen voor de periode 2025-2030. Dit doen we in samenspraak met de schoolbesturen.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
4.1 Alle kinderen krijgen onderwijs in een duurzame en gezonde schoolomgeving.	4.1.1 We zorgen in nauwe samenwerking met de scholen voor goede onderwijshuisvesting door uitvoering van o.a. het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.	2025-2030
4.2 Iedere Hoeksche Waarder krijgt de kans om zich, ongeacht zijn of haar achtergrond, via (voorschools) onderwijs te ontwikkelen tot wie hij of zij kan of wil zijn.	4.2.1 We bevorderen kansengelijkheid in de voorschoolse periode en in het onderwijs door o.a. zoveel mogelijk peuters met een VVE-indicatie te bereiken en te laten deelnemen aan het VVE-programma en door het faciliteren van het onderwijs voor nieuwkomers.	2025-2028
	4.2.2 We faciliteren (mede) de thuiszittersaanpak Hoeksche Waard.	2025
	4.2.3 We zorgen ervoor dat zoveel mogelijk jeugdigen deelnemen aan onderwijs en met een startkwalificatie van school komen o.a. door het voldoende faciliteren van DG&J/Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten.	2025
	4.2.4 We zetten de samenwerking met partners in het realiseren van kwalitatief goede VVE en kinderopvang voort door o.a. de inzet van een pedagogisch beleidsmedewerker VVE en het faciliteren van deskundigheidsbevordering voor de kinderopvang.	2025-2028
	4.2.5 We bevorderen de kansengelijkheid in het onderwijs door bij te dragen aan leesbevordering en leesmotivatie vanuit het NPO budget door meer "bibliotheken op school" te realiseren.	2025

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn, per taakveld, de baten, de lasten, de onttrekkingen aan reserves evenals de stortingen in reserves weergegeven die betrekking hebben op dit programma.

(Bedragen x €1.000)

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
4.1 Openbaar basisonderwijs	7	7	7	7	7	7
4.2 Onderwijshuisvesting	258	1.676	5	5	5	5
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.475	1.491	769	769	193	193
Totaal Baten	1.740	3.174	781	781	205	205
4.1 Openbaar basisonderwijs	-918	-931	-894	-809	-809	-809
4.2 Onderwijshuisvesting	-2.510	-4.311	-3.150	-2.805	-2.792	-2.772
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-4.198	-4.574	-3.767	-3.766	-3.163	-3.130
Totaal Lasten	-7.626	-9.816	-7.811	-7.380	-6.765	-6.710
Totaalsaldo van baten en lasten	-5.886	-6.642	-7.030	-6.599	-6.560	-6.505
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	277	56	60	34	0
Totaal Onttrekkingen reserves	0	277	56	60	34	0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	-171	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	0	-171	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma 4. Onderwijs	-5.886	-6.537	-6.973	-6.539	-6.526	-6.505

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Er zijn binnen dit programma geen verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (27-08-2024))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
% Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	2023	2	2,4	2
Absoluut verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen 5-18 jr	2023	1,5	6,3	5,4
Relatief verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen 5-18 jr	2023	7	27	22

2.6 Programma 5 Sport, Cultuur en Recreatie

Tot programma Sport, Cultuur en Recreatie behoren de taakvelden sportbeleid en activering, sportaccommodaties, cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie, musea, cultureel erfgoed en media. Ook het subsidiebeleid en welzijnswerk zijn in dit programma ondergebracht.

Wat gebeurt er om ons heen?

Alle taakvelden die horen bij dit programma dragen bij aan de versterking van sociale verbanden tussen inwoners onderling en tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en de gemeente. Deze verbanden vormen samen een sterke sociale basis. Levendige sportclubs, cultuuruitingen en inspirerende culturele participatie dragen daarmee ook bij aan vitale dorpen en kernen.

Het belang van sport blijft onverminderd groot. Mensen die sporten zijn gezonder en hebben een groter sociaal netwerk. Sportverenigingen dragen bij aan de levendigheid en leefbaarheid van een dorp. Economisch levert het een bijdrage aan een positief vestigingsklimaat voor bewoners en ondernemers. Met het vaststellen van de nota Sport en Beweging in februari 2024 heeft de gemeenteraad deze uitgangspunten ook onderkend. Door corona zijn Nederlanders minder gaan sporten. Tot op de dag van vandaag ligt het aantal nog steeds lager dan daarvoor. Sportstimulering blijft dan ook belangrijk. De inflatie heeft ervoor gezorgd dat de kosten voor verenigingen sterk gestegen zijn. Ook lukt het hen steeds minder om vrijwilligers aan zich te binden. In de komende jaren investeren we in een toegankelijk aanbod van accommodaties, dat aansluit bij de wensen van de inwoners en dat op één manier wordt beheerd en onderhouden.

Cultuur draagt bij aan individuele groei en geeft vorm aan de samenwerking tussen inwoners en de participatie van de inwoners aan de samenleving. Op dorpsoverstijgend niveau brengt cultuur dorpen met elkaar in contact, maakt het eiland naar buiten toe zichtbaar en brengt de buitenwereld naar het eiland. Door cultuureducatie leren kinderen creatief en buiten de gebaande paden te denken en ontwikkelen. In 2024 is de cultuurnota geëvalueerd en verlengd tot en met 2026. Op het gebied van bibliotheken gaat voor gemeenten vanaf 2025 een wettelijke zorgplicht gelden voor het versterken van het lokale bibliotheeknetwerk en het uitvoeren van de vijf wettelijk verankerde maatschappelijke bibliotheekfuncties.

Erfgoed draagt bij aan de identiteitsvorming en het besef van (culturele) waarde van de leefomgeving. We formuleren daarmee wat we belangrijk vinden en wat we willen bewaren voor toekomstige generaties.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
5.1 Alle Hoeksche Waarders hebben toegang tot informatie.	5.1.1 We stimuleren en faciliteren een vitaal en maatschappelijk betrokken netwerk van gecertificeerde en vrijwilligersbibliotheken.	Doorlopend
5.2 Behoud en ontwikkelen van cultureel erfgoed in de Hoeksche Waard.	5.2.1 Restauratie en nieuwbouw van Fort Buitensluis.	2025 – 2026
5.3 Een sociaal en verbonden Hoeksche Waard, waar inwoners naar elkaar omzien en iedereen zichzelf mag zijn.	5.3.1 We stimuleren en faciliteren beweging, ontmoeting, sport en cultuur o.a. door voldoende accommodaties en voorzieningen.	Doorlopend
	5.3.2 We stimuleren onderlinge samenwerking en faciliteren vitale en maatschappelijk betrokken verenigingen door uitvoering te geven aan de (verlengde) uitvoeringsagenda van de cultuurnota en de erfgoednota.	2025 – 2026, Geldt ook voor nota sport en bewegen.
5.4 We stimuleren en faciliteren beweging, ontmoeting, sport en cultuur	5.4.1 Het voorkomen of uitstellen van zorg door preventie en het bevorderen van een gezonde leefstijl door o.a. inzet vanuit het Lokaal Sportakkoord.	2025 e.v.

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
o.a. door voldoende accommodaties en voorzieningen.	5.4.2 We stimuleren en faciliteren vitale en maatschappelijk betrokken verenigingen o.a. door de inzet van de combinatiefunctionarissen.	2025 e.v.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn, per taakveld, de baten, de lasten, de onttrekkingen aan reserves evenals de stortingen in reserves weergegeven die betrekking hebben op dit programma.

(Bedragen x €1.000)

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
5.1 Sportbeleid en activering	589	556	543	465	0	0
5.2 Sportaccommodaties	3.663	3.844	3.216	3.216	3.216	3.216
5.4 Musea	22	22	23	23	23	23
5.5 Cultureel erfgoed	52	31	31	31	31	31
5.6 Media	318	347	342	342	342	342
Totaal Baten	4.644	4.800	4.155	4.078	3.612	3.612
5.1 Sportbeleid en activering	-1.231	-1.332	-1.107	-1.027	-562	-562
5.2 Sportaccommodaties	-8.074	-8.854	-10.645	-9.717	-10.042	-10.576
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-466	-539	-766	-697	-594	-593
5.4 Musea	-254	-271	-265	-265	-265	-265
5.5 Cultureel erfgoed	-784	-793	-942	-898	-847	-847
5.6 Media	-2.335	-2.440	-2.505	-2.506	-2.403	-2.402
Totaal Lasten	-13.143	-14.229	-16.231	-15.110	-14.713	-15.244
Totaalsaldo van baten en lasten	-8.499	-9.429	-12.076	-11.033	-11.101	-11.632
5.1 Sportbeleid en activering	48	4	4	4	4	4
5.2 Sportaccommodaties	339	6.269	679	523	718	938
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	4.154	155	304	204	204
5.5 Cultureel erfgoed	20	347	120	70	20	20
5.6 Media	13	13	113	113	13	13
Totaal Onttrekkingen reserves	419	10.786	1.070	1.013	958	1.178
5.2 Sportaccommodaties	-350	-6.858	-558	-258	-258	-258
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	-3.954	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	0	-319	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-350	-11.131	-558	-258	-258	-258
Geraamd resultaat programma 5. Sport, cultuur en recreatie	-8.430	-9.774	-11.564	-10.277	-10.400	-10.712

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Bres Accommodaties BV

De vennootschap heeft met name ten doel:

- Het exploiteren en beheren van binnensport-, recreatie-, welzijns- en cultuurfaciliteiten en het (technisch) onderhouden van (overig) vastgoed in de gemeente Hoeksche Waard.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (27-08-2024))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
% Niet-sporters t.o.v. bevolking 19 jaar en ouder	2022	52,4	46,4	48,9

2.7 Programma 6 Sociaal Domein

Tot het programma Sociaal Domein behoren de taakvelden: Samenkracht en burgerparticipatie, Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO, Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd, Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal, Inkomensregelingen, WSW en beschut werk, Arbeidsparticipatie, Hulpmiddelen en diensten (WMO), Huishoudelijke hulp (WMO), Begeleiding (WMO), Dagbesteding (WMO), Overige maatwerkarrangementen (WMO), Jeugdhulp ambulant lokaal, Jeugdhulp ambulant regionaal, Jeugdhulp ambulant landelijk, Jeugdhulp met verblijf lokaal, Jeugdhulp met verblijf regionaal, Jeugdhulp met verblijf landelijk, PGB WMO, PGB Jeugd, Beschermd wonen (WMO), Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO), Jeugdbescherming, Jeugdreclassering, Coördinatie en beleid WMO, Coördinatie en beleid Jeugd.

Wat gebeurt er om ons heen?

In het sociaal domein zien we een aantal trends en ontwikkelingen dat zowel landelijk als ook in de Hoeksche Waard speelt. Uitgangspunt voor onze werkwijze is dat we onze beperkte hoeveelheid tijd, middelen en mensen inzetten voor de grootste problemen én daar waar de inzet van publieke middelen het grootste effect oplevert.

Druk op het zorgstelsel

De druk op het zorgstelsel is groot. Als gevolg van de dubbele vergrijzing stijgt het aantal inwoners met een hulpvraag. Hulpvragen worden complexer en de kosten stijgen. Het aantal vrijwilligers en mantelzorgers daalt terwijl het beroep op hen alleen maar toeneemt. Dit geeft risico op uitval en overbelasting. Als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt, groeit ook de druk op professionals. Wachtlijsten nemen eerder toe dan af. Daarnaast hebben de afgelopen jaren verschillende maatschappelijke crises elkaar in hoge snelheid opgevolgd: de coronacrisis, toename van vluchtelingen, stijgende energieprijzen, inflatie en de woningcrisis. Dit heeft impact op inwoners en leidt, ondanks inspanningen op het gebied van leefstijl en preventie, tot een toename in de zorg- en ondersteuningsbehoefte.

Leefstijl en preventie

We willen zoveel mogelijk zwaardere zorg voorkomen door vroegtijdige signalering van risicovolle situaties en tijdige interventie. Op basis van preventief beleid willen we ziekte voorkomen en ondersteuning en zorg minimaliseren. Er is meer aandacht voor het behoud van gezondheid en eigen kracht door aanpassing van leefstijl en preventie en inzet op een gezonde leefomgeving. Zo zijn we aan de slag gegaan met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA). Middels het GALA zetten we ons in op een gezonde en actieve leefstijl, sociale basis en het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Het IZA heeft als doel om de zorg ook in de toekomst toegankelijk en betaalbaar te houden. Voor de uitvoering van beide akkoorden ontvangen gemeenten een specifieke uitkering (SPUK).

Normaliseren en sociale basis

Veel hulpvragen horen bij het 'gewone leven' en daarbij is professionele zorg niet nodig. Daarvoor kunnen inwoners terugvallen op hun sociale basis, zoals familie, vrienden, burens, kerk, vereniging enzovoort. Als dat niet lukt, is het van belang laagdrempelig professionele hulp te kunnen bieden in de vorm van voorlichting en advies. Een onderdeel van de sociale basis is de pedagogische basis waar ontmoeten van jeugd onderling en jeugd met volwassenen een belangrijke basis is voor het gezond opgroeien. Onderzocht wordt wat deze vaak informele organisaties, zoals scouting, jeugdleden kerken en particuliere jongerensoepen, nodig hebben om een bewuste bijdrage te leveren aan ontmoeting waarbij aandacht is voor het opnemen van minder beschermde jeugd. Hiermee bedoelen we onder andere leven in armoede of moeilijk verstaanbaar gedrag.

Wetgeving

Landelijk wordt gewerkt aan 2 wetswijzigingen Wmo. De ene wetswijziging heeft als doel om maatwerkvoorzieningen opnieuw inkomensafhankelijk te maken en het abonnementstarief af te schaffen. Naar verwachting wordt deze in 2026 van kracht.

De tweede wetswijziging is het zogenoemde woonplaatsbeginsel. Dit houdt in dat gemeenten zelf verantwoordelijk worden voor hun inwoners die beschermd wonen of maatschappelijke opvang nodig hebben in plaats van dat de centrumgemeente verantwoordelijk is. Deze is controversieel verklaard.

Jeugdhulp

In 2021 heeft de arbitragecommissie een uitspraak gedaan in het geschil tussen de VNG en het Rijk over de financiering van de jeugdzorg. De uitspraak is duidelijk: het Rijk dient gemeenten te compenseren voor het feitelijke tekort voor het uitvoeren van taken in de jeugdzorg. In lijn met de uitspraak van de arbitragecommissie, is in het recente regeerakkoord extra financiering voor de jeugdzorg beschikbaar gesteld. In 2022 zijn er afspraken gemaakt tussen de VNG en het Rijk. In het kader van het toezichtsregime op de begroting 2023 mogen gemeenten rekening houden met maatregelen die positieve effecten hebben op de gemeentelijke begroting. Tot en met 2026 mogen wij uitgaan van 100% van de middelen uit het arbitrage rapport. Deze maatregelen leiden tot voordelen aan de inkomstenkant (gemeentefonds) en aan de uitgavenkant (kosten jeugdhulp).

De hoeveelheid jeugdigen die een beroep doen op jeugdhulp lijkt te stabiliseren. Maar de kosten ervan blijven stijgen, dat komt met name door hoge indexaties en landelijk overeengekomen afspraken waarmee verplicht wordt gewerkt. Dit vraagt om het maken van keuzes. In 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd (2023-2028) vastgesteld. Deze landelijke agenda heeft als doel knelpunten in de jeugdzorg structureel aan te pakken. Een ander doel is het jeugdzorgstelsel financieel houdbaar maken voor de toekomst. Parallel aan de Hervormingsagenda Jeugd loopt het landelijk programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming (2026-2031). Dit programma heeft een duidelijke maatschappelijke opgave, namelijk: "het bieden van tijdige en passende samenhangende hulp en bescherming aan kinderen en volwassenen die te maken hebben met een acute of structurele bedreiging van een gezonde en veilige thuissituatie."

Samen met onze maatschappelijke partners en inwoners werken we aan een positief opgroei- en opvoedklimaat. We zetten in op de doorontwikkeling van ons lokale jeugdteam tot integrale, gebiedsgerichte 0-100 hulpverlening, zoals in de Hervormingsagenda Jeugd omschreven staat.

Het uitgangspunt hierbij is dat ondersteuning zo lang als nodig, maar zo kort als mogelijk ingezet wordt en zich richt op het versterken van de eigen kracht.

In 2024 is het lokaal transformatieplan Jeugd geëvalueerd. Hieruit nemen we de conclusies en aanbevelingen mee in de verdere doorontwikkeling van het jeugdteam en de realisatie van lokale 0-100 teams. Daarbij vormt deze evaluatie ook input voor verder op te stellen beleid op jeugd.

Wmo

Met de Transformatieagenda Wmo wordt gewerkt aan het beschikbaar, bereikbaar en betaalbaar houden van de gemeentelijke zorg. De Transformatieagenda Wmo draagt bij aan de ambitie van gemeente Hoeksche Waard, om een inclusieve gemeente te zijn. Deze ambitie staat beschreven in het Hoofdlijnenakkoord 2022-2026 "Samen doordacht doen".

Maatschappelijke Zorg

In 2024 is het lokale plan naar een beschermd thuis opgesteld. Hierin ligt de focus op het voorkomen van de noodzaak tot beschermd wonen en maatschappelijke opvang. En daarnaast op voldoende ondersteuning bij uitstroom uit een beschermd wonen of maatschappelijke opvangvoorziening. Ook is in 2024 de

samenwerkingsovereenkomst voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang in regio Zuid-Hollandse Eilanden met een jaar verlengd.

In 2025 wordt gewerkt aan activiteiten onder de vlag van het lokale plan beschermd thuis. Daarnaast wordt gewerkt aan een nieuwe regionale samenwerkingsovereenkomst voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. En ook aan een vernieuwd regionaal zorglandschap met regionaal gefinancierde voorzieningen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Wij spannen ons in om de lokale partijen mee te laten doen aan de regionale aanbesteding.

Inkomensondersteuning/Participatiewet

De Participatiewet vormt het vangnet in het sociale zekerheidsstelsel: als mensen onvoldoende eigen middelen hebben om in hun bestaan te voorzien, dan hebben zij recht op bijstand. Ook wordt ondersteuning geboden bij het (opnieuw) vinden van werk. Het kabinet wil fundamentele veranderingen gaan aanbrengen in de Participatiewet, waarbij vertrouwen, de menselijke maat en vereenvoudiging belangrijke basisprincipes worden. De alertheid voor fraude en misbruik wordt hierbij niet uit het oog verloren.

Het kabinet wil armoede in Nederland verminderen. Zij heeft zich als doel gesteld dat in 2030 de helft minder mensen in armoede leven dan in 2015. Met ons gemeentelijk beleid dragen we bij aan bestaanszekerheid en aan het voorkomen en verminderen van mensen die in armoede terecht komen.

Schulddienstverlening

De Wet gemeentelijke schulddienstverlening schrijft voor dat er één keer per vier jaar een beleidsplan moet worden vastgesteld. Omdat armoede en schulden vaak onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, willen we in 2024 het Integraal beleidsplan inkomensondersteuning en schulddienstverlening Hoeksche Waard vast laten stellen. In dit beleidsplan zal er aandacht zijn voor preventie, begeleiding en coaching, vroegsignalering, informele hulp, het bieden van passende ondersteuning, toegankelijkheid en dienstverlening.

Er wordt door het Rijk gewerkt aan de ontwikkeling van één schuldenwet. Een van de onderwerpen hierin is de Basisdienstverlening schuldhulpverlening die 2024 bekend is gemaakt. Het uitgangspunt van de 'Basisdienstverlening Schuldhulpverlening' is een hulpaanbod dat toegankelijker is en in iedere gemeente bestaat uit minimaal dezelfde elementen. In het Integraal beleidsplan wordt in het actieplan opgenomen dat we onze werkwijze schulddienstverlening gaan afstemmen op het landelijke plan "basisdienstverlening schuldhulpverlening".

Werk

Op het gebied van werk blijven we ons, met HWwerkt! als uitvoeringsorganisatie, samen met werkgevers en partners in de regio inzetten op het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt voor onze inwoners. Dat doen we onder andere via netwerkvorming, het organiseren van werk-leerlijnen, de Regio Deal en het versterken van onze inzet op Social Return.

We stellen kwetsbare jongeren in staat om naar vermogen de overgang te maken naar betaald werk of dagbesteding. Daarvoor maken we onder andere werkafspraken met onderwijspartners en ondernemers. In 2024 zijn we gestart met de "Aanpak overstap van school naar werk". Dit is een sluitende aanpak waarbij jongeren begeleiding kunnen krijgen bij de overstap van school naar werk.

Integraal en datagedreven werken

Er ligt voor dit begrotingsprogramma een stevige relatie met de in het hoofdlijnenakkoord benoemde 'Kadernota Sociaal'. Deze term is inmiddels veranderd naar een 'visie SamenLeven' om gelijkwaardig te zijn aan de Omgevingsvisie. De visie SamenLeven richt zicht hierbij voornamelijk op het sociaal domein, maar zoekt actief de verbinding op met het fysiek domein.

In de visie stellen we een aantal leidende principes vast over de rol die we als gemeente hebben in het sociaal domein en gaan we in op hoe we de kracht van de samenleving kunnen versterken. Aan de hand van data over de grootste maatschappelijke opgaven brengen we richting aan, en gaan we dieper in op hoe we hier integraal en in nauwe samenwerking met betrokken spelers – intern en extern – aan gaan werken.

In 2025 verwachten we de visie vast te stellen, waarna er een uitvoeringsprogramma wordt opgezet om uitvoering te geven aan de leidende principes.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

We blijven inzetten op maatschappelijke ontwikkeling op vier gebieden: het versterken van een sociaal verbonden Hoeksche Waard, het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid van onze inwoners, het bieden van toegang en passende ondersteuning en we grijpen in bij crisissen en onveiligheid. We gaan bij al onze inspanningen uit van normaliseren (inclusie) en het vergroten van het zelf oplossend vermogen. Op deze manier proberen we de professionele ondersteuning en zorg, ook op langere termijn, toegankelijk en betaalbaar te houden.

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
6.1 Alle inwoners, ondernemers en bezoekers van de Hoeksche Waard voelen zich veilig.	6.1.1 We faciliteren en stimuleren een preventieve werkwijze, evenals preventieve én curatieve activiteiten door o.a. - Het voortzetten van het netwerkoverleg Jeugd. - Het doorontwikkelen van Veilig opgroeien is teamwork. - Te werken aan de landelijke ontwikkelingen zoals Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. - Regionale samenwerking op ontwikkeling naar vernieuwd Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang.	2025 - 2027
6.2 Een sociaal en verbonden Hoeksche Waard, waar inwoners naar elkaar omzien en iedereen zichzelf mag zijn. Iedere inwoner van de Hoeksche Waard van jong tot oud en ongeacht waar de wieg staat heeft de kans om een gezond en veilig leven te leiden en zich te ontwikkelen om naar vermogen mee te doen in de samenleving.	6.2.1 We stimuleren samenredzaamheid en participatie van de inwoners in de dorpen o.a. door: - Uitvoering te geven aan een visie Samen Leven. - Uitvoering te geven aan de Wonen Welzijn Zorg uitvoeringsagenda. - Onze jongerenparticipatie door te ontwikkelen. - Uitvoering te geven aan de Mantelzorgagenda. - Uitvoering te geven aan de agenda Complex Maatschappelijke Zorg. - Opstellen van een Lokaal Plan Beschermd Thuis en daar uitvoering aan te geven vanaf 1 januari 2025. - Werken aan beschikbare, bereikbare en betaalbare zorg (Transformatieagenda WMO). - Opstellen van een integraal uitvoeringsprogramma Gezond en Actief Leven Akkoord. - Participeren in het Integraal Zorgakkoord. - Uitvoering te geven aan de Hervormingsagenda Jeugd. - De evaluatie aan het transformatieplan jeugd te gebruiken voor verdere ontwikkeling op jeugd zoals doorontwikkeling jeugdteam en 0-100 teams en verdere beleidsontwikkeling jeugd. - Realiseren van jongerenontmoetingsplekken.	2025-2027
6.3 Hoeksche Waarders hebben laagdrempelig, tijdig en adequaat toegang tot herkenbare hulp en ondersteuning in de buurt.	6.3.1 We faciliteren en stimuleren een preventieve werkwijze, evenals preventieve én curatieve activiteiten door o.a. gebiedsgerichte samenwerking te faciliteren vanuit onze rol als opdrachtgever.	2025 e.v.
	6.3.2 We helpen inwoners met het vinden van een weg in alle regelingen door o.a.: - Heldere informatievoorziening over mogelijkheden en voorzieningen waar mensen gebruik van kunnen maken. - Het versterken van de sociaal sterke basis. - Ontwerp 0-100 teams. Hierin is er aandacht voor mogelijkheden tot: - gebiedsgerichte samenwerking. - normaliseren en verbondenheid. - centrale toegang voor alle zorgvragen. - samenvoegen van 18-/18+. - versterken van de onderste lagen van de Pyramide. - expertise naar de voorkant halen.	2025 e.v.
	6.3.3 We stimuleren en faciliteren (het gebruik van) algemene en collectieve voorzieningen boven maatwerkvoorzieningen door o.a.: - De toegang tot lokale (in)formele voorzieningen centraal in te richten met	2025 e.v.

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
	kundige professionals. - Inzicht en overzicht te creëren op het bestaande voorzieningenaanbod en de lokale ontwikkelingen om te kunnen sturen op de inzet van de juiste voorzieningen.	
6.4 Inwoners ervaren bestaanszekerheid en zijn, waar nodig met ondersteuning, zelfredzaam en dragen naar vermogen bij door middel van werk of vrijwilligerswerk.	6.4.1 Duurzame uitstroom naar de arbeidsmarkt middels ondersteuning van mensen die hulp nodig hebben bij het zoeken naar werk. 6.4.2 Voorkomen van problematiek op financieel gebied zodat inwoners mee kunnen blijven doen in onze samenleving door het opstellen van een beleidsplan Armoede en Schulden om inwoners te ondersteunen in financiële zelfredzaamheid.	Doorlopend 2025 - 2028, Grondslag speerpunt in beleidsplan.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn, per taakveld, de baten, de lasten, de onttrekkingen aan reserves evenals de stortingen in reserves weergegeven die betrekking hebben op dit programma.

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	15.551	12.655	3.443	3.286	2.951	2.951
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.085	832	0	0	0	0
6.2.3 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	0	609	521	521	521
6.3 Inkomensregelingen	15.091	16.373	16.410	16.410	16.410	16.410
6.4 WSW en beschut werk	1.299	1.315	1.231	1.238	1.238	1.238
6.5 Arbeidsparticipatie	383	67	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	616	614	0	0	0	0
6.6.0 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	0	0	625	1.453	1.453	1.453
6.7.1.2 Begeleiding (WMO)	0	0	11	0	0	0
6.7.1.2B Begeleiding (WMO)	11	11	0	0	0	0
6.8.1.1 Beschermd wonen (WMO)	0	0	460	460	460	460
6.8.1.2 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	2.361	3.396	0	0	0	0
Totaal Baten	36.395	35.264	22.791	23.368	23.033	23.033
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-21.665	-21.604	-13.822	-13.414	-12.824	-12.822
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-3.471	-3.472	0	0	0	0
6.2.1 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	-230	-229	-229	-229
6.2.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0	0	-4.771	-4.642	-4.642	-4.642
6.2.3 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	0	-3.382	-3.397	-3.396	-3.396
6.3 Inkomensregelingen	-22.372	-21.022	-23.085	-22.801	-22.799	-22.800
6.4 WSW en beschut werk	-5.400	-6.084	-7.571	-7.600	-7.593	-7.599
6.5 Arbeidsparticipatie	-1.105	-904	-3.227	-3.198	-3.196	-3.196
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-3.942	-4.109	0	0	0	0
6.6.0 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	0	0	-4.067	-4.059	-4.058	-4.058

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	-9.812	-9.792	-9.791	-9.791
6.712 Begeleiding (WMO)	0	0	-7.138	-7.131	-7.130	-7.130
6.713 Dagbesteding (WMO)	0	0	-1.875	-1.875	-1.875	-1.875
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	-100	-100	-100	-100
6.71A Huishoudelijk hulp (WMO)	-7.287	0	0	0	0	0
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	0	-9.118	0	0	0	0
6.71B Begeleiding (WMO)	-6.026	-6.534	0	0	0	0
6.71C Dagbesteding (WMO)	-1.898	-2.035	0	0	0	0
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-203	-323	0	0	0	0
6.72A Jeugdhulp begeleiding	-8.291	-8.773	0	0	0	0
6.72B Jeugdhulp behandeling	-796	-630	0	0	0	0
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	-1.672	-1.778	0	0	0	0
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	-398	-129	0	0	0	0
6.73A Pleegzorg	-773	-1.573	0	0	0	0
6.73B Gezinsgericht	-1.227	-793	0	0	0	0
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	-2.146	-2.866	0	0	0	0
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-4.283	-4.172	0	0	0	0
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-1.579	-1.966	0	0	0	0
6.74C Gesloten plaatsing	-123	-269	0	0	0	0
6.751 Jeugdhulp ambulante lokaal	0	0	-85	-85	-85	-85
6.752 Jeugdhulp ambulante regionaal	0	0	-10.947	-9.397	-9.397	-9.397
6.753 Jeugdhulp ambulante landelijk	0	0	-883	-883	-883	-883
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	-4.849	-4.849	-4.849	-4.849
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	-736	-736	-736	-736
6.791 PGB WMO	0	0	-472	-471	-470	-470
6.792 PGB Jeugd	0	0	-1.298	-1.298	-1.298	-1.298
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0
6.811 Beschermd wonen (WMO)	0	0	-1.354	-1.174	-1.174	-1.174
6.81A Beschermd wonen (WMO)	-18	-21	0	0	0	0
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-636	-987	0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	0	0	-1.456	-1.456	-1.456	-1.456
6.822 Jeugdreclassering	0	0	-174	-174	-174	-174
6.82A Jeugdbescherming	-1.187	-1.335	0	0	0	0
6.82B Jeugdreclassering	-151	-139	0	0	0	0
6.91 Coördinatie en beleid WMO	0	0	-42	-42	-42	-42
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	0	0	-2	-2	-2	-2

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal Lasten	-96.650	-100.637	-101.376	-98.803	-98.198	-98.203
Totaalsaldo van baten en lasten	-60.255	-65.373	-78.585	-75.435	-75.165	-75.170
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.105	1.464	611	519	269	224
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	180	90	0	0	0	0
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	0	0	42	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	1.254	0	0	0	0	0
6.811 Beschermd wonen (WMO)	0	0	162	0	0	0
Totaal Onttrekkingen reserves	2.539	1.554	816	519	269	224
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie 6.81B	-346	-115	-45	-45	-45	0
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-2.077	-2.937	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-2.423	-3.051	-45	-45	-45	0
Geraamd resultaat programma 6. Sociaal domein	-60.139	-66.871	-77.815	-74.960	-74.941	-74.946

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid

De GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid is een gemeenschappelijke regeling waarin de tien gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid samenwerken. De dienst behartigt de belangen van de deelnemers door sturing, ordening, integratie en, in voorkomende gevallen, door uitvoering in de taakvelden publieke gezondheid, onderwijs, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning; meer in het bijzonder huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals bedoeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (27-08-2024))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Personen met bijstandsuitkeringen (per 10.000 inwoners > 18 jaar)	2023	152,5	344,8	199,9
Aantal re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners 15-65 jaar)	2023	83,8	191,5	199,8
Wmo cliënten met een maatwerkarrangement (per 10.000 inwoners)	2023	530	700	672
% Kinderen in armoede	2022	3	6	4
% Werkloze jongeren (16 t/m 22 jaar)	2022	1	1	1
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2023	13	13,5	12,8
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12-23 jaar)	2023	0,2	0,3	geen data
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2023	0,8	1,1	geen data

2.8 Programma 7 Volksgezondheid en Milieu

Tot het programma Volksgezondheid en Milieu behoren de taakvelden volksgezondheid en milieubeheer, inclusief duurzame energie.

Wat gebeurt er om ons heen?

We zijn de eerste generatie die de gevolgen van klimaatverandering merkt en de laatste generatie die er iets aan kan doen. Deze ontwikkeling raakt iedereen en iedereen heeft hierin een rol te spelen. Maar, weten is nog geen doen. Daarbij is het niet eenvoudig een nieuwe balans te vinden tussen welzijn en welvaart. Als gemeente nemen we het voortouw om duurzaam gedrag te stimuleren door mensen anders te laten kijken naar bijvoorbeeld energie, producten en maatregelen in en om het huis. We reiken de hand naar iedereen die het op eigen kracht niet redt, zoals het groeiend aantal huishoudens met energiearmoede, of geven een flinke zet wanneer het nodig is. Hierdoor stimuleren, faciliteren en regisseren we verduurzaming in een tempo dat past bij de Hoeksche Waard. Hierbij is de netinfrastructuur steeds bepalender. Dit vraagt steeds meer aandacht en ambtelijke capaciteit waarbij we nauw samenwerken met de netbeheerders om de huidige netcongestie, of ook wel filevorming op het elektriciteitsnet, op te lossen en verdere problemen te voorkomen. Het toewerken naar een nieuw energie- en warmtesysteem en de keuzes die hierin moeten worden gemaakt zijn hierbij bepalend.

Cijfers van het World Economic Forum laten zien dat 70% van alle CO₂-uitstoot het gevolg is van winnen en verwerken van grondstoffen (Circularity Gap report 2021). Alleen het verduurzamen van het energieverbruik is lang niet genoeg om de klimaatdoelen te halen. Een belangrijke bijdrage moet komen van het ombouwen van de economie tot een circulair systeem. Als Hoeksche Waard sluiten we ons aan bij de landelijke doelstelling om in 2050 volledig circulair te zijn. We richten ons op de onderwerpen: consumenten, bouw&infra, kringlooplandbouw, bedrijfsleven en zwerfafval.

Het belang van preventie en een gezonde leefstijl wordt alsmaar groter vanwege de vergrijzing en de toenemende druk op de zorg. Daarnaast nemen gezondheidsrisico's toe door hitte en infectieziekten. We zien daarbij dat de vaccinatiebereidheid in sommige kernen laag is. We zien ook dat de mentale gezondheid van inwoners achteruit is gegaan, dat meer mensen ongezonder leven en dat gezondheidsverschillen toenemen.

Voor de oudere inwoners is het van groot belang dat zij weten wat zij zelf kunnen doen om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te wonen en waar zij informatie, advies en ondersteuning kunnen krijgen als dat nodig is. Al deze uitdagingen vragen om inzet en aandacht van de gemeente vanuit zowel het sociale als fysieke domein.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
7.1 Een sociaal en verbonden Hoeksche Waard, waar inwoners naar elkaar omzien en iedereen zichzelf mag zijn. Iedere inwoner van de Hoeksche Waard van jong tot oud en ongeacht waar de wieg staat heeft de kans om een gezond en veilig leven te leiden en zich te ontwikkelen om naar vermogen mee te doen in de samenleving.	7.1.1 We stellen een nota publieke gezondheid 2024 – 2027 op en geven daar uitvoering aan.	2024 - 2028
	7.1.2 We stellen een preventie- en handhavingplan Alcohol 2024 – 2027 op en geven daar uitvoering aan.	2024 - 2027
	7.1.3 We stellen een integraal uitvoeringsprogramma Gezond en Actief Leven Akkoord op en voeren dat uit.	2024 - 2026
7.2 In 2050 is de Hoeksche Waard klimaatneutraal.	7.2.1 We voeren het uitvoeringsprogramma 'Circulaire Economie (2022 – 2026)' uit en stimuleren daarmee inwoners en ondernemers om de beweging te maken naar een circulaire Hoeksche Waard.	2024-2026

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
	7.2.2 We voeren het uitvoeringsprogramma 'Hoeksche Waard richting energieneutraal (2022 – 2026)' uit en stimuleren daarmee inwoners en ondernemers om de beweging te maken naar een energieneutrale Hoeksche Waard.	2024-2026
	7.2.3. We voeren het uitvoeringsprogramma 'Hoeksche Waard klimaatadaptief (2022 - 2026)' uit en stimuleren daarmee inwoners en ondernemers om de beweging te maken naar een klimaatrobuuste Hoeksche Waard.	2025 - 2026
	7.2.4. We voeren het uitvoeringsprogramma biodiversiteit Hoeksche Waard (2022 - 2030) uit en stimuleren daarmee inwoners en ondernemers om de beweging te maken naar een grotere biodiversiteit in de Hoeksche Waard.	2025 - 2030

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn, per taakveld, de baten, de lasten, de onttrekkingen aan reserves evenals de stortingen in reserves weergegeven die betrekking hebben op dit programma.

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
7.1 Volksgezondheid	260	561	474	333	0	0
7.4 Milieubeheer	1.266	1.674	1.591	1.608	1.608	1.608
Totaal Baten	1.526	2.235	2.065	1.941	1.608	1.608
7.1 Volksgezondheid	-4.874	-5.351	-5.319	-5.128	-4.795	-4.795
7.4 Milieubeheer	-4.197	-4.995	-4.895	-4.629	-4.261	-4.261
Totaal Lasten	-9.071	-10.346	-10.214	-9.757	-9.056	-9.056
Totaalsaldo van baten en lasten	-7.545	-8.111	-8.150	-7.816	-7.448	-7.448
7.4 Milieubeheer	4	1.806	796	384	17	17
Totaal Onttrekkingen reserves	4	1.806	796	384	17	17
7.4 Milieubeheer	0	-1.345	-250	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	0	-1.345	-250	0	0	0
Geraamd resultaat programma 7. Volksgezondheid en milieu	-7.541	-7.650	-7.604	-7.432	-7.431	-7.431

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid

De GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid is een gemeenschappelijke regeling waarin de tien gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid samenwerken. De dienst behartigt de belangen van de deelnemers door sturing, ordening, integratie en, in voorkomende gevallen, door uitvoering in de taakvelden publieke gezondheid, onderwijs, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning; meer in het bijzonder huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals bedoeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

De Omgevingsdienst ondersteunt de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder. Ook begeleidt de dienst bij de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de wetten die artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht noemt.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (27-08-2024))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
% Hernieuwbare elektriciteit (uit zon, wind, etc.)	2022	106,1	41,3	geen data

2.9 Programma 8 Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Tot het programma Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening behoren de taakvelden ruimte en leefomgeving, grondexploitatie (anders dan bedrijventerreinen), wonen en ontwikkeling.

Wat gebeurt er om ons heen?

Wonen en volkshuisvesting

De vraag naar woningen is, ook in de Hoeksche Waard, groter dan het aanbod. De komende jaren willen we gemiddeld zo'n 500 woningen per jaar toevoegen aan de woonvoorraad. Conform de woningbouwafspraken in de Regionale realisatieagenda (woondeal) streven we daarbij naar het bouwen van tenminste 2/3 betaalbare woningen, waarvan 30% sociale huur. Het is onder de huidige marktomstandigheden uitdagend om deze doelen te halen.

We hebben speciale aandacht voor jonge huishoudens, ouderen en andere kwetsbare doelgroepen. Naast het realiseren van een groot aandeel betaalbare woningen voor deze doelgroepen, moet een aanzienlijk deel van de woningen ook bestaan uit nulredenwoningen, geclusterde woonvormen en verpleegzorgplekken. We geven daarbij ook uitvoering aan de doelen en ambities uit de Wonen-Welzijn-Zorgvisie 2030, waaronder het realiseren van gewenste woonvormen en huisvesting rond intramurale voorzieningen.

In de woningbouwprogrammering is opgenomen waar we de komende 10 jaar welke woningen willen realiseren. Woningbouw concentreert zich zoveel mogelijk in de bestaande dorpen en de vier grote ontwikkelgebieden. Zijn er in een dorp niet of nauwelijks ontwikkelmogelijkheden en is er wel aantoonbare behoefte, dan wordt gekeken naar geschikte locaties aan de dorpsrand.

Nieuw te ontwikkelen locaties worden altijd met een integrale blik afgewogen, waarbij maatschappelijke meerwaarde een basisvoorwaarde is voor medewerking. Om voortgang in de woningbouwproductie te houden, maken we in een vroegtijdig stadium van een ontwikkeling scherpe en bindende afspraken met ontwikkelaars over programma, planning en fasering. De gemeentelijke inzet richt zich op ontwikkelaars die de stap tot realisatie daadwerkelijk willen en ook kunnen maken. Dit betekent dat op woningbouwlocaties waar ontwikkelende partijen niet voldoende vaart maken, de gemeente een pas op de plaats maakt. In navolging van de afspraken uit de Regionale realisatieagenda zetten we onze afstemming met ontwikkelende partijen en partners aan de versnellingsstafel voort.

Omgevingswet

Per 1 januari 2024 trad de Omgevingswet in werking. De wet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. De wet biedt de mogelijkheid om met overzichtelijke regels de leefomgeving meer in samenhang in te richten, biedt ruimte voor lokaal maatwerk en leidt tot snellere besluitvorming. De nieuwe wet heeft grote impact op de organisatie. De afgelopen jaren deden we er alles aan om de implementatie soepel te laten verlopen en aan alle wettelijke vereisten te voldoen. 2024 was een overgangsjaar waarin de eerste helft van het jaar vooral in het teken stond van nog lopende ontwikkelingen onder het oude recht afronden. Tegelijkertijd zijn we wel aan de slag gegaan met de vormgeving van een gebiedsdekkend omgevingsplan met het project omgevingsplan buitengebied en zijn de eerste ruimtelijke ontwikkelingen onder de Omgevingswet opgestart. Belangrijke activiteit voor de komende jaren is de vormgeving van een gebiedsdekkend omgevingsplan. Daarvoor hebben we tot 1 januari 2032 de tijd. 2025 zal in teken staan van het verder voorbereiden van het omgevingsplan buitengebied, de

eerste procedures onder de Omgevingswet afronden en het verder standaardiseren van de werkprocessen onder de Omgevingswet.

Gebiedsregie

In 2025 geven we verder vorm aan gebiedsregie. Hiervoor kijken we bij gebiedsontwikkelingen goed naar de samenhang en de volgordelijkheid van de diverse projecten. Hierbij is regie op deze gebiedsontwikkelingen noodzakelijk. Uitgangspunt daarbij is de maatschappelijke meerwaarde die hiermee moet ontstaan voor het eiland en de dorpen.

Adviescommissie Omgevingskwaliteit

In oktober 2022 stelde de raad de verordening Adviescommissie Omgevingskwaliteit vast. De adviescommissie Omgevingskwaliteit bestaat uit 2 subcommissies, namelijk één voor de advisering over Cultureel erfgoed en één voor de advisering over de Ruimtelijke kwaliteit (Welstand). Een advies over de doorontwikkeling van de werking en samenstelling van de commissies is in voorbereiding. In dat kader wordt voorgesteld het voorzitterschap van beide commissies te beleggen bij de stichting Dorp, Stad en Land. De financiering hiervan wordt gezocht binnen de bestaande budgetten (Externe advisering Cultureel erfgoed, Welstand en Kwaliteitsteam).

Wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen?

Wat willen we bereiken Maatschappelijk effect / doel	Wat gaan we ervoor doen Subdoel / Speerpunt	Planning
8.1 Actueel woonbeleid.	8.1.1 Woonvisie actualisatie (implementatie in Omgevingsvisie en daarnaast opstellen volkshuisvestelijk programma).	dec 2026
8.2 Behoud van jonge huishoudens en instroom van jonge huishoudens faciliteren om de demografische balans te behouden.	8.2.1 Behoud van jonge huishoudens en faciliteren instroom.	doorlopend
8.3 Een continue toevoeging van 500 woningen per jaar aan de woningvoorraad om te voldoen aan de vraag.	8.3.1 Voortgang behouden en versnellen woningbouwproductie.	doorlopend
8.4 Een kwalitatief woningbouwprogramma met de juiste woning op de juiste plek, conform de WWZ-visie.	8.4.1 Activiteiten ter realisatie van onze doelstelling 'de juiste woning op de juiste plek', waaronder woningbouw van voldoende betaalbare woningen en huisvesting voor ouderen en overige aandachtsgroepen.	doorlopend
8.5 Het grondbeleid inzetten als een middel om onze (ruimtelijke) opgaven en doelstellingen te verwezenlijken.	8.5.1. De Nota Kostenverhaal wordt geactualiseerd met oog op een effectief grondbeleid.	maart 2025
8.6 Inwerkingtreding omgevingswet.	8.6.1 Realisatie van een gebiedsdekkend omgevingsplan.	dec 2031
8.7 Woningbehoefteonderzoek	8.7.1 In navolging van de provinciale prognoses wordt de gemeentelijke woningbehoefteprognose geactualiseerd.	dec 2024

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn, per taakveld, de baten, de lasten, de onttrekkingen aan reserves evenals de stortingen in reserves weergegeven die betrekking hebben op dit programma. Hierbij zijn de baten (en onttrekkingen uit reserves) weergegeven als +/- en de lasten (en stortingen in reserves) als -/-

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
8.1 Ruimte en leefomgeving	1.231	3.194	528	504	505	456
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	622	2.575	1.338	2.577	44	44
8.3 Wonen en bouwen	4.009	7.635	4.770	3.278	3.278	3.278
Totaal Baten	5.862	13.404	6.636	6.360	3.828	3.779
8.1 Ruimte en leefomgeving	-3.954	-5.954	-3.742	-2.917	-2.914	-2.914
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-764	-2.639	-1.579	-2.757	-238	-238
8.3 Wonen en bouwen	-5.638	-6.954	-5.092	-5.098	-4.985	-4.986
Totaal Lasten	-10.355	-15.548	-10.412	-10.772	-8.138	-8.138
Totaalsaldo van baten en lasten	-4.493	-2.143	-3.776	-4.411	-4.310	-4.360
8.1 Ruimte en leefomgeving	736	1.471	300	300	300	300
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	220	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen reserves	956	1.471	300	300	300	300
8.1 Ruimte en leefomgeving	-423	-1.279	-480	-80	-80	-80
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-4	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-427	-1.279	-480	-80	-80	-80
Geraamd resultaat programma 8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	-3.964	-1.951	-3.956	-4.192	-4.090	-4.140

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen

Er zijn binnen dit programma geen verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (27-08-2024))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Demografische druk (Groene + grijze druk tov 20-64 jarigen)	2024	80,9	70,4	80,5
Aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen	2023	15,4	9,1	8,8

2.10 Algemene Dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Voor het onderdeel Algemene Dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien zijn, met uitzondering van het onderdeel overhead (bedrijfsvoering), geen afzonderlijke doelstellingen en activiteiten geformuleerd. Voor de doelstellingen en activiteiten met betrekking tot overhead / bedrijfsvoering (taakveld 0.4), wordt verwezen naar paragraaf 3.5 Bedrijfsvoering.

Algemene Dekkingsmiddelen

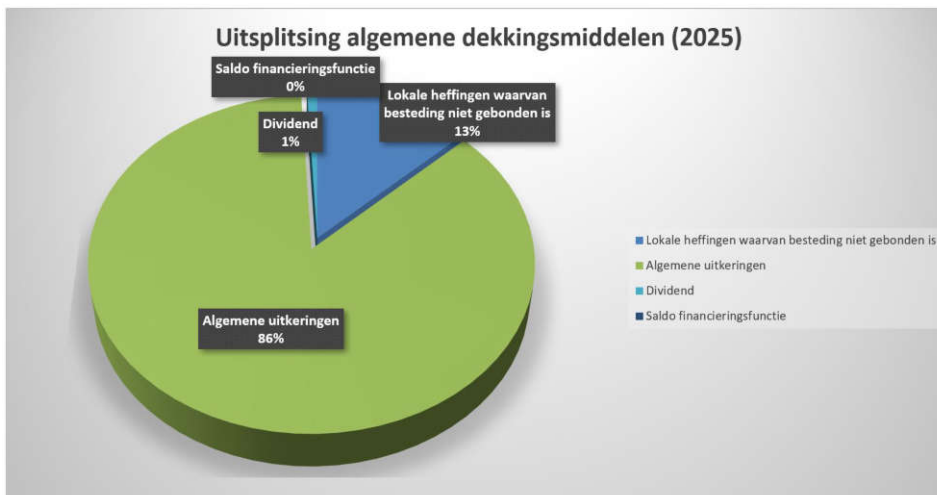
De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de lokale heffingen, de algemene uitkering, dividendinkomsten, het saldo van de financieringsfunctie (dit is het verschil tussen de aan taakvelden toegerekende rekenrente en de werkelijk betaalde rente over lang- en kortlopende leningen, ook wel renteresultaat genoemd) en eventuele overige algemene dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen dienen ter dekking van de in de programma's opgenomen kosten.

(Bedragen x €1.000)

	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1. Lokale heffingen waarvan besteding niet gebonden is*	24.335	24.580	24.822	25.056
2. Algemene uitkering	160.522	151.964	153.810	154.991
3. Dividend	1.563	1.451	1.451	1.451
4. Saldo financieringsfunctie	-8	-991	-1.507	-1.822
	186.411	177.004	178.576	179.675

*Deze heffingen bestaan uit de (on)roerende zaakbelasting, toeristenbelasting, reclamebelasting en hondenbelasting

Grafisch geeft dit het volgende beeld

Overhead

De overheadkosten bestaan uit de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces. Voorbeelden zijn het management, personeelszaken, informatievoorziening en automatisering, huisvesting, financiën etc. Voor de definities is aangesloten bij de Notitie overhead 2023 van de commissie BBV.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (vpb) betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. De aangifte wordt gesplitst in vpb over activiteiten van grondexploitaties en overige activiteiten. Voor grondexploitaties vindt jaarlijks een beoordeling plaats of er sprake is van fiscale winst. Voor de overige activiteiten, wijken inkomsten en uitgaven niet substantieel af van voorgaande jaren. De conclusie is dat de gemeente voor deze activiteiten geen ondernemer in fiscale zin vormt.

Onvoorzien

In de Begroting 2025 is, conform de financiële verordening én de geformuleerde grondslagen en uitgangspunten bij deze programmabegroting 2025-2028, een raming voor onvoorziene uitgaven opgenomen ter hoogte van € 1.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn, per taakveld, de baten, de lasten, de onttrekkingen aan reserves evenals de stortingen in reserves weergegeven die betrekking hebben op dit programma. Hierbij zijn de baten (en onttrekkingen uit reserves) weergegeven als +/- en de lasten (en stortingen in reserves) als -/-

(Bedragen x €1.000)

Taakveld	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
0.4 Overhead	174	297	95	95	95	95
0.5 Treasury	1.415	1.941	1.588	1.476	1.476	1.476
0.61 OZB woningen	11.182	12.077	12.753	12.895	13.076	13.247
0.62 OZB niet-woningen	8.520	9.137	10.560	10.664	10.726	10.787
0.64 Belastingen overig	793	799	840	840	840	840
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	148.627	156.471	160.522	151.964	153.810	154.991
0.8 Overige baten en lasten	111	93	95	95	95	95
Totaal Baten	170.822	180.814	186.453	178.028	180.117	181.531
0.4 Overhead	-34.221	-37.920	-38.627	-35.026	-34.273	-33.070
0.5 Treasury	-162	-242	-100	-1.086	-1.591	-1.937
0.61 OZB woningen	-596	-840	-707	-707	-707	-707
0.64 Belastingen overig	-323	-285	-350	-335	-344	-353
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	-500	-1.000	-1.500
0.8 Overige baten en lasten	-268	-175	-5	-5	-5	-5
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	361	-72	-74	-74	-74	-74
Totaal Lasten	-35.209	-39.534	-39.863	-37.733	-37.993	-37.645
Totaalsaldo van baten en lasten	135.612	141.280	146.590	140.296	142.124	143.887
0.10 Mutaties reserves	29.086	657	3.843	260	1	0
0.4 Overhead	4.941	9.646	5.087	3.288	2.594	1.334
Totaal Onttrekkingen reserves	34.027	10.303	8.930	3.547	2.595	1.334
0.10 Mutaties reserves	-29.086	-657	-3.843	-260	-1	0
0.4 Overhead	-498	-4.745	0	0	0	0
Totaal Stortingen reserves	-29.585	-5.402	-3.843	-260	-1	0
Geraamd resultaat programma 9. Algemene dekkingsmiddelen, overhead, Vpb en onvoorzien	140.055	146.181	151.677	143.583	144.718	145.221

Verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van doelstellingen

GR Samenwerking Vastgoedinformatie, Heffing en Waardebepaling (SVHW)

De doelstelling van de gemeenschappelijke regeling is een doelmatige uitvoering van werkzaamheden voor de heffing en invordering van belastingen, heffingen en rechten, de Wet waardering onroerende zaken, de administratie van vastgoedgegevens, het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden en de Wet basisregistraties adressen en gebouwen.

Stichting Inkoopbureau West-Brabant

Deze stichting dient indirect diverse openbare belangen. Door het faciliteren van een regionaal inkoopbureau behaalt de stichting voordelen op financieel, kwalitatief en procesmatig gebied voor de deelnemers.

Stedin

Centraal staat het betrouwbaar, veilig en maatschappelijk verantwoord leveren van energie en daaraan gerelateerde producten aan particuliere en zakelijke klanten en samenwerking en deelneming in andere rechtspersonen.

BV Gemeenschappelijk Bezit Evides

Gemeente Hoeksche Waard neemt samen met gemeenten en provincies in Zuid-Holland en Zeeland deel in de BV Gemeenschappelijk Bezit Evides. Op haar beurt is de BV 50% eigenaar van het drinkwaterleidingbedrijf Evides. Evides levert drinkwater aan huishoudens en bedrijfsleven en houdt zich ook steeds meer bezig met de levering van industriewater en diensten op het gebied van afvalwater- en rioolwaterzuivering.

Bank Nederlandse Gemeenten

De gemeente heeft van oudsher aandelen in de BNG. Doelstelling van de bank is een voordelige financiële dienstverlening en kredietverstrekking, om zo te kunnen bijdragen aan de maatschappelijke voorzieningen.

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de, volgens het BBV, verplichte beleidsindicatoren opgenomen die betrekking hebben op dit programma.

Indicatoren BBV (peildatum "Waarstaatjegemeente" (27-08-2024))	Jaar	Hoeksche Waard	Nederland	Gemeente weinig stedelijk
Woonlasten éénpersoonshuishouden in €	2024	727	geen data	geen data
Woonlasten meerpersoonshuishouden €	2024	830	geen data	geen data
Gemiddelde WOZ-waarde woningen x € 1.000	2023	360	368	359
Gemiddelde WOZ-waarde woningen x € 1.000	2024	382	379	geen data
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	2025	7	*	*
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	2025	6	*	*
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	2025	826	*	*
Externe inhuur (% van totale loonkosten)	2025	20%	*	*
Overhead (% van de totale lasten)	2025	12%	*	*
* Geen gegevens beschikbaar in "Waar staat je gemeente.nl".				

In bovenstaande tabel zijn enkele velden niet ingevuld in de kolom "Nederland" en "Gemeente weinig stedelijk". De reden hiervan is dat deze gegevens niet in de landelijke database "Waar staat je gemeente" staan waarop gemeenten deze gegevens moeten baseren.

Toelichting Kengetal Externe Inhuur begroting 2025:

In 2021 was nog sprake van een werkelijk/gerealiseerd inhuurpercentage van 29%, in 2022 was dit percentage gedaald naar 25% en in 2023 is dit verder gedaald naar 23%. Het streven dat door het college is vastgesteld, is een maximale norm van 18% van de loonsom aan externe inhuur in 2026. Dit is een doelstelling waarop gestuurd wordt én waarvan het realistisch wordt geacht tot aan 2026 in stappen van 2% naartoe te werken.

Bij het Kengetal Externe Inhuur in deze begroting 2025 wordt uitgegaan van een verwacht inhuurpercentage in 2025 van 20%. Dit percentage is in lijn met de met de Auditcommissie afgesproken doelstelling. De doelstelling om de inhuur stapsgewijs terug te brengen naar een structureel realistisch niveau, sluit aan bij het collegebesluit van 30 mei 2023 én de met de Auditcommissie en raad (raadsbesluit van 15 februari 2022).

Voor de volledigheid zijn de met de Auditcommissie/raad afgesproken normen opgenomen in onderstaande tabel.

2025	2026	2027	2028
20%	18%	18%	18%

3 Paragrafen

gemeente
Hoeksche Waard

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting voor een aantal specifieke onderwerpen. Dit hoofdstuk werkt de volgende paragrafen uit:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Regio Deal
- Wet open overheid (Woo)

3.1 Lokale Heffingen

Inleiding

De prijsindexatie en de aanpassing van de tarieven die in deze (primaire) begroting zijn opgenomen zijn gebaseerd op de gegevens zoals opgenomen in de meicirculaire 2024 van het gemeentefonds zijn gepubliceerd. Hierbij was een prijsindexcijfer van 2,3% van toepassing. In de septembercirculaire 2024 van het gemeentefonds wordt uitgegaan van hogere inflatiecijfers (2,7% in plaats van 2,3%). In de actuele ramingen van het CPB (september 2024) blijkt dat het pBBP over 2023 is bijgesteld van 7,7% naar 7,3%. Gezien het tijdstip waarop de septembercirculaire bekend is gemaakt, hebben wij de effecten hiervan (op de budgetten en tarieven) niet meer in deze primaire begroting kunnen verwerken. In het raadsvoorstel bij de programmabegroting 2025-2028 wordt voorgesteld om beide percentages te actualiseren. Derhalve is dit nog niet vertaald in deze paragraaf van de begroting 2025-2028.

De paragraaf lokale heffingen geeft inzicht in de gemeentelijke heffingen

In deze paragraaf staat informatie over de gemeentelijke belastingen en rechten (gebonden heffingen) die in onze gemeente van toepassing zijn, het beleid rondom de lokale heffingen een overzicht van de tarieven, een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid en de lokale lastendruk in het tijdvak 2025-2028.

Algemene uitgangspunten

Belastingen, zoals Onroerendezaakbelasting en Hondenbelasting zijn algemene dekkingsmiddelen. De opbrengsten zijn vrij besteedbaar. Dit in tegenstelling tot de gebonden heffingen zoals Rioolheffing of Afvalstoffenheffing. Deze middelen moeten verplicht besteed worden aan het doel waarvoor zij geïnd worden. In onderstaand overzicht geven wij aan welke belastingen wij heffen, wat de heffingsmaatsaf is en wat het beoogd doel is.

Omschrijving	maatstaf	beoogd doel
Belastingen		
Onroerende zaakbelasting	WOZ waarde	algemeen dekkingsmiddel
Roerende zaakbelasting	waarde roerende zaak	algemeen dekkingsmiddel
Hondenbelasting	aantal honden	algemeen dekkingsmiddel
Toeristenbelasting	aantal overnachtingen	algemeen dekkingsmiddel
Watertoeristenbelasting	aantal etmalen verblijf	algemeen dekkingsmiddel
Reclamebelasting	WOZ waarde	bestrijding van kosten gericht op veiligheid ,leefbaarheid of ontwikkeling van het aangewezen gebied waar de belasting geheven wordt.
Baatbelasting	bedrag per onroerende zaak	verhalen van kosten, gemaakt voor het tot stand brengen van de voorziening
Rechten		
Rioolheffing won. eigenaar	vast bedrag	dekking van kosten voor onderhoud en vervanging riolering
Rioolheffing won.gebruiker	aantal gebruikers	dekking van kosten voor onderhoud en vervanging riolering
Rioolheffing niet won. eigenaar	WOZ waarde	dekking van kosten voor onderhoud en vervanging riolering
Rioolheffing niet won. gebruiker	WOZ waarde	dekking van kosten voor onderhoud en vervanging riolering
Lijkbezorgingsrechten	diversen (verschillend per dienst)	dekking van de kosten van diensten, nader omschreven in de tarieventabel bij de verordening
Leges	diversen (verschillend per dienst)	dekking van de kosten van dienstverlening, nader omschreven in de tarieventabel bij de verordening
Afvalstoffenheffing	vast bedrag verhoogd met een bedrag per lediging	dekking van de kosten voor afvoer en verwerking van huishoudelijk afval
Haven- en kadegelden	diversen (verschillend per haven)	dekking kosten onderhoud havens en kades.
Marktgeden	vierkante meters gebruik	dekking van kosten verbonden aan gebruik van een marktstandplaats
BIZ	diversen (verschillend per BIZ vereniging)	bestrijding van kosten gericht op veiligheid ,leefbaarheid of ontwikkeling van de bedrijveninvesteringzone

Woonlasten

De gemeentelijke woonlasten bestaan uit onroerendezaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing en rioolheffing. De gemeentelijke belastingen stijgen in 2025 met inflatiecorrectie (2,3%). De gebonden heffingen (zoals afvalstoffenheffing, rioolheffingen en leges) mogen wettelijk maximaal 100% kostendekkend zijn, inclusief toe te rekenen compensabele btw, mutaties in voorzieningen en toe te rekenen kosten voor overhead. Ook voor deze gebonden heffingen is de inflatiecorrectie toegepast.

We streven naar zo laag mogelijke lokale lasten

Activiteiten voeren we uit tegen zo laag mogelijke kosten voor inwoners en bedrijven. Bij de rechten streven we zo veel mogelijk naar kostendekkende tarieven.

Kostenonderbouwing volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV)

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf lokale heffingen kostenonderbouwingen voor belastingtarieven zijn opgenomen. Dit geldt voor de gebonden heffingen. In deze paragraaf zijn kostenonderbouwingen opgenomen volgens het BBV-model. Deze geven inzicht dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.

Overhead rekenen we toe volgens een opslag

De apparaatskosten bestaan uit directe loonkosten en overhead (loonkosten ondersteunend personeel, huisvesting, ICT etc.). De directe loonkosten rekenen we rechtstreeks toe op basis van de geraamde tijdsbesteding. Overhead rekenen we via een opslagpercentage toe aan de directe loonkosten. Het percentage bepalen we door de overhead te delen door de totale directe loonkosten. Voor 2025 is dit percentage 80%. Wij passen een correctie toe voor kosten die niet aan de gebonden heffingen toegerekend kunnen worden.

Opbrengst lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de opbrengsten van de lokale heffingen zoals opgenomen in de begroting 2025-2028.

Bedragen * € 1.000

Omschrijving	JR 2023	Begr 2024	2025	2026	2027	2028
Belastingen						
Onroerende zaakbelasting	19.701	21.208	23.308	23.553	23.796	24.029
Roerende zaakbelasting	1	5	6	6	6	6
Hondenbelasting	665	665	711	711	711	711
Toeristenbelasting (incl water-)	169	188	192	192	192	192
Reclamebelasting	110	115	118	118	118	118
Subtotaal (a)	20.646	22.181	24.335	24.580	24.822	25.056
Rechten						
Rioolheffing	9.508	9.762	11.002	12.575	13.074	13.466
Lijkbezorgingsrechten	1.233	1.513	1.548	1.548	1.548	1.548
Leges	5.124	7.948	6.528	4.936	4.936	4.936
Afvalstoffenheffing	9.231	10.595	11.719	11.719	11.719	11.719
Haven- en kadegelden	95	90	92	92	92	92
Marktgelden	21	23	24	24	24	24
Subtotaal (b)	25.212	29.931	30.913	30.894	31.393	31.785
Overig						
BIZ	164	178	178	178	178	178
subtotaal (c)	164	178	178	178	178	178
Totaal (a+b+c)	46.022	52.290	55.426	55.652	56.393	57.019

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit voor OZB is het verschil tussen de begrote opbrengst en de norm volgens de "artikel-12-status". Zolang de geraamde opbrengsten lager liggen dan de norm-opbrengst, komt de gemeente niet in aanmerking voor een aanvullende uitkering uit het Gemeentefonds. De onbenutte belastingcapaciteit geven wij in de onderstaande tabel weer.

Bedragen * € 1.000

omschrijving	Gemiddeld voor vorig jaar*	art 12	max cf art 12	Waarde	Max opbr. (a)	Begroot 2025 (b)	onbenutte cap. (a-b)
woningen	0,0909%	120%	0,1091%	15.717.000	17.144	12.753	4.391
niet woningen eigenaren	0,3272%	120%	0,39264%	2.165.800	8.504	6.210	2.294
niet woningen gebruikers	0,2333%	120%	0,27996%	1.822.800	5.103	4.344	759
Totaal					30.751	23.308	7.443

Lokale lastendruk meerpersoonshuishoudens

De onroerendezaakbelasting (OZB) voor woningen, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing bepalen het totaal van de lokale lasten. In onderstaand overzicht geven wij de gemiddelde lasten 2025 van Hoeksche Waard weer naast het landelijk gemiddelde. Uitgangspunt hierbij is een meerpersoonshuishouden met een eigen woning met een (gemiddelde) waarde van € 399.000.

Lastendruk	2025	2024	Vershil	%verschil
Meerp. Huish met eigen woning				
Totaal	Totaal	Totaal	2025-2024	Ten opzichte van 2024
OZB	324	308	16	5,10%
Rioolheffing	257	226	31	13,85%
Afvalstoffenheffing	298	266	31	11,74%
Lastendruk	879	801	78	9,78%
gemiddelde Nederland 2024*		994		

* Bron: Coelo 2024

Onroerende- en roerende zaakbelastingen (OZB en RZB)

Bij de onroerende- en roerende zaakbelastingen is de (her-) waardering (wet WOZ) van belang. De WOZ-waarde wordt jaarlijks vastgesteld. De belasting wordt uitgedrukt in een percentage van deze waarde. Voor belastingjaar 2025 gaat het om de waarde op de peildatum 1 januari 2024. Waardestijging van bestaande panden is in het tarief gecorrigeerd (verlaging van de tarieven). Vervolgens is de inflatiecorrectie (2,3% voor 2025) en de voor deze heffing specifieke 'inflatiecorrectie OZB' (2,8% voor 2025) toegepast.

De tarieven voor OZB en RZB zijn wettelijk verplicht aan elkaar gelijk. Hieronder treft u een overzicht aan van de tarieven 2025 en vergelijkende cijfers 2024 en het landelijk gemiddelde over 2024.

OZB / RZB tarieven	2025	2024	landelijk 2024*
Woningen	0,08114%	0,07999%	0,0909%
Niet woningen eigenaren	0,28673%	0,27827%	0,3272%
Niet woningen gebruikers	0,23834%	0,23222%	0,2333%

*Bron: Coelo 2024

Hondenbelasting

Hondenbelasting is een van de oudste, nu nog bestaande, belastingen van ons land. Van de 342 gemeenten komt deze belasting bij 120 gemeenten voor (35%). Deze belasting is een algemeen middel en hoeft niet verplicht besteed te worden aan hondenbeleid. Op de tarieven voor 2025 is de eerdergenoemde inflatiecorrectie van 2,3% toegepast. Voor hulphonden en honden in een asiel geldt een vrijstelling van hondenbelasting. Ter vergelijking geven wij onderstaand ook het tarief 2024 en het landelijk gemiddelde over 2024 (van gemeenten waar hondenbelasting is ingevoerd).

Hondenbelasting	2025	2024	landelijk gemiddelde*
Eerste hond	98	96	27
Volgende hond	173	170	niet bekend
Kennel	419	410	niet bekend

*Bron: Coelo 2023

Toeristenbelasting en watertoeristenbelasting

Toeristenbelasting geldt voor het overnachten in hotels, pensions etc. Watertoeristenbelasting geldt voor het verblijven in een haven per etmaal. In plaats van een bedrag per nacht kan ook voor een vast bedrag voor een heel seizoen gekozen worden (forfait). Het tarief voor 2025 bedraagt € 1,28 per nacht/etmaal.

Dagtoeristenbelasting

De raad heeft op 21 september 2021 besloten om deze belasting vanaf 2022 gefaseerd af te bouwen. In 2023 werd nog 25% van het tarief over 2021 geheven. Vanaf 2024 wordt geen dagtoeristenbelasting meer geheven.

Rioolheffing

De opbrengsten rioolheffing dekken, naast de kosten van het rioleringsstelsel, ook kosten die voortvloeien uit de Wet gemeentelijke watertaken. Om schommelingen in de tarieven te voorkomen, maken we gebruik van een voorziening voor riolering. Het tarief voor rioolheffing is naast de indexering met 2,3%, verhoogd met 1%. Deze verhoging komt voort uit het door de gemeenteraad op 13 oktober 2020 vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025. Hiernaast wordt het tarief in 2025 en 2026 verhoogd met 10% als gevolg van extra investeringen en prijsstijgingen. Bij de actualisatie van het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) in 2025 wordt het tarief voor 2026 definitief bepaald. Het tarief voor het eigenaarsdeel bedraagt in 2025 € 128,65 en voor het gebruikersdeel € 64,33 (1-persoonshuishouden) of € 128,65 (meerpersoonshuishouden). Hieronder geven wij een overzicht van de baten en lasten in 2025 en daarbij de mate van kostendekking van de heffing.

(Bedragen * € 1.000)

Kostendekking Rioolheffing	
Netto kosten	7.399
Direct toe te rekenen kosten	1.513
Overhead	1045
BTW	3.318
Totale lasten	13.275
Opbrengsten	11.180
Totale baten	11.180
Dekkingspercentage (ex mutatie voorziening)	84%
Mutatie egalisatie voorz (onttrekking)	-2.095

Lijkbezorgingsrechten

De tarieven voor deze rechten zijn aangepast met 2,3%. Daarbij is rekening gehouden met de verhouding tussen de tarieven zoals vastgelegd in het beleid dat de raad in 2020 vaststelde. Hieronder geven wij een overzicht van de baten en de lasten in 2025 en daarbij de mate van kostendekking van deze heffing.

(Bedragen * € 1.000)

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten	
Netto kosten	1.369
Direct toe te rekenen kosten	1.277
Overhead	882
BTW	-
Totale lasten	3.529
Totale baten	1.513
Dekkingspercentage	43%
Mutatie egalisatie voorz (onttrekking)	-104

Leges

In hoofdlijn zijn de tarieven van 2024 met een inflatiecorrectie van 2,3% verhoogd. Daar waar sprake is van een percentage, is dat percentage gelijk gebleven.

Binnen de legesverordening mogen we overschotten op onderdelen inzetten voor tekorten op andere onderdelen (kruissubsidiering). De begrote baten en lasten 2025 en de mate van kostendekking is hieronder zowel op totaalniveau van de verordening als gesplitst per hoofdstuk weergegeven.

Bedragen * € 1.000

Kostendekkendheid leges per hoofdstuk	
Hdfstk 1 Alg.dienstverlening	
Netto kosten	1.109
Direct toe te rekenen kosten	1.488
Overhead	1.173
BTW	8
Totale lasten	3.779
Opbrengsten	1.789
Dekkingspercentage	47%
Hdfstk 2 Omgevingsvergunningen	
Netto kosten	1.226
Direct toe te rekenen kosten	1.301
Overhead	1.028
BTW	254
Totale lasten	3.809
Opbrengsten	4.640
Dekkingspercentage	122%
Hdfstk 3 Dienstverlening EDR	
Netto kosten	-
Direct toe te rekenen kosten	340
Overhead	268
BTW	-
Totale lasten	608
Opbrengsten	99
Dekkingspercentage	16%
Kostendekkendheid Leges totaal	
Netto kosten	2.335
Direct toe te rekenen kosten	3.129
Overhead	2.469
BTW	262
Totale lasten	8.195
Opbrengsten	6.528
Dekkingspercentage	80%

Afvalstoffenheffing

De heffing vergoedt de kosten voor inzameling van huishoudelijk afval. RAD BV voert de inzameling voor de gemeente uit. Hiervoor is een dienstverleningsovereenkomst gesloten die jaarlijks geïndexeerd wordt. Het tarief van de heffing is ten opzichte van 2024 gestegen met ca 25% en bedraagt gemiddeld € 298,- (2024: € 266,-). Het landelijk gemiddelde tarief kwam in 2024 uit op € 346,- voor meerpersoonshuishoudens (bron: Coelo 2024). Een stijging van het tarief van 25% betekent een gemiddelde lastenstijging van ca. 12%, aangezien als gevolg van het grondstoffenbeleidsplan het afval beter wordt gescheiden en daardoor minder vaak containers met restafval worden aangeboden.

De tarieven voor de afvalstoffenheffing stijgen. Het lijkt tegenstrijdig dat de tarieven omhooggaan, terwijl we met het grondstoffenbeleidsplan willen dat het afval beter gescheiden wordt. De tariefsverhoging is nodig omdat er allerlei autonome ontwikkelingen zijn die voor hogere kosten zorgen. Zo zijn de verwerkingstarieven van diverse afvalstromen gestegen en zijn ook de kosten van transport hoger. Deze kosten zouden ook zonder het de maatregelen uit het grondstoffenbeleidsplan stijgen. Kort gezegd: ook zonder het grondstoffenbeleidsplan zouden de tarieven omhoog moeten. Een deel van de kostenstijging is wel terug te voeren op het grondstoffenbeleidsplan. Het uitgangspunt is dat de afvalstoffenheffing kostendekkend is. Hogere kosten dekken met minder aanbiedingen betekent een hoger tarief per aanbieding.

Wanneer er binnen de gemeente geen afval zou worden gescheiden, dan bedraagt het gemiddelde tarief € 410,-. De prikkel goed scheiden loont geldt nog steeds: hoe minder restafval je aanbiedt, hoe minder afvalstoffenheffing je betaalt.

Hieronder geven wij een overzicht van de baten en lasten in 2025 en de mate van kostendekking van de heffing.

(Bedragen * € 1.000)

Kostendekkendheid Afvalstoffenheffing	
Netto kosten	10.748
Btw	1.956
Direct toe te rekenen kosten	-
Overhead	-
Totale lasten	12.704
Opbrengsten heffing	11.719
Overige opbrengsten	982
Totale baten	12.701
Dekkingspercentage	100,0%
Mutatie egalisatie voorz	0

Haven- en kadegelden

De tarieven voor haven- en kadegelden zijn, ten opzichte van 2024, aangepast met de inflatiecorrectie van 2,3%. Hieronder geven wij een overzicht van de baten en lasten in 2025 en de mate van kostendekking van de heffing.

(Bedragen * € 1.000)

Kostendekkendheid Haven en kadegelden	
Netto kosten	239
Direct toe te rekenen kosten	134
Overhead	108
BTW	35
Totale lasten	516
Opbr. Haven-kadegelden	92
Overige opbrengsten	44
Totale baten	136
Dekkingspercentage	26%

Marktgeden

De tarieven voor marktgeden zijn aangepast ten opzichte van 2024 met de inflatiecorrectie van 2,3%. Hieronder geven wij een overzicht van de baten en lasten 2025 en de mate van kostendekking van de heffing.

Bedragen * € 1.000

Kostendekkendheid Marktgeden	
Netto kosten	29
Direct toe te rekenen kosten	8
Overhead	6
BTW	5
Totale lasten	49
Opbr marktgeden	24
Overige opbrengsten	-
Totale baten	24
Dekkingspercentage	50%

Bedrijfsinvesteringszones (BIZ)

Volgens de Wet op de bedrijfsinvesteringszones (BIZ) kan de gemeenteraad onder de naam BIZ- bijdrage een belasting instellen binnen een bepaald gebied in de gemeente. Per gebied wordt een verordening opgesteld. Een verordening heeft een maximale looptijd van 5 jaar. In totaal kent de gemeente 7 BIZ verordeningen; Puttershoek, Zuid-Beijerland, Oud-Beijerland de Bosschen, Oud-Beijerland Hoogerwerf, Strijen, 's Gravendeel en Numansdorp.

Reclamebelasting

Reclamebelasting geldt alleen voor niet-woningen in een aangewezen gebied (het centrum van Oud-Beijerland). De opbrengsten zijn bestemd voor de stichting Centrummanagement Oud-Beijerland. Hierover is met de stichting een overeenkomst gesloten. Het tarief voor reclamebelasting bestaat uit een vast bedrag en variabelbedrag, gekoppeld aan de WOZ-waarde. Het vaste deel is gecorrigeerd voor de inflatiecorrectie en bedraagt in 2025 € 356 (€ 348 in 2024). Bij het variabele deel is eveneens rekening gehouden met de inflatiecorrectie. Dit tarief komt uit op € 1,79 (€ 1,76 in 2024) per € 1.000 WOZ-waarde boven € 250.000, met een maximum van € 1.406 (€ 1.406 in 2024).

Kwijtschelding

De Invorderingswet 1990, de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 en de Nadere regels kwijtschelding gemeentelijke en waterschapsbelastingen geven het wettelijk kader waarbinnen de gemeente belastingen kan kwijtschelden. Dit is vastgelegd in de Kwijtscheldingsverordening. Hierin is opgenomen dat het percentage de kosten van bestaan op 100% van de bijstandsnorm is gesteld. Dit is het wettelijk maximum. Kwijtschelding is in gemeente Hoeksche Waard mogelijk voor:

- OZB;
- RZB;

- Rioolheffing;
- Hondenbelasting, alleen voor de eerste hond;
- Afvalstoffenheffing tot een maximaal bedrag van €298;
- Leges voor een Nederlandse identiteitskaart;
- Leges voor het aanvragen van een gehandicaptenparkeerkaart;
- Leges voor de aanvraag van een gehandicaptenparkeerplaats op kenteken.

3.2 Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemeen

Met risicomanagement krijgt de gemeente inzicht in de risico's. Doel is het vergroten van het risicobewustzijn, het beheersen van de risico's en het kunnen bepalen van een volledig en goed onderbouwd weerstandsvermogen. Inzicht in de risico's stelt ons in staat om verantwoorde besluiten te nemen. Dat betekent: risico's staan in de juiste verhouding tot de vermogenspositie.

Beleidskader & Verordeningen

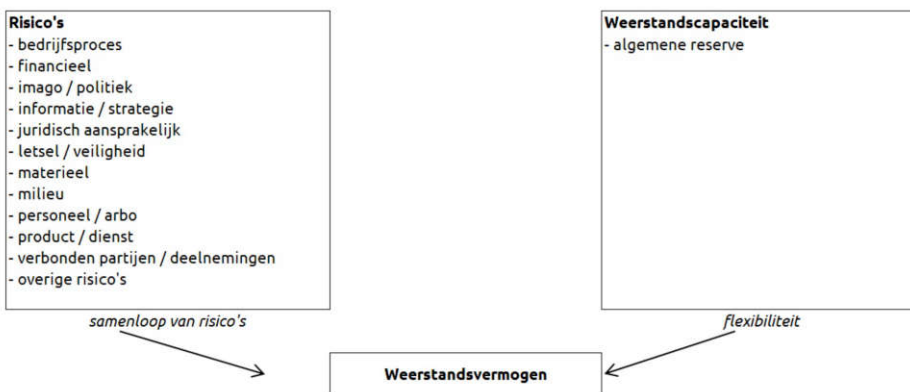
Nota risicomanagement gemeente Hoeksche Waard 2019.

Professionalisering

Om goed te kunnen sturen en onze doelen te kunnen realiseren, is risicomanagement een wezenlijk onderdeel van onze organisatie. In het kader van de invoering van de Rechtmatigheidsverantwoording is het project Three Lines gestart. Risicomanagement is een onderdeel hiervan en wordt in dit traject meegenomen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin een gemeente in staat is financiële tegenvallers (risico's) op te vangen, zonder dat de normale bedrijfsvoering daardoor wordt aangetast. Het weerstandsvermogen is het resultaat van een vergelijking tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de financiële gevolgen van de risico's. Onderstaand schema verduidelijkt dit:

Beschikbare weerstandscapaciteit

Gemeente Hoeksche Waard heeft financiële middelen beschikbaar uit de algemene reserve om onverwachte en hoge kosten te dekken. Hiervoor hoeven we het beleid en begroting niet aan te passen.

Dit geeft het volgende beeld voor de beschikbare weerstandscapaciteit:

X €1.000

Weerstandscapaciteit	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve	77.776	77.516	77.515	77.515
Algemene reserve weerstandsvermogen	10.200	10.200	10.200	10.200
Totale weerstandscapaciteit	87.976	87.716	87.715	87.715

Bij de berekening van de weerstandscapaciteit houden we de stand van de algemene reserve aan. Deze is gelijk aan de staat van reserves en voorzieningen per 31 december van de betreffende jaarschijven.

Inventarisatie risico's

Om de risico's van onze organisatie in kaart te brengen wordt het risicoprofiel twee keer per jaar, bij de Programmabegroting en de Jaarstukken, geactualiseerd door een uitvraag in de organisatie. Het geactualiseerde risicoprofiel wordt ingevoerd in het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem).

Het verhogen van het risicobewustzijn binnen de organisatie is een vervolgstap voor het professionaliseren van risicomanagement. Het risico-denken integreren in de processen is daarbij van belang. Het inventariseren van risico's is dan een doorlopend proces, waarbij wij de risico's systematisch en cyclisch in beeld brengen. Sturing van de organisatie en het op een verantwoorde wijze nemen van besluiten is niet mogelijk zonder inzicht in de risico's die het behalen van de doelstellingen van de gemeente in de weg staan.

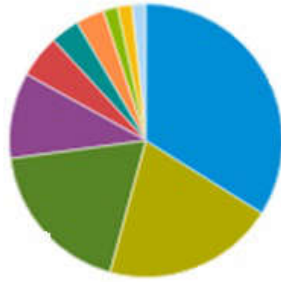
Het risicoprofiel van onze organisatie uit 60 risico's met een totaal financieel maximum van €38,7 miljoen. In onderstaand overzicht worden de 10 risico's weergegeven met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Het totaal van deze 10 risico's is € 16,7 miljoen. Het totaal van de overige 50 risico's is €22 miljoen. Deze bestaan voornamelijk uit risico's met een lage financiële impact en kleine kans. Deze risico's zijn dan ook niet van grote invloed op de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Risico	Kans	Financieel maximum
Meerdere programma's		
<p>Oorzaak: Door hogere kosten voor grondstoffen, brandstoffen, lonen en materialen blijven stijgen en de hogere eisen met betrekking tot duurzaamheidsmaatregelen stijgen bouwkosten en kosten voor onderhoud openbare ruimte.</p> <p>Gebeurtenis: Door duurdere grondstoffen, loonkosten, materiaalkosten en brandstof kosten zijn de prijzen fors gestegen. Door het uitstellen van werkzaamheden door o.a. gebrek aan kwalitatief goed personeel stijgen de kosten voor de uitvoering. Ook worden contracten eerder beëindigd dan de looptijd doordat opdrachtnemer niet kan leveren wat is overeengekomen.</p>	<p>Financieel gevolg: Door stijgende kosten ontstaan budgetoverschrijdingen.</p> <p>Imago schade: Vertraging van de werkzaamheden. Langer overlast voor de omgeving wat leidt tot klachten. Beeldkwaliteit openbare ruimte verslechterd.</p> <p>Maatregelen: -</p>	<p>70%</p> <p>€ 5.000.000</p>
Sport, Cultuur en Recreatie		
<p>Oorzaak: Door verruiming van de BTW sportvrijstelling (1-1-2019), kan de gemeente BTW op sport accommodaties niet meer aftrekken. De rijkscompensatie-vergoeding wordt per 2024 aangepast. Dit is op dit moment nog niet duidelijk. Risico is dat de toegekende subsidie lager uitvalt dan het berekende BTW nadeel.</p> <p>Gebeurtenis: Subsidie (SPUK) voor het wegvallen van BTW aftrek bij sportaccommodaties is onzeker.</p>	<p>Financieel gevolg: Het BTW nadeel komt voor rekening van de gemeente.</p> <p>Imago schade: .</p> <p>Maatregelen: -</p>	<p>50%</p> <p>€ 2.665.974</p>
6. Sociaal Domein		
<p>Oorzaak: De Hervormingsagenda Jeugd is vastgesteld in 2023. Hierin zijn maatregelen opgenomen om besparingen te realiseren binnen de Jeugdhulp. Deze maatregelen zijn opgedeeld in verschillende verantwoordelijken: het Rijk, de jeugdhulpregio en de lokale gemeenten. Om lokale maatregelen door te voeren zijn we deels afhankelijk van de maatregelen die het Rijk dient te nemen.</p> <p>Gebeurtenis: Opgelegde besparingen met ingang van 2024 vanuit het Rijk met betrekking tot de Hervormingsagenda Jeugd.</p>	<p>Financieel gevolg: De ingeboekte meerjarige taakstelling wordt niet gerealiseerd. Dit is een extra last in de begroting.</p> <p>Imago schade: .</p> <p>Maatregelen: -</p>	<p>40%</p> <p>€ 1.700.000</p>

Risico	Kans	Financieel maximum
<p>Oorzaak: Ontoereikend macrobudget SZW, verdeelproblematiek gebundelde uitkering en een eigen risico drempel van 7,5%.</p> <p>Gebeurtenis: Hoger aantal uitkeringsgerechtigden en/of prijs per uitkering dan in verdeelmodel SZW.</p> <p>Oorzaak: Wmo is een openeinderege ling. Meer inwoners hebben recht op een vergoeding vanuit de Wmo / Sociaal Domein.</p> <p>Gebeurtenis: Door diverse ontwikkelingen (autonome groei, wijzigingen in het sociaal domein en meer taken vanuit het rijk) toename van het aantal aanvragen, gebruikers van de Wmo.</p>	<p>Financieel gevolg: Tekort op gebundelde uitkering.</p> <p>Imago schade: -</p> <p>Maatregelen: -</p> <p>Financieel gevolg: Meer aanvragen zorgt voor meer druk op de beschikbare mensen en middelen.</p> <p>Imago schade: -</p> <p>Maatregelen: Monitoring trends en ontwikkelingen</p>	<p>50%</p> <p>€ 1.300.000</p> <p>50%</p> <p>€ 1.000.000</p>
Algemene dekkings middelen/Overhead/VPB/Onvoorzien		
<p>Oorzaak: Wettelijke vereiste dat de wethouderspensionoenen geïndexeerd worden. Dit is niet beïnvloedbaar.</p> <p>Gebeurtenis: Indexatie van de uitkeringen van de pensioenen van de (ex-) wethouders.</p> <p>Oorzaak: Ontwikkelingen vanuit het Rijk (waaronder bezuinigingen).</p> <p>Gebeurtenis: De algemene uitkering uit het gemeentefonds valt lager uit vanwege mogelijke bezuinigingen door het Rijk.</p>	<p>Financieel gevolg: De voorziening moet worden opgehoogd.</p> <p>Imago schade: .</p> <p>Maatregelen: -</p> <p>Financieel gevolg: Minder inkomsten uit het gemeentefonds.</p> <p>Imago schade: .</p> <p>Maatregelen: -</p>	<p>70%</p> <p>€ 700.000</p> <p>30%</p> <p>€ 1.500.000</p>
4. Onderwijs		
<p>Oorzaak: Tijdens de bouw van de Brede School heeft de voormalige gemeente Strijen de BTW op de bouw verrekend in de aangifte. De Belastingdienst heeft een naheffingsaanslag opgelegd waartegen wij bezwaar hebben aangetekend.</p> <p>Gebeurtenis: De Hoge Raad stelt de gemeente in het ongelijk en de Belastingdienst mag een naheffing opleggen aangaande de verrekende BTW op de bouw van de Brede School</p>	<p>Financieel gevolg: De gemeente loopt het risico dat een naheffing moet worden betaald.</p> <p>Imago schade: -</p> <p>Maatregelen: -</p>	<p>50%</p> <p>€ 850.000</p>
2. Verkeer, Vervoer en Openbare Ruimte		
<p>Oorzaak: Boomwortels drukken bestrating omhoog, verzakking bestrating door bijvoorbeeld regenval of inklinking. Takken vallen van bomen.</p> <p>Gebeurtenis: Een bewoner van de gemeente leidt hierdoor fysieke of materiële schade.</p>	<p>Financieel gevolg: Ingediende claims in verband met materiële en fysieke schade.</p> <p>Imago schade: -</p> <p>Maatregelen: -</p>	<p>50%</p> <p>€ 1.000.000</p>
Algemene dekkings middelen/Overhead/VPB/Onvoorzien		
<p>Oorzaak: Onbevoegd verstrekken van gegevens, verkeerd gebruik van wachtwoorden of hacken van systemen door gebrekkige naleving procedures Algemene verordening gegevensbescherming en Baseline Informatie beveiliging.</p> <p>Gebeurtenis: Verlies van privacy gevoelige gegevens.</p>	<p>Financieel gevolg: Claims bij openbaar worden gegevens of verlies van gegevens. Boete van de Autoriteit Persoons gegevens.</p> <p>Imago schade: Negatieve publiciteit.</p> <p>Maatregelen: Investeren in bewustwording privacy en informatieveiligheid. Implementeren, borgen en toezien op naleving maatregelen.</p>	<p>30%</p> <p>€ 1.000.000</p>
Totaal top-10 risico's		€ 16.715.947
Totaal overige risico's		€ 21.963.424
Totaal		€ 38.679.371

Risicospreiding

Bij alle geïdentificeerde risico's staat onder welk programma het risico valt. De risicospreiding per programma ziet er als volgt uit:

4. Onderwijs	7. Volksgezondheid en Milieu
Meerdere programma's	0. Bestuur en Ondersteuning
5. Sport, Cultuur en Recreatie	1. Veiligheid
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing	2. Verkeer, Vervoer en Openbare Ruimte
6. Sociaal Domein	Algemene dekkingsmiddelen/Overhead/VPB/Onvoorzien

Risicokaart

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen zijn ingedeeld, plaatsen we in een risicokaart. Deze kaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's in het desbetreffende vak van de risicokaart. Een risico in het groene gebied vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico met een score in het oranje gebied vraagt wél om aandacht. Een risico met een score in het rode gebied vereist directe aandacht omdat dit de continuïteit van de organisatie bedreigt.

Het grootste risico's van de gemeente Hoeksche Waard bevindt zich in het donker oranje vlak. Het grootste risico heeft betrekking op het stijgen van de kosten voor de uitvoering van werkzaamheden door hogere materiaalprijzen en een tekort aan kwalitatief personeel. Dit risico bedreigt niet direct de continuïteit van de organisatie maar legt wel een grote druk op het structurele exploitatie saldo.

Financieel	Bruto				
	10%	30%	50%	70%	90%
$x > € 500.000$	4	3	6	4	
$€ 250.000 < x < € 500.000$	5	3	6	3	
$€ 100.000 < x < € 250.000$	6	7	3		
$€ 50.000 < x < € 100.000$	1	2	1	1	1
$€ 10.000 < x < € 50.000$			1		1
$x < € 10.000$	2				
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Benodigde weerstandscapaciteit

We bepalen met behulp van een risicosimulatie hoeveel middelen nodig zijn om de risico's af te dekken op basis van de geïnventariseerde risico's en de risicowaardering (kans x financieel gevolg). De risicosimulatie is essentieel omdat het reserveren van het maximale bedrag € 38.679.371,- (zie de risico-inventarisatie) ongewenst is. Uitgangspunt bij de risicosimulatie is het gegeven dat de geïdentificeerde risico's nooit allemaal tegelijk en met een maximale omvang zullen optreden.

De berekening van de benodigde weerstandscapaciteit wordt gemaakt door middel van een Monte Carlo-
risicosimulatie. De risicosimulatie is uitgevoerd op basis van de ingevoerde risico's en hun kans x impact. Bij een risicosimulatie wordt denkbeeldig op basis van individuele kansverdelingen per risico 100.000 keren de werkelijkheid nagebootst. Dit leidt tot een nieuwe gezamenlijke kansverdeling die alle risico's uit het gehele risicoprofiel omvat.

Uitgangspunt is dat we risico's met 90% mate van zekerheid willen afdekken. Uit de risicosimulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een weerstandscapaciteit van € 10.200.00. De risico's met betrekking tot de grondexploitaties zijn bij de risico-inventarisatie niet aangeleverd en dan ook niet meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit	
Benodigde weerstandscapaciteit algemeen	€ 10.200.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	€ 10.200.000

Ratio weerstandsvermogen

Voor de uiteindelijke beoordeling van het weerstandsvermogen geldt de ratio:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

De ratio ziet er als volgt uit:

Ratio weerstandsvermogen		2025
Beschikbare weerstandscapaciteit		€ 87.975.000
Benodigde weerstandscapaciteit		€ 10.200.000
Ratio		8,63

De notitie Risicomanagement bepaalt dat de ratio van het weerstandsvermogen voldoende moet zijn (tussen de 1,0 en 1,4). De huidige ratio van 8,63 voldoet ruimschoots aan deze doelstelling. De minimaal benodigde weerstandscapaciteit om in de categorie voldoende te vallen is 1,0 x de benodigde weerstandscapaciteit.

Basisset financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat we een uniforme basisset met 5 financiële kengetallen opnemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. De volgende tabel geeft de basisset financiële kengetallen weer.

Kengetallen:	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2025	2026	2027	2028
Netto Schuldquote	64%	82%	90%	90%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	56%	73%	81%	81%
Solvabiliteitsratio	48%	43%	40%	40%
Structurele Exploitatieruimte	0%	-2%	-2%	-2%
Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	88%	92%	92%	93%

Sturing met financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven inzicht in de “financiële gezondheid” van de gemeente. De afzonderlijke kengetallen zeggen echter weinig. We bekijken de kengetallen daarom altijd in samenhang met elkaar. In het algemeen geldt dat er weinig ruimte is voor financiële bijsturing bij een hoge schuld, structurele lasten die hoger zijn dan de structurele baten en hoge woonlasten. Heeft een gemeente geen of weinig schulden, een goed gevulde bankrekening en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten? Dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Met behulp van de 5 financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kunnen we een goed globaal beeld schetsen van onze financiële positie. Vanuit het globale beeld kunnen eventuele aandachtspunten aanleiding zijn om maatregelen te treffen. In onderstaande infographic is de betekenis én samenhang van de financiële kengetallen uiteengezet

Tabel normen en signaleringswaarden

Voor de financiële kengetallen heeft de VNG normen opgesteld. De provincie Zuid-Holland geeft signaleringswaarden. Onderstaande tabel geeft de financiële kengetallen weer van onze gemeente ten opzichte van deze normen en signaleringswaarden:

Kengetallen:	Normen VNG			Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	voldoende	matig	onvoldoende	2025	2026	2027	2028
Netto Schuldquote	<100%	100-130%	>130%	64%	82%	90%	90%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<100%	100-130%	>130%	56%	73%	81%	81%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%	48%	43%	40%	40%
Structurele Exploitatieruimte	>0,6%	0-0,6%	<0%	0%	-2%	-2%	-2%
Grondexploitatie	<50%	50-100%	>100%	0%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	<100%	100-120%	>120%	88%	92%	92%	93%

Kengetallen:	Signaleringswaarden Provincie			Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	minst risico	neutraal	meest risico	2025	2026	2027	2028
Netto Schuldquote	<90%	90-130%	>130%	64%	82%	90%	90%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%	56%	73%	81%	81%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%	48%	43%	40%	40%
Structurele Exploitatieruimte	>0%	= 0%	<0%	0%	-2%	-2%	-2%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%	0%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%	88%	92%	92%	93%

Financiële positie gemeente Hoeksche Waard

Op basis van de uitkomsten van de financiële kengetallen en de weerstandsratio kunnen we concluderen dat onze financiële positie voldoende is:

- Gemeente Hoeksche Waard beschikt over voldoende eigen vermogen.
- Onze schuldenlast is relatief gering, maar neemt naar verwachting wel toe de komende jaren door het aantrekken van nieuwe externe financiering in het kader van het verwachte investeringsprogramma
- Er is voldoende vermogen om aan onze financiële verplichtingen te kunnen voldoen.
- Er is ruimte voor eventuele verhogingen van eigen belastingen.
- Het aandeel van de grondexploitaties op onze totale begroting is relatief (zeer) klein.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat onze structurele exploitatieruimte onder druk staat de komende jaren, met name als gevolg van sterk teruglopende inkomsten vanuit het Rijk (gemeentefonds). De raad heeft bij de Perspectiefnota 2025 ingestemd om het begrotingsrekort de komende jaren stapsgewijs af te bouwen. Hiervoor zijn een aantal denklijnen geformuleerd die door het college verder uitgewerkt worden.

3.3 Onderhoud Kapitaalgoederen

Openbare ruimte

De openbare ruimte is als het ware de 'tuin' van onze inwoners

Kapitaalgoederen in de openbare ruimte vormen het gezicht van de gemeente. Ook zijn ze een middel om de doelen uit de programma's te realiseren. De Hoeksche Waard heeft een grondoppervlakte van circa 32.371 hectare. De gemeente heeft daar een aanzienlijk deel van in beheer. Binnen dat deel wonen, werken en recreëren we.

Vastgoed

Naast de openbare ruimte, heeft de gemeente ook vastgoed in eigendom. Dat is noodzakelijk voor de huisvesting van maatschappelijke organisaties en natuurlijk ook voor onze eigen organisatie. Denk hierbij aan dorpshuizen, sporthallen, gymzalen, zwembaden, gemeentehuizen, etc. Het gemeentelijk vastgoed heeft waarde en levert huurinkomsten op, maar kost ook geld voor onderhoud, verduurzaming en renovatie en/of nieuwbouw.

Onderhoud op basis van meerjarenonderhoudsplannen

Het onderhoud aan het gemeentelijk vastgoed is erop gericht de gebouwen in de gewenste conditie te brengen en te behouden, achterstallig onderhoud te voorkomen en vroegtijdig inzicht te hebben in de noodzakelijke instandhoudingskosten over een langere periode.

We streven naar het handhaven van een sober en doelmatig kwaliteitsniveau. Het minimaal gewenste onderhoudsniveau komt overeen met conditiescore 3 van de Nederlandse norm 'Conditie meting gebouwde omgeving (NEN 2767)'.

Voor gebouwen die hoogstwaarschijnlijk worden afgestoten of gesloopt, geldt dat die alleen met de hoogst noodzakelijke maatregelen in stand worden gehouden. Het onderhoud aan deze gebouwen is vooral gericht op repareren indien noodzakelijk.

Het onderhoud aan gebouwen wordt uitgevoerd op basis van meerjarenonderhoudsplannen (mjo's). Een meerjarenonderhoudsplan is een vertaling van de gewenste kwaliteit (conditiescore 3) naar noodzakelijke onderhoudsactiviteiten en daarvoor benodigde budgetten, ingepland over meerdere jaren. De planhorizon van een meerjarenonderhoudsplan is 30 jaar waarbij elke vier jaar een actualisatie plaatsvindt. Het meerjarenonderhoudsplan maakt onderscheid in klein en groot onderhoud.

Voor goed onderhoud aan gemeentelijk vastgoed is nodig:

- toekomstvisie gemeentelijk vastgoed (doorlichting gemeentelijke vastgoedportefeuille);
- voldoende budget voor klein en groot onderhoud.

Risico's

Openbare ruimte

De budgetten voor de openbare ruimte baseren we op het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte dat in 2024 geactualiseerd wordt. Deze budgetten zijn geïndexeerd conform de jaarlijkse begrotingsuitgangspunten. Gezien de prijsstijgingen op de markt is het risico dat de opgenomen budgetten in de begroting 2025 niet toereikend zijn. In de risicoparagraaf is een aantal risico's opgenomen. De kosten als deze risico's werkelijkheid worden, zijn niet opgenomen in de reguliere budgetten.

Vanwege de krapte op de arbeidsmarkt, staat het behoud van kennis en kunde onder druk. Ook in de uitvoering zien we dat de servicenormen en geplande tijdspaden niet haalbaar zijn, ook als we gebruik maken van diensten van derden.

Vastgoed

Voor het gemeentelijk vastgoed zijn meerjarenonderhoudsplannen (mjop's) opgesteld. Daarnaast is de huidige energetische kwaliteit van onze gebouwen in kaart gebracht met daarbij een grote indicatie/verkenning van de mogelijke verbetermaatregelen voor verduurzaming.

Door de gemeentelijke vastgoedportefeuille door te lichten, kan er meer duidelijkheid komen over de vraag of panden wel of niet (op termijn) afgestoten kunnen worden. Zo lang daarover (op pandniveau) onzekerheid bestaat, is onzeker of bepaalde panden wel of juist niet (meer) op het gewenste onderhoudsniveau van conditiescore 3 moeten worden onderhouden en verduurzaamd moeten worden. Uiteraard geldt dit voor een relatief kleiner deel van het gemeentelijk vastgoed en zal er altijd sprake zijn van een zekere dynamiek in de vastgoedportefeuille van de gemeente.

Als gevolg van mondiale problemen is de inflatie sterk gestegen en zijn 'mens' en 'materiaal' schaars. Ook als het om onderhoud gaat. De budgetten gebaseerd op de meerjarenonderhoudsplannen, zijn niet toereikend. De meerjarenonderhoudsplannen worden in 2025 geactualiseerd. De financiële gevolgen worden verwerkt in een herziening van de dienstverleningsovereenkomst met Bres waarvan de effecten in 2025 duidelijk worden. Dit zorgt voor een actueel financieel overzicht. Inmiddels is voor elk pand een MJOP opgesteld.

Beheerplannen en beheerssystemen

Openbare ruimte

Vanuit de beleidskaders werken we concrete maatregelen uit binnen de kaders van het integraal beleidsplan openbare ruimte. Met een (actueel) beheersysteem is het mogelijk om de kwaliteit van de buitenruimte te monitoren en bij te sturen. Ook is een beheersysteem nodig om het vereiste jaarlijkse budget te kunnen bepalen. Op diverse momenten in het jaar is er behoefte aan actuele en nauwkeurige areaalgegevens zoals de topografische gegevens met administratieve en technische kenmerken. Vanuit het beheersysteem gebruiken we die benodigde informatie ook om het beleidsplan te actualiseren.

De beheerdata voor het planmatig onderhoud halen we uit een beheersysteem. Voor het beheer van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte beschikken we over een aantal beheersystemen voor de verschillende elementen.

De volgende tabel geeft een beknopt overzicht van de belangrijkste onderdelen van bestaande beleids- en beheerplannen in de Hoeksche Waard. In het integraal beleidsplan van 2020 heeft de harmonisatie van de plannen van de voormalige gemeenten plaatsgevonden.

Overzicht beleid-/beheerplannen op verschillende vakgebieden	Looptijd
Integraal beleidsplan openbare ruimte	2021-2025
Gemeentelijk rioleringsplan (grp)	2021-2025
Begraafplaatsbeleid	2021-2040

A Wegen en civieltechnische kunstwerken

Beleidskader

Kerncijfers

Wij gebruiken een beheersysteem voor het beheer van de wegen. Dit systeem bestaat uit een database met alle beheerelementen voor gemeente Hoeksche Waard. Het areaal is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Asfalt verharding	890.298 m ²
Elementen verharding	3.492.078 m ²
Half open verharding	57.741 m ²
Beton verharding	17.382 m ²

Beleid en beheer

Wegen onderhouden we op grond van de geldende wettelijke verplichtingen. Het wegenonderhoud is gebaseerd op de beleidsuitgangspunten uit het Integraal beleidsplan Openbare Ruimte 2025-2029 dat eind 2024 ter vaststelling aan de raad wordt aangeboden. Voor de jaren t/m 2026 is door de raad extra geld beschikbaar gesteld voor een kwaliteitsimpuls van de wegen.

Kwaliteit

Het doel is om de bestrating minimaal op het kwaliteitsniveau 'basis' te houden. Dit kwaliteitsniveau komt overeen met het door het kenniscentrum voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte (CROW) vastgestelde niveau B. Dit niveau komt neer op een verharding in redelijke staat die voldoet aan de kwalificatie 'heel en veilig'. Comfort en uitstraling zijn hierbij minder van belang. Dit kwaliteitsniveau is de wettelijke ondergrens van verantwoord wegbeheer. In de komende jaren geven we de wegen, waar nodig, een kwaliteitsimpuls en realiseren we in de hele gemeente het vastgestelde kwaliteitsniveau.

Om zicht te blijven houden op de kwaliteit van de verhardingen, laten we om het jaar een weginspectie uitvoeren. Deze inspectie is in lijn met de landelijk erkende richtlijnen van het CROW. Zo beoordelen we alle wegen op dezelfde manier, onafhankelijk van de vraag wie er inspecteert. De resultaten van de weginspectie vormen de basis voor het actualiseren van het onderdeel 'wegen' in het Integraal beleidsplan Openbare Ruimte.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed wegen

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed 'wegen':

X €1.000

	B2025	B2026	B2027	B2028
Wegen				
Kapitaallasten	1.825	2.856	3.250	3.490
Mutatie voorziening	-364	-860	-878	-960
Onderhoudskosten	8.822	8.868	8.938	9.226
Totaal	12.783	10.864	11.310	11.756

B Riolering

Beleidskader

Kerncijfers

De gemeente gebruikt een beheersysteem voor het beheer van de riolering. Dit systeem bestaat uit een database met alle beheerelementen voor gemeente Hoeksche Waard. Het areaal is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Vrijverval riolering	554 kilometer
Lozingsconstructies	228 stuks
Bergbezinkvoorzieningen	25 stuks
Gemalen (hoofd- en wijk) en drukgemalen	Ca. 1900 stuks
Persleidingen	31 kilometer
Drukriolering	201 kilometer
Drainage	12 kilometer
Peilbuizen grondwater	116 stuks
Kolken (worden 2x per jaar gereinigd)	Ca. 40.000 stuks
Lijngoten	2 kilometer

Beleid

De riolering onderhouden we op basis van de geldende wettelijke verplichtingen van het in 2020 vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025. Met de vaststelling van dit GRP zijn de onderhoudscyclus en de vervangingsplanning volledig geharmoniseerd. De rioolheffing is voor alle inwoners van de Hoeksche Waard gelijk. In 2026 wordt een nieuw Water- en Riolerings Programma (WRP) van kracht, dit plan bieden we in 2025 ter vaststelling aan de gemeenteraad aan. Met alle prijsstijgingen die we nu om ons heen zien, is de verwachting dat er dan een flinke stijging van de rioolheffing noodzakelijk is. Daarom is in de perspectiefnota 2025 al een voorschot genomen om deze verhoging geleidelijk door te voeren.

In het GRP is beleid opgenomen voor klimaatadaptieve maatregelen. Hiermee richten we ons op de doelstelling dat in 2050 heel Nederland klimaatadaptief is ingericht. Voor alle nieuwbouwlocaties geldt dat ze klimaatadaptief worden ingericht op basis van het Convenant Klimaatadaptief Bouwen.

Beheer

Het in GRP is de leidraad voor beheer en onderhoud van de riolering.

Kwaliteit

Het doel is om de riolering minimaal op kwaliteitsniveau 'basis' te houden. Het functioneren van het rioolstelsel en de gemalen moeten we voldoende waarborgen. Storingen aan gemalen komen direct binnen bij een centrale post. Deze verhelpen we binnen 24 uur.

Om zicht te blijven houden op de kwaliteit van het rioolstelsel, laten we (video-)inspecties uitvoeren. Deze inspecties geven een beeld van de stabiliteit, afstroming en waterdichtheid van het riool. De resultaten zijn gebruikt als basis voor het GRP en het Integrale beleidsplan Openbare Ruimte in combinatie met aanvullende informatie zoals leeftijd, hydraulische berekeningen en storingen. De cyclus van reinigen en inspecteren is 20 jaar. Per jaar inspecteren en reinigen we 25 km riolering en vervangen we ca. 4 km riolering.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed riolering

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed 'riolering':

X €1.000

	B2025	B2026	B2027	B2028
Riolering				
Kapitaallasten	2.272	2.892	3.469	3.679
Mutatie voorziening	-2.095	-1.222	3	78
Onderhoudskosten	2.786	2.779	2.795	2.799
Totaal	2.964	4.449	6.267	6.557

C Water

Beleidskader

Onder het beleidskader water vallen de volgende thema's:

- Havens
- Beschoeiingen
- Waterkwaliteit
- Watteringen (verwijderen plantengroei watergangen)
- Baggerwerken

Onder het beleidskader civieltechnische kunstwerken vallen de volgende thema's:

- Bruggen, steigers en vlonders
- Duikers
- Stuwen en gemalen

- Muren en keerwanden

Kerncijfers

De gemeente gebruikt een beheersysteem voor het beheer van het openbaar water en civieltechnische kunstwerken. Dit systeem bestaat uit een database met alle beheerelementen voor gemeente Hoeksche Waard. Het areaal is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Watergangen (baggeren)	125 kilometer
Beschoeiingen	147 kilometer
Watergangen (Bestrijding waterplanten/eendenkroos)	125 kilometer
Havens	16 stuks (waarvan 2 buiten gebruik)
Aanlegsteigers en pontons	9 stuks

Omschrijving civieltechnisch kunstwerk	Areaal
Bruggen, steigers en vlonders	272 stuks
Duikers	15.500 m ¹
Stuwen en gemalen	90 stuks
Muren en keerwanden	2.770 m ¹

Beleid en beheer

Het beleid rondom het beheer en onderhoud is opgenomen in het integraal beleidsplan openbaar gebied. We onderhouden alle voorzieningen op kwaliteitsniveau B (basis).

Kwaliteit

We beheren de openbare ruimte op kwaliteitsniveau B (basis) zoals is vastgesteld door de raad. Om zicht te blijven houden op de kwaliteit, laten we elke 4 jaar inspecties uitvoeren. Deze inspecties zijn onafhankelijk en vormen de basis voor de onderhouds- en vervangingsplanning.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed water

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed water:

X €1.000

	B2025	B2026	B2027	B2028
Water				
Kapitaallasten	521	720	757	802
Mutatie voorziening	951	900	803	803
Onderhoudskosten	301	301	301	301
Totaal	1.773	1.921	1.861	1.906

D Groen

Beleidskader

Kerncijfers

De gemeente gebruikt een beheersysteem voor het beheer van het openbaar groen. Dit systeem bestaat uit een database met alle beheerelementen voor gemeente Hoeksche Waard. Het areaal is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Bepantingen	783.863 m ²
Bomen	31.557 stuks
Gras	3.247.664 m ²

Beleid en beheer

De uitgangspunten voor het onderhoud en beheer van het groen zijn opgenomen in het Integraal beleidsplan Openbare Ruimte.

Kwaliteit

We onderhouden de openbare ruimte op kwaliteitsniveau B (basis). De onderhoudscontracten die we hebben afgesloten met aannemers zijn op dit kwaliteitsniveau gebaseerd.

Om zicht te blijven houden op de kwaliteit van het openbaar groen, laten we inspecties uitvoeren. Voor de bomen hanteren we minimaal iedere 3 jaar een zogenaamde BVC-inspectie (boomveiligheidscontrole).

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed groen

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed 'groen':

X €1.000

	B2025	B2026	B2027	B2028
Groen				
Kapitaallasten	619	763	766	785
Mutatie voorziening	-371	-271	-165	-157
Onderhoudskosten	6.188	6.188	6.199	6.199
Totaal	6.436	6.680	6.799	6.826

E Gebouwen

Beleidskader

Kerncijfers

De gemeentelijke vastgoedportefeuille bestaat per 1 januari 2025 uit 110 panden.

Beleid

Beheer en exploitatie van het gemeentelijk vastgoed is ondergebracht bij Bres Accommodaties B.V. Het groot onderhoud voor het gemeentelijk vastgoed, het beleid en de dekking van het exploitatietekort van Bres is de verantwoordelijkheid van de gemeente.

De doorlichting van de gemeentelijke vastgoedportefeuille helpt, onder meer, bij het inzichtelijk maken van wat de gemeente (en maatschappelijke organisaties) nodig heeft op gebied van huisvesting voor de uitvoering van de inhoudelijke producten. Aan de andere kant wordt duidelijk wat de inhoudelijke beleidskeuzes voor gevolgen hebben voor de vastgoedportefeuilles (baten en lasten).

Beheer

Een actueel, eenduidig en volledig inzicht in de vastgoedportefeuille is noodzakelijk om financiële middelen voor onderhoud op een verantwoorde, integrale en effectieve wijze onderhoud in te kunnen zetten.

Er zijn meerjarenonderhoudsplannen vastgesteld met de daarbij behorende budgetten voor groot en klein onderhoud.

Kwaliteit

Gemeente Hoeksche Waard heeft veel gebouwen voor verschillende doeleinden in eigendom. Die gebouwen beheren en onderhouden we uiteraard volgens de geldende wet- en regelgeving (bijvoorbeeld Arbowetgeving of het geldende Bouwbesluit). In principe is de kwaliteitsnorm sober (niet uitbundig en niet meer dan nodig) en doelmatig. Dit kwaliteitsniveau komt overeen met conditiescore 3 van de norm NEN-2767 'Conditiemeting gebouwde omgeving'. Voor gebouwen die (op termijn) worden gesloopt of afgestoten, is een lager onderhoudsniveau acceptabel.

Daarnaast is het beleid om de gebouwen zo efficiënt mogelijk te gebruiken. De meerjarenonderhoudsplannen worden aan de hand van NEN-2767 inspecties eens in de vier jaar geactualiseerd.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed gebouwen

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed 'gebouwen':

X €1.000

	B2025	B2026	B2027	B2028
Gebouwen				
Kapitaallasten	3.398	4.001	3.856	4.538
Onderhoudskosten	3.689	2.289	2.289	2.289
Totaal	7.087	6.290	6.145	6.827

F Begraafplaatsen

Beleidskader

Kerncijfers

Gemeente Hoeksche Waard heeft 24 begraafplaatsen in beheer en onderhoud. Op 16 daarvan wordt actief begraven. We beheren ongeveer 30.000 graven. De gemeente gebruikt het administratiepakket Begraven van Centric Voor het beheer en de administratie van de begraafplaatsen. Het areaal op de begraafplaatsen is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Areaal
Asfalt verharding	22.988 m ²
Beton verharding	146 m ²
Elementen verharding	25.133 m ²
Half- of onverhard	10.069 m ²
Bomen	1.577 stuks
Beplanting	49.801 m ²
Grassen	77.123 m ²

Het areaal bomen wijkt af van eerdere overzichten. In het verleden werd het areaal bomen in bosplantsoenen geschat en opgeteld bij het aantal geregistreerde bomen. Vanaf dit jaar maken we de keuze alleen de in het beheersysteem opgenomen bomen te vermelden in de paragraaf kapitaalgoederen. Dit betekent niet dat er een afname is van bomen in bosplantsoen.

Beleid

In 2020 is een geharmoniseerd begraafbeleid vastgesteld dat in 2021 is ingegaan. In 2023 is het beleid, inclusief de regelgeving, geëvalueerd. Hieruit is een aantal kleine wijzigingen in de regelgeving voortgekomen.

Beheer

Het in 2020 vastgestelde begraafplaatsenbeleid vormt de leidraad voor het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen. We werken volgens een uitvoeringskalender met meerjarenplanning op basis van de behoefte en capaciteit.

Kwaliteit

Begraafplaatsen onderhouden we op grond van de geldende wettelijke verplichtingen en het vastgestelde beeldkwaliteitsniveau A.

Om zicht te blijven houden op de kwaliteit van de begraafplaatsen, laten we inspecties uitvoeren. Voor de bomen op de begraafplaatsen hanteren we minimaal iedere 3 jaar een zogenaamde BVC-inspectie (boomveiligheidscontrole).

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed begraafplaatsen

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed begraafplaatsen:

X €1.000

	B2025	B2026	B2027	B2028
Begraafplaats				
Kapitaallasten	138	144	143	131
Mutatie voorziening	16	-43	-45	-36
Onderhoudskosten	1.040	1.090	1.030	1.030
Totaal	1.194	1.191	1.128	1.125

G Buitensportaccommodaties

Beleidskader

Kerncijfers

We gebruiken een beheersysteem voor het beheer van buitensportaccommodaties.

Omschrijving	Areaal
Bomen	1.085 stuks
Beplanting	66.899 m ²
Grassen	228.659 m ²
Sportvelden (gras, kunstgras, etc..)	560.418 m ²
Verharding	76.140 m ²

Beleid

Buitensportaccommodaties beheren en onderhouden we op grond van de geldende wettelijke verplichtingen en het vastgestelde beleid van de voormalige gemeenten zolang dit nog niet is geharmoniseerd.

Het beleid van beheer buitensportaccommodaties verschilt behoorlijk per voormalige gemeente. In Binnenmaas lag de (financiële) verantwoordelijkheid voor het onderhoud van het groen op de sportcomplexen bij de verenigingen. De (financiële) verantwoordelijkheid voor het renoveren van de sportvelden lag echter bij de gemeente Binnenmaas. In Korendijk lag de (financiële) verantwoordelijkheid voor het onderhoud en het renoveren van het groen op de sportcomplexen bij de verenigingen. Gemeente Cromstrijen had een contract met een vereniging over het onderhoud en renovatie van de velden. Bij een andere vereniging verzorgde de gemeente zelf het onderhoud. De opstallen waren voor de vereniging zelf. In de andere voormalige gemeenten zorgde de gemeente voor het gehele proces: onderhoud van de velden en de gebouwen en de vervangingsinvesteringen.

Beheer

In 2020 t/m 2023 is het beheer doorgedaan zoals dit geregeld was door de voormalige gemeentes. Als in 2024 de beleidsnota harmonisatie buitensport is goedgekeurd, starten we in 2025 met de uitrol daarvan.

Kwaliteit

Het streefdoel voor de buitensportaccommodaties voor de gehele Hoeksche Waard is minimaal kwaliteitsniveau basis. Dit kwaliteitsniveau komt overeen met het door het CROW vastgestelde niveau B.

Om de kwaliteit van de sportvelden te waarborgen, plannen we jaarlijks met de verenigingen een visuele inspectie. Tijdens die inspectie beoordelen we de onderhoudsstaat van de buitensportaccommodaties. Het uitgangspunt is handhaving van het kwaliteitsniveau 'basis'.

Financiële consequenties onderhoud kapitaalgoed buitensportaccommodaties

In onderstaande tabel zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het kapitaalgoed buitensportaccommodaties:

X €1.000

	B2025	B2026	B2027	B2028
Buitensportaccommodaties				
Kapitaallasten	856	1.291	1.395	1.329
Onderhoudskosten	663	663	663	663
Totaal	1.519	1.954	2.058	1.992

Samenvatting

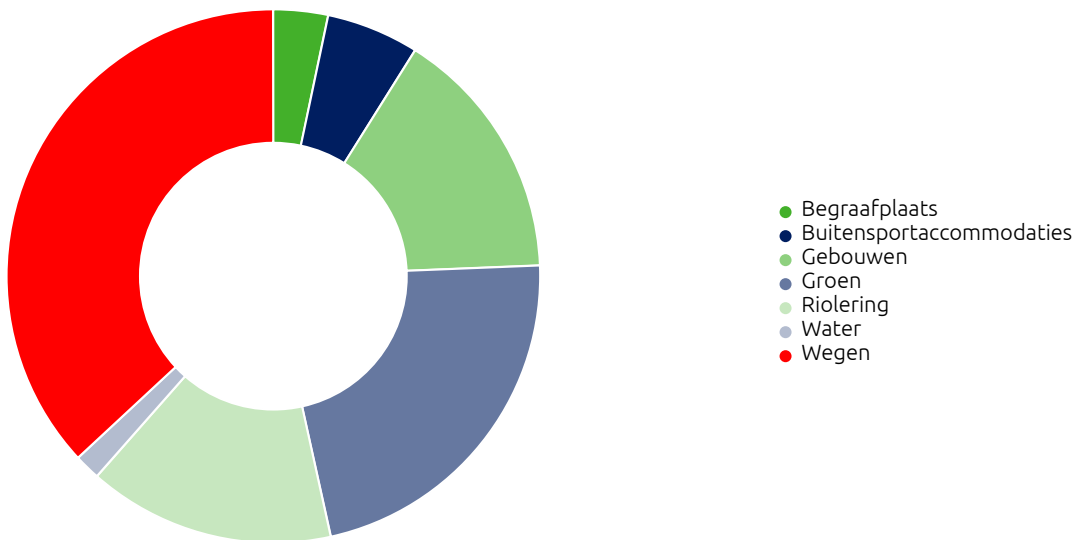
De totale kosten per kapitaalgoed zijn als volgt:

X €1.000

	B2025	B2026	B2027	B2028
Begraafplaatsen	1.194	1.191	1.128	1.125
Buitensportaccommodaties	1.519	1.954	2.058	1.992
Gebouwen	7.087	6.290	6.145	6.827
Groen	6.436	6.680	6.799	6.826
Riolering	2.964	4.449	6.267	6.557
Water	1.773	1.921	1.861	1.906
Wegen	12.783	10.864	11.310	11.756
Totaal	33.755	33.349	35.568	36.989

Grafisch geeft dit het volgende beeld:

Totaal per kapitaalgoed 2025

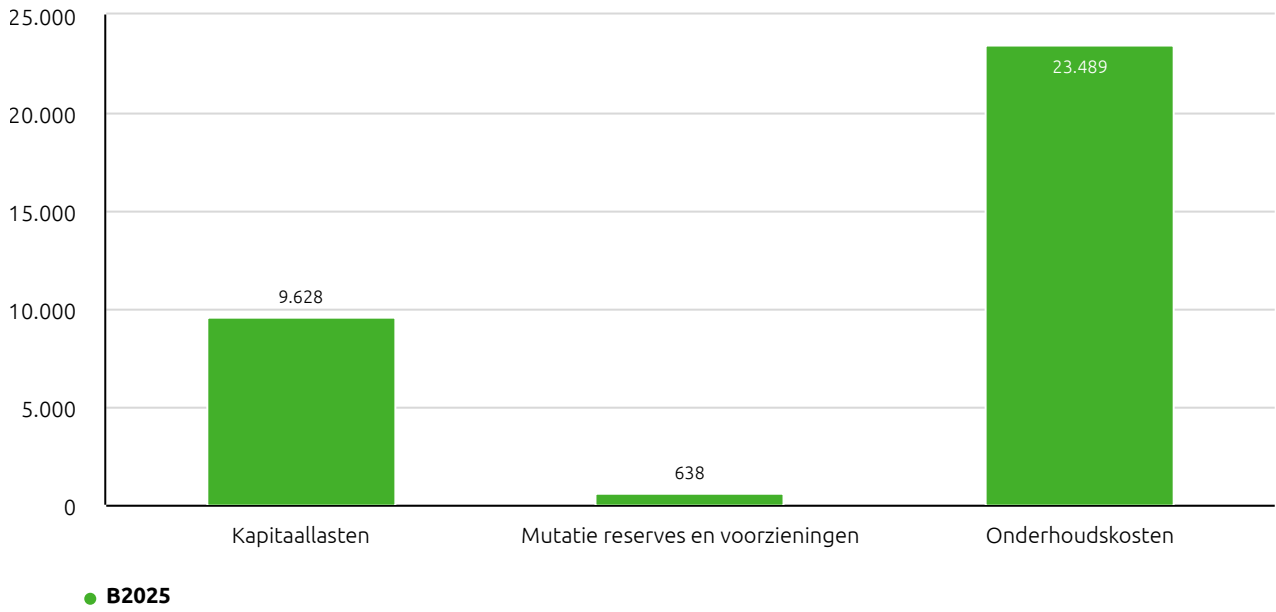
De totale kosten per categorie zijn als volgt:

X €1.000

	B2025	B2026	B2027	B2028
Kapitaallasten	9.628	12.667	13.635	14.755
Mutatie reserves en voorzieningen	638	-1.496	-282	-272
Onderhoudskosten	23.489	22.178	22.516	22.507
Totaal	33.755	33.349	35.869	36.989

Grafisch geeft dit het volgende beeld:

Totaal per categorie 2025

3.4 Financiering

Algemeen

De financieringsparagraaf is een belangrijk hulpmiddel bij het sturen, beheersen, verantwoord en toezicht houden op de financieringsfunctie. Deze paragraaf is een uitwerking van de regelgeving in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Volgens deze wet is de financieringsfunctie van de gemeente alleen bedoeld voor het uitvoeren van de publieke taken. De verdere lokale regels liggen vast in het Treasurystatuut. Het actuele Treasurystatuut is in 2023 vastgesteld.

Beleidskader en verordeningen

- Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido)
- Besluit lening voorwaarden decentrale overheden
- Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Wet Ruddo)
- Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)
- Regeling schatkistbankieren decentrale overheden
- Financiële verordening
- Treasurystatuut

Rentevisie

Het rentepercentage voor leningen met een looptijd korter dan een jaar is op dit moment positief. Dit houdt in dat de gemeente voor het aangaan van kasgeldleningen rente betaald. Voor langlopende geldleningen met een looptijd van 25 jaar is de rente (afgerond) 3,20%.

Dienstverlening BNG

Met de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten hebben we een raamovereenkomst met geïntegreerde dienstverlening. Deze dienstverlening omvat:

- Elektronisch betalingsverkeer via een rekening-courant
- Kort-kredietarrangementen (daggeldverstrekking en –opname, kasgeldleningen en termijndeposito's)
- Langlopende kredietverlening
- Een online informatiedienst

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren verplicht decentrale overheden alle overtollige beschikbare middelen op hun bankrekeningen te beleggen bij het Rijk. Onder overtollige middelen verstaat het Rijk bedragen groter dan 2% van het begrotingstotaal, met een minimum van € 1.000.000. Voor 2025 is dit bedrag voor gemeente Hoeksche Waard berekend op € 5,6 miljoen. Er is daarmee geen vrijheid om overtollige liquide middelen onder te brengen bij andere marktpartijen. Die overtollige middelen mogen wij alleen in rekening-courant en via deposito's bij de schatkist aanhouden.

Decentrale overheden nemen deel aan schatkistbankieren zodat de collectieve sector (het Rijk en decentrale overheden gezamenlijk) een lagere EMU-schuld heeft. Iedere euro die decentrale overheden aanhouden in de schatkist, vermindert de externe financieringsbehoefte van het Rijk. Dit leidt automatisch tot een lagere staatsschuld. Door het schatkistbankieren kunnen decentrale overheden ook hun beleggingsrisico's verder verminderen. Deze situatie kan zich in onze gemeente overigens niet voordoen. In het Treasurystatuut is een verbod op risicovolle beleggingen en derivaten opgenomen.

Voor de uitvoering van het schatkistbankieren, is een SKB-werkrekening geopend bij de BNG. Overtollige gelden worden hier dagelijks naartoe afgeroomd. De BNG blijft ook de overige geldhandelingen verzorgen zoals betalingen en ontvangsten.

Rentekostenverdeling

De rentekosten worden tegen 0,503% ten laste van het taakveld gebracht op basis van de boekwaarde van de vaste activa. Deze omslagrente berekenen we als volgt: de aan de taakvelden toe te rekenen rente delen we door de boekwaarde van de vaste activa per 1 januari. De omslagrente rekenen wij vervolgens toe aan de activa. Bij de jaarrekening wordt bekeken of het gehanteerde rentepercentage juist is. Een renteresultaat geeft de mate waarin de externe rentelasten zijn toegerekend (verdeeld) in de begroting aan.

(Bedragen x € 1.000)

	Begroting 2025
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	1.455
De externe rentebaten	25
Totaal door te rekenen externe rente	1.430
Rente doorberekend aan facilitaire grondexploitatie	0
Rente projectfinanciering toegerekend aan taakveld	0
Rentebaat projectfinanciering toegerekend aan taakveld	0
Saldo door te rekenen externe rente	1.430
Rente over eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen	0
De aan taakvelden toe te rekenen rente	1.430
Boekwaarde investeringen per 1-1-2021	284.065
Berekend omslag%	0,503%
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	1.427
Renteresultaat op het taakveld treasury	-3

Risicobeheer

Het risicobeheer is gericht op het beperken van financiële risico's. In het Treasurystatuut zijn richtlijnen en limieten opgenomen. Deze vormen de basis voor alle transacties op dit gebied. Daarnaast geeft de Wet Fido normen voor het beperken van risico's. Het belangrijkste risico in dit kader is het renterisico. Het kasgeldlimiet en de renterisiconorm zijn belangrijke richtlijnen om het renterisico te beperken.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is bedoeld om de renterisico's bij de vlottende schuld, dat zijn schulden met een looptijd korter dan een jaar, te beheersen. De wettelijke toegestane omvang bedraagt 8,5% van de totale lasten van de begroting. De kasgeldlimiet per kwartaal is als volgt:

(Bedragen x € 1.000)

	1e kw. 2025	2e kw. 2025	3e kw. 2025	4e kw. 2025
Primaire begroting per 1 januari 2025	278.903	278.903	278.903	278.903
Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
- in bedrag	23.707	23.707	23.707	23.707
Vlottende schuld (1)				
Maand 1	36.000	36.000	36.000	36.000
Maand 2	36.000	36.000	36.000	36.000
Maand 3	36.000	36.000	36.000	36.000
Vlottende middelen (2)				
Maand 1	22.000	22.000	22.000	22.000
Maand 2	22.000	22.000	22.000	22.000
Maand 3	22.000	22.000	22.000	22.000
Saldo (1-2)				
Maand 1	14.000	14.000	14.000	14.000
Maand 2	14.000	14.000	14.000	14.000
Maand 3	14.000	14.000	14.000	14.000
Gemiddeld saldo	14.000	14.000	14.000	14.000
Kasgeldlimiet	23.707	23.707	23.707	23.707
Ruimte (+) / Overschrijding (-) kasgeldlimiet	9.707	9.707	9.707	9.707

Renterisiconorm

De renterisiconorm beoogt een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat het risico door renteaanpassing en herfinanciering van leningen beperkt blijft. De renterisiconorm bepaalt dat jaarlijks niet meer dan 20% van het begrotingstotaal voor herfinanciering of renteherziening in aanmerking mag komen. De volgende tabel geeft de renterisiconorm voor 2025-2028 weer.

(Bedragen x € 1.000)

	Begroting 2025	Begroting 2025	Begroting 2025	Begroting 2028
Stand van de begroting per 1/1	278.903	259.898	255.374	256.573
Vastgestelde percentage	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
Renterisiconorm	55.781	51.980	51.075	51.315
Renteherzieningen				0
Aflossingen	1.833	1.833	1.833	1.833
Renterisiko	1.833	1.833	1.833	1.833
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	53.948	50.147	49.242	49.482

De tabel laat zien dat er geen sprake is van risico's op het overschrijden van de renterisiconorm.

Uitgezette geldleningen

Onderstaand een overzicht van de uitgezette geldleningen per risicogroep.

(Bedragen x € 1.000)

Risicogroep	Restant schuld			
	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028
SVn: duurzaamheidsleningen	9.241	9.241	9.241	9.241
SVn: blijversleningen	310	310	310	310
SVn: startersleningen	13.002	13.002	13.002	13.002
	22.553	22.553	22.553	22.553
(Sport)verenigingen	1.068	1.001	934	865
Woningfinanciering eigen personeel	32	23	18	12
	1.100	1.024	952	877
Totaal verstrekte geldleningen	23.653	23.577	23.505	23.430

Garanties

Onderstaand een overzicht van de verstrekte garanties per risicogroep.

(Bedragen x € 1.000)

Risicogroep	% garantstelling	Restant schuld waarborg gemeente			
		1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028
Woningcorporaties met garantie WSW	50%	178.709	178.709	178.709	178.709
Zorginstellingen met garantie WSW	50%	30.752	30.752	30.752	30.752
Woningcorporaties zonder garantie WSW	100%	3.380	3.297	3.297	3.297
Zorginstellingen zonder garantie WSW	100%	1.196	1.196	1.196	1.196
Wegschap Tunnel Dordtse Kil	8%	3.504	3.504	3.504	3.504
Bedrijvenpark Hoeksche waard	100%	0	0	0	0
Regionale afvalstoffendienst B.V.	100%	9.165	9.165	9.165	9.165
Bres accommodaties	100%	952	952	952	952
Geldleningen particuliere woningen	100%	494	494	494	494
Diverse bedrijven en verenigingen	50%	1	1	1	1
Diverse bedrijven en verenigingen	60%	120	120	120	120
Diverse bedrijven en verenigingen	100%	102	102	102	102
Totaal verstrekte garanties		228.375	228.292	228.292	228.292

In de tabel zijn alle verstrekte garanties opgenomen. Op dit moment zijn er voor deze garantstellingen geen betalingsachterstanden.

Voor een aantal groepen is een gemeentegarantie verstrekt. De grootste groep betreft zogenaamde WSW-garantstellingen. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) is actief als borgstellingsinstituut voor de sociale woningbouw. Met WSW hebben wij een achtervangovereenkomst gesloten. Hierdoor kan WSW goedkoper geld lenen. Het risico voor verstrekte gemeentegaranties voor de aankoop van een eigen woning, ligt vanaf 2010 volledig bij het Rijk. Omdat hypotheeklen over het algemeen een looptijd hebben van 30 jaar, lopen de laatste garantstellingen voor particulieren nog tot 2040 door.

Opgenomen geldleningen

Onderstaand een overzicht van het saldo van de bij de BNG afgesloten langlopende geldleningen.

(Bedragen x € 1.000)

Saldo geldleningen	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028
Leningen	45.667	43.834	42.001	40.168
Rente en aflossing				
Aflossing	1833	1833	1833	1.833
Rente	975	935	894	853
Totaal	2.808	2.768	2.727	2.686

Bij bovenstaande tabel wordt opgemerkt dat dit de leningen betreffen die wij op dit moment daadwerkelijk hebben afgesloten. Op basis van het investeringsplan de komende jaren houden wij er rekening mee dat wij aanvullende geldleningen moeten afsluiten.

Ontwikkeling van de schuldpositie

Het wordt de laatste jaren steeds belangrijker om de ontwikkeling van de schuldpositie te volgen. We hebben daarom een aantal ratio's uitgewerkt: debt ratio, netto schuld als percentage van de begroting en netto schuld als bedrag per inwoner.

	Kritische norm	Begroting 2025	Begroting 2025	Begroting 2025	Begroting 2028
Debt ratio	80%	52%	57%	60%	60%
Netto schuld / lasten begroting	100%	37%	54%	62%	62%
Netto schuld per inwoner	n.v.t.	€ 1.127	€ 1.522	€ 1.687	€ 1.680

Debt ratio

De debt ratio drukt uit in hoeverre het totale bezit op de balans is belast met schulden. Een ratio van 60% wordt als veilig beschouwd. Als kritische grens hanteren we 80%. Ons percentage van 52% is ruim voldoende.

Netto schuld als percentage van de begroting

De netto schuld wordt uitgedrukt in een percentage van de begroting. De grondexploitaties laten we buiten beschouwing omdat hierin grote schommelingen optreden en we de rentelasten daarvan binnen de grondexploitaties (inclusief de getroffen voorzieningen) dekken. Een ratio van maximaal 70% wordt als veilig beschouwd. De kritische grens ligt bij 100%. Bij overschrijding van deze grens beoordelen we of we kunnen blijven investeren zonder hiervoor nieuwe financieringsmiddelen aan te moeten trekken. Het percentage van onze gemeente is 37%. Dat is goed te noemen.

Netto schuld per inwoner

De netto schuld per inwoner is het resultaat van de boekwaarde van de vaste geldleningen gedeeld door het totaal aantal inwoners. Wij hebben een netto schuld per inwoner van € 1.127.

Beleggingen in aandelen

Het gemeentelijk aandelenbezit bestaat uit aandelen van de BNG, Evides en Stedin. De dividenduitkeringen betreffen hierbij een algemeen dekkingsmiddel. In totaliteit houden wij in onze begroting rekening met een dividendopbrengst van €1,6 mln.

(Bedragen x € 1.000)

Aandelenbezit	Nominale waarde	Dividenden 2025	Dividenden 2026	Dividenden 2027	Dividenden 2028
Stedin	6.138	700	700	700	700
Stedin (cum. pref. aandelen)	4.080	120	120	120	120
Evides	3.389	524	411	299	299
BNG	357	332	332	332	332
Totaal	13.964	1.676	1.563	1.451	1.451
Gemiddeld rendement		12,00%	11,19%	10,39%	10,39%

Debiteuren- en crediteurenbeheer

Debiteurenbeheer

Het debiteurenbeheer gaat om alle activiteiten die gericht zijn op het zo snel mogelijk innen van openstaande vorderingen bij partijen. Goed debiteurenbeheer zorgt ervoor dat wij over voldoende liquide middelen kunnen beschikken om onze leveranciers te kunnen betalen. De omvang van ons debiteurenbestand ("afnemers") is daarbij relatief beperkt omdat het SVHW de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen uitvoert. Voor de overige vorderingen voeren wij zelf het debiteurenbeheer uit. Om grip te houden op ons debiteurenbestand, monitoren wij periodiek onze openstaande vorderingen, herinneren wij onze debiteuren als betalingen uitblijven en zoeken wij bij blijvende knelpunten zo veel mogelijk het persoonlijke contact met debiteuren. Daar waar sprake is van bijzondere omstandigheden wordt maatwerk toegepast. Daar waar vorderingen structureel niet worden voldaan, geven wij deze uit handen.

Crediteurenbeheer

De wettelijke betalingstermijn is 30 dagen. Onze doelstelling van een 100%-dienstverlenende gemeente is voor ons eerder aanleiding geweest om de termijnen waarop wij onze leveranciers betalen te verkorten. Dit proces is al eerder ingezet, mede door inzet van zogenoemde routenummers. In 2023 hebben wij 96% van onze vorderingen betaald binnen 30 dagen en 86% binnen 14 dagen. In de eerste helft van 2024 was dit 84%. Hiermee betalen wij onze leveranciers veel sneller dan de wettelijke termijnen die hiervoor gelden. Volgens een eerder uitgevoerd onderzoek door en in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, behoort gemeente Hoeksche Waard tot de beste gemeenten als het gaat om het afhandelen van rekeningen.

Wij streven ernaar dat wij 95% van onze facturen binnen 14 dagen voldoen. Hierop blijven wij ons betalingsproces verder aanscherpen en verbeteren door onder andere periodieke rapportages en vroegtijdige signaleringen.

In de paragraaf Bedrijfsvoering van deze programmabegroting wordt de ingebruikname van een nieuw financieel systeem per 1 januari 2025 toegelicht. Dit betreft een belangrijk verandingsproces. In genoemde paragraaf is toegelicht dat wij alles in het werk stellen om onze externe klanten en leveranciers zo min mogelijk hinder te laten ondervinden van dit verandertraject. Niet uit te sluiten valt dat onze leveranciers in de eerste fase van gebruikname van het pakket tijdelijk hun facturen minder snel betaald krijgen dan zij van ons gewend zijn.

Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)

De Wet Hof is vooral van invloed op het investeringstempo van de gemeente en de manier waarop er wordt omgegaan met reserves. De gemeente moet op basis van het kasstelsel binnen het toegestane EMU-saldo blijven. Bij overschrijding van de EMU-norm zijn in de wet geen maatregelen opgenomen. Op dit moment monitoren wij het EMU-saldo 2 keer per jaar. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen op het gebied van investeringen. Het sanctiemechanisme van de minister van Financiën is vervangen door een correctiemechanisme. Als een meerjarige overschrijding van de vastgestelde norm voor het EMU-saldo van de decentrale overheden dreigt, kan de minister het EMU-saldo van de decentrale overheden beheersen met behulp van het correctiemechanisme.

EMU-saldo

Het EMU-of vorderingensaldo is het financieringssaldo minus deelname in bedrijven en inkomsten uit kredietverstrekking van een land dat lid is van de Europese Economische en Monetaire Unie (EMU). Het EMU-saldo is door de EMU ingevoerd om de eurolanden met elkaar te kunnen vergelijken.

In het Stabiliteits- en Groeipact is een reeks afspraken tussen landen van de EMU gemaakt om de financiële stabiliteit van de EU en de eurozone te waarborgen. Hierin is de grens aan het nationale begrotingstekort op 3% gesteld. De Europese afspraken vormen de basis van de Wet Hof. De wet bepaalt dat niet alleen het Rijk, maar ook de decentrale overheden zich aan de eisen moeten houden. Het aandeel van de decentrale overheden in de 3%-norm is 0,4%, waarvan weer 0,27% is toebedeeld aan de gemeenten.

In onderstaande tabel is het EMU-saldo van gemeente Hoeksche Waard berekend.

(Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2025	Begroting 2025	Begroting 2028
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-9.309	-12.077	-10.686	-10.182
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	11.882	13.875	14.497	15.660
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.410	1.343	1.249	1.324
Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	90.977	40.715	27.108	12.905
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:				
Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	17.518	3.160	0	0
Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	435	661	0	0
Baten bouwgrondexploitatie:				
Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	960	1.876	0	0
Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	3.418	3.441	1.633	1.130
Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0	0
Verkoop van effecten:				
Gaat u effecten verkopen?				
Zo ja wat is de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-72.369	-36.639	-23.681	-7.232

Het EMU-saldo kan gezien worden als een extra financieel kengetal naast de andere vijf verplichte financiële kengetallen zoals de solvabiliteit en de (netto) schuldquote. Het EMU-saldo heeft een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht in het bedrijfsleven. Het negatieve EMU-saldo over alle jaren geeft aan dat we naar verwachting als gemeente via reële transacties jaar meer uitgeven dan dat we hebben ontvangen. Het is echter wel van belang om het EMU-saldo in de juiste context te zien. Gemeenten maken voor hun boekhouding gebruik van het 'gemodificeerde stelsel van baten en lasten'. Het EMU-saldo van één jaar zegt relatief weinig omdat de uitgaven voor investeringen bijvoorbeeld in één jaar leiden tot een uitgave, maar in

de exploitatie via de kapitaallasten leiden tot meerjarige lasten. Of dat toevoegingen aan voorzieningen ten laste van het resultaat gaan, maar pas bij besteding van de voorziening leiden tot een uitgave.

3.5 Bedrijfsvoering

Om de programma's uit de begroting te kunnen realiseren, is een goede bedrijfsvoering belangrijk. Volgens de toelichting op het BBV geeft de paragraaf Bedrijfsvoering de gemeenteraad hier inzicht in.

Bedrijfsvoering gaat over de bedrijfsprocessen om de beleidsdoelstellingen te realiseren en de sturing en de beheersing daarvan. Bedrijfsvoeringsprocessen zorgen voor een efficiënte en effectieve uitvoering van de beleidsprogramma's volgens de geldende wetgeving.

In deze paragraaf geven we, aan de hand van belangrijke ontwikkelingen en thema's, aan hoe de bedrijfsvoering integraal bijdraagt aan deze ontwikkelingen het komende jaar en/of de komende jaren.

Organisatie ontwikkeling

Gemeente Hoeksche Waard bestaat bijna 6 jaar. We hebben in deze periode veel ervaring opgedaan. Uit een grondige analyse van verschillende rapporten, adviezen en evaluaties blijkt dat onze organisatie toe is aan een volgende stap in haar professionalisering. Om de noodzakelijke verbeteringen door te voeren is het organisatiemodel 'Samen duidelijk doen' opgesteld. Met dit organisatiemodel wordt een volwassen, robuuste en wendbare organisatie tot stand gebracht. Een organisatie die voortdurend in staat is flexibel in te spelen op de toekomst, die maatschappelijke opgaven en bestuurlijke doelen centraal stelt en met zelfvertrouwen de basis goed doet. De essentie van het organisatiemodel is dat we de sturings- en verantwoordingslijnen verduidelijken, dat we kwaliteit en afstemming van de ambtelijke adviezen verbeteren en dat we op alle niveaus beter verantwoording afleggen over ons werk. We gaan samen duidelijk doen.

Voor de realisatie van het organisatiemodel is een inwerkprogramma opgesteld. Dit programma stelt de hele organisatie in staat om voorbereid te zijn op de manier van werken die met het invoeren van het model wordt verwacht. We ontwikkelen door op 5 sporen, namelijk: organisatieprincipes (1), optimalisatie processen (2), doorontwikkeling ondersteuning bestuur, bedrijfsvoering, Sociaal Domein en Fysiek Domein (3), optimalisatie systemen (4) en kennis & vaardigheden (5).

Innovatie/Vernieuwing

Nieuwe wetgeving

Er komt veel nieuwe of aangepast wetgeving op ons af. De wetgeving wordt aangepast op de kansen en bedreigingen van de technologische ontwikkelingen. Zo zijn er komende jaren wijzigingen en vernieuwingen onder andere op gebied van veiligheid van (persoon)informatie, digitaal zaken kunnen doen en digitale dienstverlening, het kunnen hergebruiken van data, transparantie in processen, data en informatie. In onze projecten nemen we de volgende nieuwe en aangepaste wet- en regelgeving mee:

- Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)
- Wet digitale overheid (Wdo)
- Wet hergebruik overheidsinformatie (Who)
- Wet implementatie open datarichtlijn (Wiodr)
- Wet op de Artificiële Intelligentie (AI act)
- Vernieuwing Archiefwet (Archiefwet 2.0)
- Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO 2.0)
- Network and Information Security directive (NIS2)
- Algoritme register
- Single Digital Gateway (SDG)
- Electronic Identification and Trust Services (eIDAS 2.0)
- Proactieve dienstverlening

Digitale transitie, datagedreven werken

Dankzij technologische ontwikkelingen, veranderende behoeften en nieuwe uitdagingen verandert de wereld van informatievoorziening voortdurend. We zijn constant met elkaar in verbinding en regelen onze dagelijkse zaken vanaf bijvoorbeeld onze smartphone. Deze verandering heet de "digitale transitie".

Datagedreven werken is essentieel om inzicht te krijgen. Op basis van data vindt sturing, monitoring, verantwoording en advisering plaats. Ook de komende jaren blijven we datagedreven werken inzetten om de kwaliteit en efficiëntie van onze bedrijfsvoering en dienstverlening te verhogen en opgaven te realiseren. Door data analyse krijgen we inzicht waardoor we beter kunnen sturen en verantwoorden.

Digitale volwassenheid

Digitalisering raakt de gehele organisatie. Het gebruik van kwalitatieve data, veiligheid/privacy, juist opslaan van informatie en optimaal gebruik van onze systemen is belangrijk voor onze bedrijfsvoering en dienstverlening. Digitale vaardigheden inclusief digitale veiligheid, datageletterdheid en transparantiebewustzijn, zijn daarmee een cruciale kwaliteit.

(Door)ontwikkeling Planning & Control / financiën

De P&C-cyclus stelt de raad in staat om bij te sturen op het gebied van de geformuleerde beleidsdoelstellingen en op het gebied van de financiën. De kaders zijn hierbij opgenomen in de Nota Planning & Control.

De afgelopen jaren hebben wij stappen gezet om de planning & control rapportages meer op hoofdlijnen op te stellen die aansluit op een gemeente van 90.000 inwoners en een begrotingsomvang van ruim €200 miljoen. Dit is een groeiproces waaraan we ook de komende jaren een verder vervolg aan zullen geven.

In lijn met de organisatieontwikkeling én het organisatiemodel "samen duidelijk doen" wordt ook de financiële sturing en beheersing verder verstevigd. De ingebruikname van een nieuw financieel pakket per 1 januari 2025, voortvloeiend uit een Europese aanbestedingstraject in 2023/2024 en een intensief implementatietraject in 2024, moet dit proces gaan faciliteren. Onder andere door de ontwikkeling van nieuwe voortgangsrapportages voor diverse doelgroepen en een brede uitrol van een verplichtingenadministratie. Bij de ingebruikname van het nieuwe financieel pakket zijn wij er ons van bewust dat dit intern een grote verandering betreft. Hierbij zorgen we ervoor dat onze "externe klanten" zo min mogelijk hinder van deze ontwikkeling ondervinden, bijvoorbeeld bij de betaling van facturen van onze leveranciers. Een kleine, tijdelijke teruggang van onze dienstverlening op dit vlak, is echter niet geheel uit te sluiten.

In 2025 zullen wij daarnaast de Nota waardering en afschrijving activa, zoals bij de start van gemeente Hoeksche Waard door de raad is vastgesteld, actualiseren en ter vaststelling voorleggen.

Volgens actuele berichtgeving is het Rijk vanaf 2026 nog steeds voornemens om een forse korting door te voeren op het gemeentefonds. Dit is het zogenoemde "ravijnjaar" voor gemeenten. Hierdoor liggen er de komende jaren ook voor onze gemeente uitdagingen om onze begroting weer structureel in evenwicht te brengen. Bij de besluitvorming rondom de Perspectiefnota 2025 heeft de raad een aantal denklijnen vastgesteld, die door het college verder worden uitgewerkt in concrete ombuigingsvoorstellen. De financiële vertaling hiervan vindt vervolgens plaats in de Perspectiefnota 2026 en de Programmabegroting 2026.

De afgelopen jaren hebben wij gewerkt aan het verder op orde krijgen van de interne beheersing en bedrijfsvoering. Dit hebben we gedaan op basis van het Three Lines model. Dit model blijft dan ook een deel van de basis voor de organisatieontwikkeling conform het organisatiemodel 'samen duidelijk doen'.

Het Three Lines model staat voor de inrichting van de processen en de samenwerking op de verschillende niveaus in de organisatie en laat zien in hoeverre de organisatie in control is en de belangrijkste risico's beheerst. Ook de integrale aanpak van de diverse beheersingsinstrumenten en de koppeling aan de planning & controlcyclus wordt hierin meegenomen. Hierdoor ontstaat er steeds meer inzicht in de beheersing en kwaliteit van de processen en kan er gestuurd worden op de processen en het beheersen van risico's. Hiermee past het in de huidige ontwikkeling naar een organisatie die procesgericht werkt en de doelstellingen realiseert en waarin risicomanagement een rol speelt.

Voor de 1e lijn, het leveren van producten en diensten, en ook de 2e lijn, het leveren van ondersteuning, expertise en monitoring, wordt gewerkt aan rollen, verantwoordelijkheden en kwaliteit. Het doel is om ook de 3e lijn, namelijk de verbijzonderde interne controle (VIC), niet meer alleen te zien in het licht van achteraf komen kijken wat er fout is gegaan en nog gerepareerd moet worden, maar een VIC gericht op de kwaliteit van de bedrijfsvoering en organisatie.

Interne beheersing zorgt er ook voor dat de organisatie het college het comfort kan bieden om een rechtmatigheidsverantwoording af te geven. In 2024 is over de Jaarrekening 2023 deze rechtmatigheidsverantwoording voor de eerste keer door het college afgegeven. Naast het college heeft de raad ook een belangrijke rol volgens de Wet rechtmatigheidsverantwoording. De auditcommissie als vertegenwoordiging van de raad wordt meegenomen in deze ontwikkeling.

Privacy en informatiebeveiliging

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) geeft aan hoe wij om moeten gaan met persoonsgegevens, zowel intern als extern. Het vraagt van ons een voortdurende inspanning om aan de gestelde eisen te blijven voldoen met als doel zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens. We zijn immers verantwoordelijk voor het beschermen van de privacy van onze inwoners.

De baseline informatiebeveiliging overheid (BIO) geeft met een normenkader de richting van goede informatiebeveiliging aan. Elk jaar vinden audits op de BIO en general IT-audit plaats. Aandacht gaat naar de aanbevelingen van de auditor, naast dat informatiebeveiliging continue aandacht vraagt. De kernbegrippen voor een goed informatiebeveiligingsbeleid zijn: beschikbaarheid, integriteit, vertrouwelijkheid en controleerbaarheid. In 2025 komt daar de wettelijke verplichting van Network and Information Systems Directive 2 (NIS2) en de implementatie van BIO versie 2 bij.

De komende jaren zetten we in op bewustwording en weerbaarheid op het gebied van privacy en informatiebeveiliging binnen de organisatie. Daarnaast krijgen onderwerpen als AI, algoritmen, cloud, cybersecurity en digitale transformatie steeds meer aandacht binnen onze organisatie. In het kader van de Three Lines wordt er ingezet op kennisborging binnen de eerste lijn. Privacy- en informatiebeveiligingsnormen worden geïmplementeerd binnen de processen. Hierdoor wordt de integrale aanpak binnen de organisatie geoptimaliseerd en ontstaat er meer inzicht in de beheersing van de kwaliteit en de risico's, zodat hier gericht op gestuurd kan worden.

Optimaliseren inkooporganisatie

In 2021 is gestart met het uit laten voeren van een onderzoek naar de optimale inkooporganisatie. Deze optimalisatie moet ervoor zorgen dat onrechtmatigheden in de inkoopfunctie tot een minimum worden beperkt. Het doel is daarnaast om beter te sturen op de gemeentelijke doelen zoals duurzaam, circulair en lokaal inkopen.

In de eerste fase van het inkoop professionaliseringsproces (2022-2023) lag de prioriteit bij het verkrijgen van inzicht en overzicht. Deze fase is met de optimalisatie van de inkoopprocessen afgerond. In 2024 is gestart met de inrichting van de toekomstbestendige functie. Dit betreft onder andere de verdeling van rollen en functies tussen teams en onze partner voor inkoop Karel (voorheen

het Inkoopbureau), de optimalisatie van het bestellen-tot-betalen proces en het verstevigen van strategisch leveranciersmanagement.

De optimalisatie van de inkooporganisatie zal in 2025 met de volgende activiteiten worden afgerond. Het bestellen-tot-betalen proces zal worden geïmplementeerd. De gemeente heeft eigen categorieinkopers geworven, die verder worden opgeleid en ingewerkt. En tot slot, zal gestart worden met de stapsgewijze implementatie van contractmanagement.

Klant centraal

Onze omgeving verwacht dat gemeenten betrouwbaar, begripvol en eenvoudig opereren. Een gemeente die communiceert in begrijpelijke taal en de menselijke maat niet vergeet.

Een klantgedreven dienstverlening wordt daarbij steeds belangrijker. Onder klant verstaan wij hier: inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Het centraal stellen van systemen willen wij ook in onze bedrijfsvoering steeds meer gaan vervangen door het centraal stellen van onze (interne én externe) klanten. Hiervoor zullen we steeds vaker in gesprek gaan over onze dienstverlening en onze dienstverlening bekijken vanuit het perspectief van onze klanten zodat wij diezelfde dienstverlening verder kunnen verbeteren. Op het gebied van onze bedrijfsvoering hebben wij hiervoor de volgende doelstellingen geformuleerd:

Lokaal inkopen

Als gemeente kunnen we onze klant nog meer centraal stellen door in de nabije omgeving diensten, leveringen en werken in te kopen. Hiermee betrekken en steunen we lokale middenstand en lokale partijen. Dit doen we, binnen de regels van de aanbestedingswet, door bij aanbestedingen eerst te kijken of we deze zodanig kunnen inrichten en uitzetten dat de inkoopbehoefte (deels) lokaal kan worden ingekocht.

Het aandeel lokaal inkopen proberen we met verschillende activiteiten verder te vergroten. Interne bewustwording en gedragsverandering blijft hierbij een continu aandachtspunt. Daarnaast blijven we kennissessies voor lokale partijen organiseren en informeren we lokale partijen tijdig over de komende aanbestedingen.

Invorderingsbeleid en afhandeling bezwaren 'op maat'

In formele processen en procedures passen we de informele werkwijze toe. We leggen zo veel mogelijk persoonlijk contact en indien mogelijk lossen we geschillen informeel op (bij bezwaarschriften, klachten of een aanmaning) en bieden maatwerk daar waar mogelijk. Verdere informatie over het invorderingsbeleid is te vinden in de paragraaf financiering van deze programmabegroting (onderdeel debiteurenbeleid).

Werkomgeving en huisvesting

Huisvesting en werkomgeving moet aansluiten bij de ontwikkeling van de organisatie en haar medewerkers. Maar ook op de huidige werktrends en ontwikkelingen zoals het thuiswerken, online en hybride werken. Dit vraagt om een adequaat beheer van gebouwen, inventaris en de bijbehorende diensten en faciliteiten.

Het werkconcept en de ruimtelijke toegankelijkheid & veiligheid

De versnelde ontwikkeling naar plaats- en tijdonafhankelijk werken zal verder tegen het licht van de bestaande huisvesting gehouden worden. De rol van het gemeentehuis als een inspirerende werkplek om te ontmoeten en samen te werken en de vergaande digitalisering van de dienstverlening en het werkplekconcept blijken onlosmakelijk met elkaar verbonden. Diverse verbeterpunten op gebied van algehele toegangsveiligheid en -controle heeft ook komend jaar onze aandacht. Dit geldt ook voor de fysieke toegankelijkheid van onze gebouwen.

Huisvesting lange termijn

Definitieve huisvesting voor de ambtelijke organisatie wordt deze collegeperiode nader onderzocht en uitgewerkt. De gestelde duurzaamheidsdoelstelling uit het huidige collegeprogramma om in 2030 al het gemeentelijk vastgoed verduurzaamd te hebben (CO² neutraal) is van grote invloed op de definitieve lange termijn huisvestingsplannen. Het is van belang een duurzame oplossing te creëren voor de huisvesting voor gemeente Hoeksche Waard, waarbij het begrip 'duurzaam' tweeledig is. Duurzaam vanuit het oogpunt van creëren van CO² neutraal vastgoed en duurzaam vanuit het oogpunt toekomstbestendige, lange termijn huisvesting. In 2025 zal de realisatie van nieuwe huisvesting, een nieuw 'Huis van de Hoeksche Waard', uitgewerkt worden. Uitgangspunt hierbij is het besluit voor definitieve huisvesting wat op basis van een scenario onderzoek uiterlijk in het eerste kwartaal van 2025 door de raad genomen wordt.

HRM

Door de krapte op de arbeidsmarkt en de vergrijzing blijft de vraag naar medewerkers, vooral voor specialistische, strategische en technische functies, hoog. Daarom is het belangrijk om te investeren in het aantrekken van de juiste mensen via employer branding en een goed werving- en selectieproces waarbij we gebruik maken van moderne en creatieve wervingsmethoden.

Het behouden van medewerkers is cruciaal voor gemeente Hoeksche Waard. We investeren in opleidingen, trainingen, interne doorstroming en HR-beleid gericht op vitaliteit, zodat medewerkers zich ondersteund voelen in hun ontwikkeling en inzetbaar blijven, zowel fysiek als mentaal.

Gemeente Hoeksche Waard stuurt op het terugdringen van externe inhuur naar een structureel realistisch niveau. Het streven dat door het college is vastgesteld is een maximale norm van 18% van de loonsom aan externe inhuur die we in stappen van 2% per jaar moeten bereiken, met als doel de norm van 18% in 2026 te realiseren. Vervolgens wordt in 2026 geëvalueerd of dit een realistisch structureel niveau is.

2023	2024	2025	2026
24% (realisatie 23%)	22%	20%	18%

Jaarlijks wordt dit kengetal in de begroting opgenomen. De raad wordt binnen de P&C-cyclus over deze doelstelling geïnformeerd. Afwijkingen door interne of externe ontwikkelingen worden onderbouwd.

Om de uitgangspunten in het organisatiemodel te realiseren is een structurele versterking van de organisatie nodig in 2025. Door de veranderingen in 2025 door te voeren is het realistisch om te verwachten dat door efficiency een taakstelling op de organisatie van € 0,3 mln. in 2026 oplopend tot € 0,9 mln. vanaf 2028 realistisch is. De invulling van deze personele taakstelling wordt in 2025 nader uitgewerkt.

Communicatie

Communicatie speelt bij alle gemeentelijke thema's een rol, zowel extern als intern. Communicatie wordt belangrijker naarmate er sprake is van meer impact van gemeentelijk beleid of overige ontwikkelingen op inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Hierop leggen we de focus.

Alle medewerkers van gemeente Hoeksche Waard hebben een communicatieve verantwoordelijkheid en het is goed dat zij zich daarvan bewust zijn. Komend jaar ontwikkelt de gemeente zich verder als communicatieve organisatie. Er wordt ingezet op klantgericht schrijven en het werken met omgevingsbeeld om te weten wat er speelt in de Hoeksche Waard en daarop passend in te spelen.

Duurzaamheid

Duurzaamheid is een niet meer weg te denken thema voor onze inwoners, voor onze ondernemers en niet in het minst ook voor ons als maatschappelijke organisatie. Duurzaamheid beslaat meer dan alleen zorg voor milieu, het omvat een drietal gecombineerde thema's.

ESG-thema's

Vanuit de gemeente zetten we al geruime tijd in op meerdere deelgebieden rondom duurzaamheid, namelijk op zaken als duurzame producten en diensten, duurzame en lokale inkoop, optimaliseren van sociale aspecten en HR-beleid en op goede duurzame bedrijfsvoering. Samengevat zetten we al langere tijd in op de zogenaamde drie ESG-thema's: **Environmental** (milieu & klimaat), **Social** (sociale aspecten) en **Governance** (goede bedrijfsvoering).

Met betrekking tot deze drie thema's betekent dit voor onze interne organisatie in 2025 concreet aandacht voor zaken als het creëren van een klimaatbewust gemeentehuis en uitbreiden van het elektrisch wagenpark, verbeteren van het afvalbeheer door het verminderen van restafval en een stevigere focus op recycling, het verdiepen van MVO bij inkooptrajecten door maximale invulling van milieu- en sociale aspecten, waaronder Social Return (zie ook kopje 'Optimaliseren Inkooporganisatie'). Maar ook het continueren van diversiteit en inclusiviteit binnen het eigen personeelsbeleid (zie ook kopje 'Organisatieontwikkeling') en de beveiliging van onze eigen IT-infrastructuur zoals beheer van de digitale omgeving om het risico op cyberaanvallen te verminderen (zie ook kopjes onder 'Innovatie/Vernieuwing'). In onze organisatie wordt afzonderlijk al veel gedaan op al deze onderdelen, maar het verstevigen en het samenbrengen van deze ESG-factoren wordt de komende jaren steeds belangrijker. Deze overwegend niet-financiële aspecten hebben naast maatschappelijke impact vaak ook een aantoonbare financiële impact. Daarom is dit een niet te missen onderwerp voor ons als lokale politiek.

Duurzame huisvesting

Gemeente Hoeksche Waard ambieert energieneutraliteit in uiterlijk 2040. Per 2030 streeft de gemeente zelfs al naar een zo hoog mogelijk energieneutraal gemeentelijk vastgoed. Voor de hand ligt dat het vastgoed waarin het ambtelijk apparaat en het bestuur zijn gehuisvest daarvan niet het laatste maar eerste voorbeeld vormt.

Daarnaast spelen over gemeentelijk vastgoed ook de nationale doelstellingen voor een volledig circulaire economie in 2050. Onderdeel daarvan is tenminste een halvering van primair grondstoffenverbruik in 2030. Gebruik van materialen, ook voor gemeentelijke huisvesting, dienen in dat verband opnieuw winbaar te zijn, en bovendien geen negatieve effecten te hebben op milieu en gezondheid.

In het onderzoek naar de keuze voor definitieve ambtelijke huisvesting zijn duurzaamheid en duurzame bedrijfsvoering belangrijke aspecten. Het (her)gebruik van producten en materialen, het optimaal inzetten van kantoorruimte of het stimuleren van andere (meer digitale) werkwijzen vormen hierin zeker een belangrijk onderdeel.

3.6 Verbonden Partijen

Algemeen

Een verbonden partij is volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft.

Een bestuurlijk belang is zeggenschap door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht.

Een financieel belang is:

- een bedrag dat aan de verbonden partij ter beschikking is gesteld en niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat of
- het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Eerder door de Hoeksche Waardse gemeenten geharmoniseerd beleid ten aanzien van verbonden partijen

Iedere gemeente heeft, op basis van autonomie een eigen verantwoordelijkheid voor verbonden partijen. Voor de effectivering daarvan heeft de gemeente echter de andere deelnemende gemeenten nodig. Gezamenlijke aansturing en regievoering zijn nodig voor een gemeenschappelijke strategie. De raden van de Hoeksche Waardse gemeenten hebben daarom eerder Nota 'Verbonden partijen gemeenten Hoeksche Waard' vastgesteld en nader uitgewerkt. Op grond hiervan is vervolgens in beeld gebracht in hoeverre de governance bij de verbonden partijen op orde is en wat nog kan worden verbeterd. Het blijkt dat de vereiste bestuurs- en beheersingsmiddelen in opzet en bestaan bij de verbonden partijen bij de verbonden partijenaanwezig zijn.

Gebaseerd op het advies dat de Raad voor het openbaar bestuur heeft uitgebracht is vervolgens de regionale notitie 'Naar een goede wisselwerking tussen de raden en verbonden partijen' opgesteld. De kernboodschap is dat het veel effectiever is om in gesprek te gaan met de verbonden partijen in plaats van gebruik te maken van de formele weg.

Ook op het niveau van Zuid-Holland Zuid heeft een regionale raads werkgroep/denktank zich gebogen over het onderwerp Grip op verbonden partijen. Dit heeft in 2017 geresulteerd in een opleverdocument waarin adviezen en aanbevelingen staan om de relaties te verbeteren tussen de gemeenteraden en de drie gemeenschappelijke regelingen op Zuid-Holland Zuid-niveau. In januari 2021 is de auditcommissie mondeling geïnformeerd over de laatste stand van zaken.

Actualisatie beleid verbonden partijen

Hoewel niet formeel door de gemeenteraad bekrachtigd, werden bij de start van de gemeente Hoeksche Waard bovenbeschreven eerder vastgestelde regionale nota's wel als richtlijnen beschouwd voor het beleid ten aanzien van de verbonden partijen.

Echter op grond van de Financiële verordening gemeente Hoeksche Waard 2021 biedt het college de gemeenteraad periodiek een Nota verbonden partijen aan en stelt de raad de nota vast. In de loop van 2020 werd duidelijk dat de voorgenomen wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen naar verwachting in 2022 in werking zou treden. Deze versterkt de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraden. Daarnaast worden de participatiemogelijkheden van burgers en belanghebbenden bij de besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen vergroot. Gelet op deze impact heeft de auditcommissie in februari 2021 ingestemd met het voorstel om de actualisatie van het beleid ten aanzien van verbonden partijen (i.c. een Nota verbonden partijen) pas op te pakken als de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen werking is getreden (1 juli 2022).

De Rekenkamer Hoeksche Waard is op verzoek van de raad in mei 2022 het casusonderzoek verbonden partijen gestart. De onderzoeksvraag luidt: hoe zijn de sturing, controle en verantwoording ten aanzien van de verbonden partijen georganiseerd en wat is de uitwerking hiervan in de praktijk? Het eindrapport 'Grip op verbonden partijen! Balans bij drie verbonden partijen?' is op 21 december 2022 aan de raad aangeboden. Op voorstel van de begeleidingscommissie rekenkamer heeft de raad hierover op 7 maart 2023 een besluit genomen.

Bovenstaande ontwikkelingen leidden medio 2023 tot het opstellen van een Startnotitie verbonden partijen, die erop gericht is dat de raad een nieuwe Nota verbonden partijen ter besluitvorming krijgt voorgelegd. De raad stelde op 7 november 2023 deze startnotitie vast. De Nota verbonden partijen wordt in nauwe samenwerking tussen griffie en ambtelijke organisatie opgesteld. Als gevolg van andere prioriteiten heeft dit proces helaas enige vertraging opgelopen. De nota zal in het laatste kwartaal van 2024 ter besluitvorming aan de raad worden aangeboden.

Beleidskader/verordeningen

De volgende notities en verordeningen vormen mede de basis voor het te actualiseren beleid voor verbonden partijen:

- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
- Wet gemeenschappelijke regelingen (gewijzigd per 1 juli 2022)
- Financiële verordening gemeente Hoeksche Waard 2021
- Raadsbesluiten van de vijf voormalige gemeenten (formeel niet door de gemeenteraad Hoeksche Waard bekrachtigd):
  - vaststelling en uitwerking Nota 'Verbonden partijen gemeenten Hoeksche Waard'
  - vaststelling notitie 'Naar een goede wisselwerking tussen gemeenteraden en verbonden partijen in de Hoeksche Waard'
- vaststelling Rekenkamerrapport risicomangement
- Doorwerking adviezen Denktank Grip op Gemeenschappelijke Regelingen Zuid-Holland Zuid.
- Eindrapport Rekenkamer Hoeksche Waard 'Grip op verbonden partijen! Balans bij drie verbonden partijen?' en het raadsbesluit hierover van 7 maart 2023.
- Raadsbesluit 7 november 2023 vaststelling Startnotitie verbonden partijen

Risicoprofiel

Op grond van het BBV moet in de paragraaf 'verbonden partijen' per verbonden partij een risicoprofiel worden opgenomen. Voor deze risicoanalyse worden de financiële en bestuurlijke risico's in beeld gebracht. In de betreffende programma's staan we overigens ook uitgebreider stil bij de gemeenschappelijke regelingen met een hoog risicoprofiel.

Financiële risico's verbonden partijen

Onderstaand overzicht geeft weer hoe de financiële analyse wordt uitgevoerd. Dat gebeurt aan de hand van 7 vragen. De vragen richten zich met name op de begrippen control en governance en daarmee op sturing, beheersing, verantwoording en toezicht. Bij een overwegend lage score is de eindconclusie van de financiële analyse dat ook daar laag wordt gescoord. De vragen zijn nadrukkelijk bedoeld als hulpmiddel voor de analyse. Omdat niet alle vragen geheel kwantificeerbaar zijn, is discussie over de scores mogelijk.

Vragen	Laag	Gemiddeld	Hoog
1. Omvang jaarlijkse financiële bijdrage	< 450.000	450.000- 1.000.000	> 1.000.000
2. Is het weerstandsvermogen in de verbonden partij toereikend?	Volledig	Deels	Niet
3. Benodigd gemeentelijk weerstandsvermogen op basis van risico's bij de verbonden partijen	< 45.000	45.000- 100.000	>100.000
4. In hoeverre is de gemeente financieel aansprakelijk?	Niet	Gedeeltelijk	Volledig
5. Is de organisatie in staat om financieel bij te sturen?	Volledig	Deels	Niet
6. Is de bedrijfsvoering van de organisatie op orde?	Ja	Gedeeltelijk	Nee
7. Is de kwaliteit van het risicomanagement van de organisatie op orde?	Ja	Gedeeltelijk	Nee

Bestuurlijke (inhoudelijke) risico's verbonden partijen

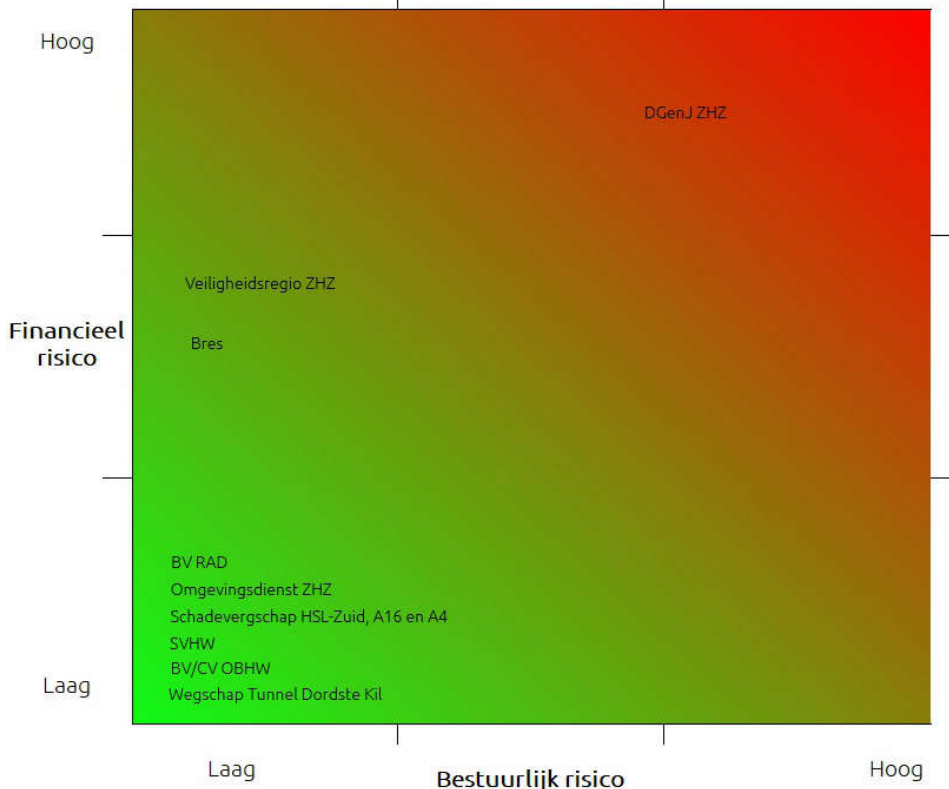
Hieronder vermelden we op welke manier de bestuurlijke analyse wordt uitgevoerd. Dat gebeurt aan de hand van 7 vragen. Naast aandacht voor control en governance in de financiële analyse (de zogenoemde 'hard controls'), komen ook de zogenoemde 'soft controls' aan bod. Denk hierbij aan begrippen als welwillendheid, leiderschap, integriteit en vertrouwen. Bij een overwegend lage score, is de eindconclusie van de bestuurlijke analyse dat ook laag wordt gescoord. De vragen zijn ook hier nadrukkelijk bedoeld als hulpmiddel voor de analyse. Omdat niet alle vragen geheel kwantificeerbaar zijn, is discussie over de scores mogelijk.

Vragen	Laag	Gemiddeld	Hoog
1. In hoeverre komt het gemeentelijk belang overeen met het belang van de organisatie?	Volledig	Gedeeltelijk	Minimaal
2. Is er invloed op de samenstelling van het bestuur?	Ja		Nee
3. Is de gemeente vertegenwoordigd in het bestuur (en in welke stemverhouding)?	DB	AB/ overig	Nee
4. Zijn er duidelijke afspraken over doelen en te leveren prestaties en worden deze afspraken nagekomen?	Ja	Gedeeltelijk	Nee
5. In welke mate is er vertrouwen in bestuur en/of directie van de verbonden partij?	Maximaal	Gemiddeld	Minimaal
6. Zijn er duidelijke afspraken over informatievoorziening?	Ja	Gedeeltelijk	Nee
7. In hoeverre zijn de te leveren prestaties van invloed op de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelstellingen?	Minimaal	Gemiddeld	Maximaal

De gecombineerde financiële en bestuurlijke analyse leidt tot het volgende risicoprofiel van de gemeenschappelijke regelingen:

Risicoprofiel verbonden partijen gemeente Hoeksche Waard

(Positionering in het overzicht is alfabetisch en zegt niets over de onderlinge verhoudingen)

Ontwikkelingen verbonden partijen

Nieuwe verbonden partijen

Er zijn geen voornemens om verbindingen met nieuwe partijen aan te gaan.

Beëindigen van verbonden partijen partijen

Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard B.V./C.V.

Het college heeft op 10 september 2024 goedgekeurd dat de gemeente Hoeksche Waard als (enig) aandeelhouder in Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard B.V. in de desbetreffende algemene vergadering van aandeelhouders of daarbuiten besluit tot ontbinding van Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard B.V., alsook besluit tot het verlenen van goedkeuring voor het voorgenomen besluit tot ontbinding van Bedrijvenpark Hoeksche Waard C.V., zodanig dat deze beide uiterlijk 31 december 2024 zijn uitgeschreven uit het Handelsregister van de Kamer van Koophandel.

Wijzigingen van bestaande verbonden partijen

GR SVHW

De raad wordt voorgesteld op 17 september 2024 te besluiten het college toestemming te verlenen om in te stemmen met de derde wijziging van de gemeenschappelijke regeling SVHW 2023.

GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

De raad wordt voorgesteld op 17 september 2024 te besluiten het college toestemming te verlenen om in te stemmen met wijziging van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid.

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

De raad heeft op 26 maart 2024 het college toestemming verleend in stemmen met de vijfde wijziging van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

Aandachtspunten bij bestaande verbonden partijen

Ter uitvoering van de motie beleidskeuzes is een aantal verdiepingsopdrachten vastgesteld. Een daarvan betreft de gemeenschappelijke regelingen. Het aandeel van de gemeenschappelijke regelingen op de gemeentebegroting is substantieel. Met het oog op de gemeentelijke ravijnjaren is het van belang dat ook de gemeenschappelijke regelingen zich gaan voorbereiden op scenario's, mogelijke ombuigingen etc. om op die manier ook een bijdrage te leveren aan de steeds krapper wordende financiële ruimte bij gemeenten.

Aandeel verbonden partijen

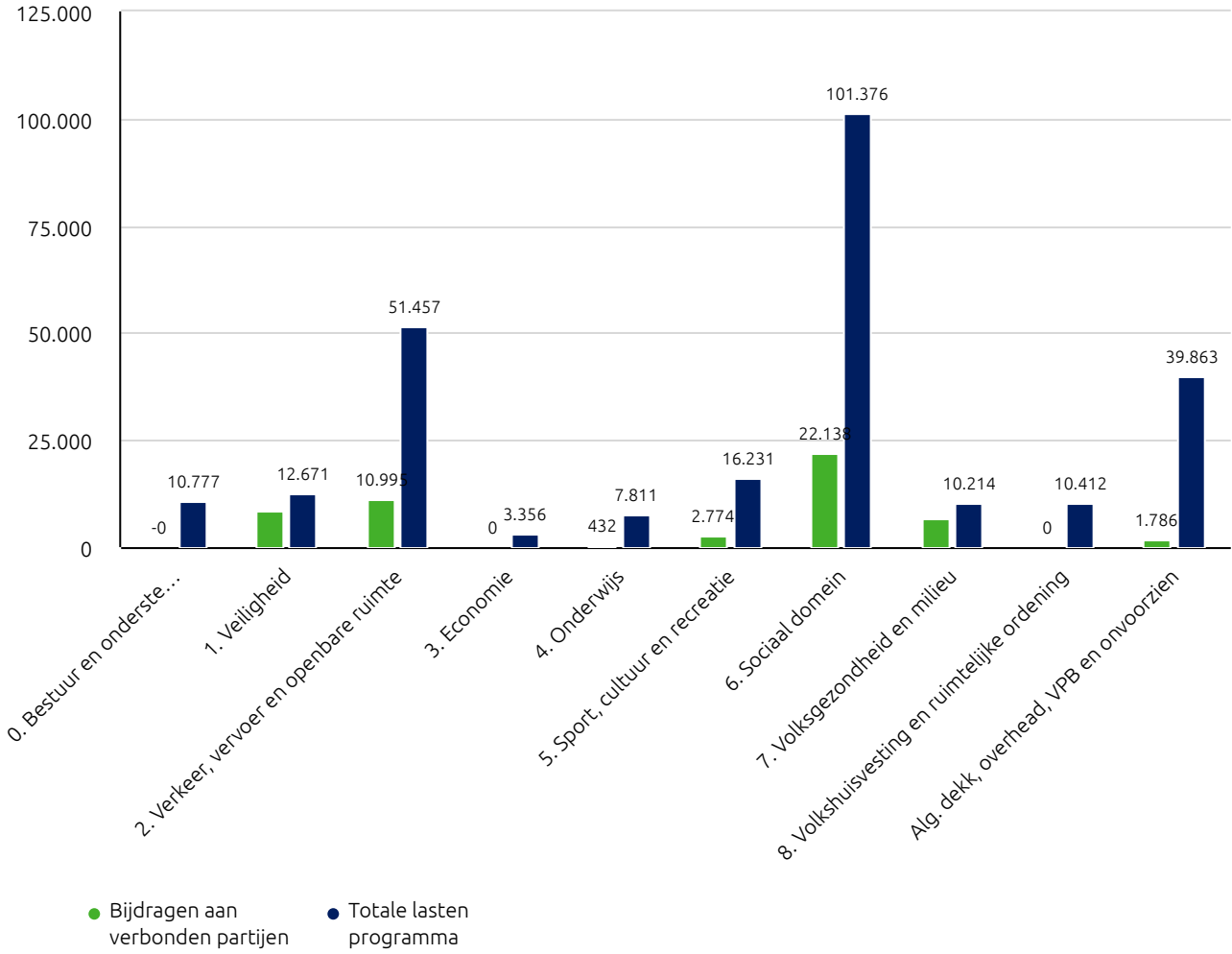
In het volgende overzicht is het totale aandeel van bijdragen aan verbonden partijen afgezet tegen de totale gemeentelijke lasten weergegeven

(bedragen x € 1.000).

Programma	Aandeel verbonden partijen	Begroting lasten	%
0. Bestuur en ondersteuning	-0	10.777	0%
1. Veiligheid	8.475	12.671	67%
2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	10.995	51.457	21%
3. Economie	0	3.356	0%
4. Onderwijs	432	7.811	6%
5. Sport, cultuur en recreatie	2.774	16.231	17%
6. Sociaal domein	22.138	101.376	22%
7. Volksgezondheid en milieu	6.671	10.214	65%
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	0	10.412	0%
9. Algemene dekkingsmiddelen, overhead, Vpb en onvoorzien	1.786	39.863	4%
Totaal	53.271	264.167	20%

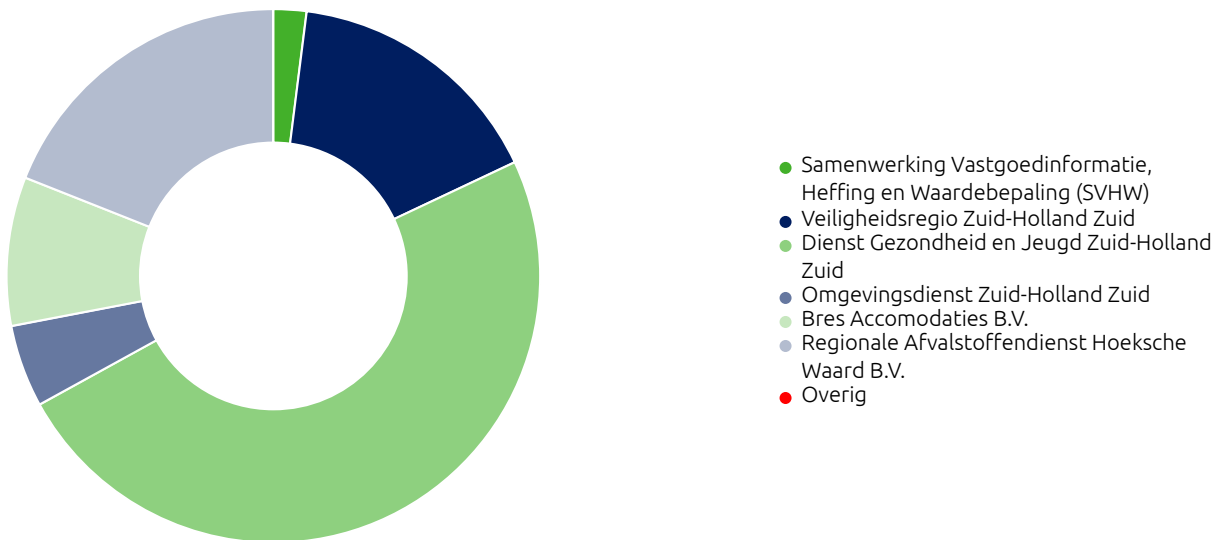
Grafisch ziet het er als volgt uit:

Bijdragen aan verbonden partijen ten opzichte van totale lasten programma

In het volgende overzicht zijn de bijdragen per verbonden partij afgezet tegen de totale bijdragen aan verbonden partijen. In dit overzicht zijn de verbonden partijen waar de gemeente bijdragen (dividend) van ontvangt buiten beschouwing gelaten.

% Verdeling bijdragen aan verbonden partijen

Overzicht verbonden partijen

Onze gemeente neemt deel in onderstaande verbonden partijen.

A Gemeenschappelijke regelingen

GR Samenwerking Vastgoed informatie, Heffing en Waardebepaling (SVHW)

Programma	2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte / Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.61 OZB-woningen 0.62 OZB-niet-woningen 0.63 Parkeerbelasting 0.64 Belastingen overig 7.2 Riolering 7.3 Afval
Deelnemers	De gemeenten Alblasterdam, Albrandswaard, Altena, Barendrecht, Drimmelen, Goeree-Overflakkee, Hardinxveld-Giessendam, Hoeksche Waard, Krimpenerwaard, Lansingerland, Nieuwkoop, Ridderkerk, Voorne aan Zee en Waterschap Hollandse Delta.
Vestigingsplaats	Klaaswaal
Website	www.svhw.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van werkzaamheden voor de heffing en invordering van belastingen, heffingen en rechten, de Wet waardering onroerende zaken, de administratie van vastgoedgegevens, het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden en de Wet basisregistraties adressen en gebouwen.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit twee leden uit het college van dijkgraaf en heemraden van het Waterschap Hollandse Delta en een collegelid van iedere deelnemende gemeente. Onze gemeente is vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp, zijn vervanger is wethouder Van Waveren. De vertegenwoordigers van het Waterschap hebben ieder een meervoudig stemrecht van 6. De overige leden van het algemeen bestuur hebben 1 stem. Het algemeen bestuur besluit met meerderheid van stemmen. Bij het staken van de stemmen, beslist de voorzitter. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier leden, uit en door het algemeen bestuur aan te wijzen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp. Er is ook een ambtelijke commissie met als taak het algemeen bestuur

gevraagd en ongevraagd te adviseren over alle aangelegenheden over SVHW. Iedere deelnemer heeft een vertegenwoordiger in de commissie.

Financieel belang

Uittreding: Hiervoor stelt een onafhankelijke registeraccountant een liquidatieplan op. Het plan wordt door het algemeen bestuur vastgesteld. De daarin beschreven financiële verplichtingen zijn bindend.

Opheffing: Een besluit hiertoe kan worden genomen door ten minste twee derde van het aantal deelnemers. Een onafhankelijke registeraccountant stelt het liquidatieplan op dat door het algemeen bestuur wordt vastgesteld.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2025	1.323
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2025	0
Eigen vermogen per 1-1-2025	829
Eigen vermogen per 31-12-2025	829
Vreemd vermogen per 1-1-2025	6.808
Vreemd vermogen per 31-12-2025	6.705
Solvabiliteit per 1-1-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	11%
Solvabiliteit per 31-12-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	11%

GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

Programma	1. Veiligheid
Taakveld	1.1 Crisisbeheersing en Brandweer
Deelnemers	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Hoeksche Waard, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht
Vestigingsplaats	Dordrecht
Website	www.vrzhz.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Het openbaar lichaam integreert de brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening (bij ongevallen en rampen), met behoud van lokale verankering, bestuurlijk en operationeel op regionaal niveau binnen het samenwerkingsgebied. Dit moet een doelmatige en slagvaardige hulpverlening verzekeren, mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding. Ook is het openbaar lichaam een platform voor samenwerking met diensten die aan hulpverlening zijn gelieerd, met partners, organisaties en andere openbare lichamen.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door burgemeester Van Heijningen, wethouder Boogaard is zijn vervanger. Elk lid van het algemeen bestuur heeft één stem. Het algemeen bestuur beslist bij meerderheid van stemmen. Als de stemmen staken, geeft de stem van de voorzitter de doorslag.

Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en 3 tot 4 overige leden, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door burgemeester Van Heijningen.

Financieel belang

De deelnemende gemeenten waarborgen de betaling van rente en aflossing van de geldleningen die de Veiligheidsregio aangaat voor de uitvoering van zijn taak, in de verhouding tot het inwoneraantal op 1 januari van het dienstjaar waarin de geldlening wordt aangegaan.

Uittreding: Dit is slechts mogelijk na wijziging van de verdeling van gemeenten in regio's, als bedoeld in art. 8 Veiligheidsregio's. Het algemeen bestuur regelt onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten de gevolgen van uittreding.

Opheffing: De regeling kan slechts worden opgeheven voor zover dit op grond van artikel 8 en 9 van de Wet Veiligheidsregio's mogelijk is. Het algemeen bestuur stelt - na het horen van de raden van de deelnemende gemeenten - het liquidatieplan vast en regelt onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten de vereffening van het vermogen.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2025	8.475
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2025	0
Eigen vermogen per 1-1-2025	8.409
Eigen vermogen per 31-12-2025	7.532
Vreemd vermogen per 1-1-2025	86.034
Vreemd vermogen per 31-12-2025	90.378
Solvabiliteit per 1-1-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	8,8 %
Solvabiliteit per 31-12-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	7,6 %

GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid

Programma	4. Onderwijs 6. Sociaal Domein en 7. Volksgezondheid en Milieu
Taakveld	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken, 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+, 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-, 6.81 Geëscaleerde zorg18+, 6.82 Geëscaleerde zorg 18-, 7.1 Volksgezondheid
Deelnemers	De gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido- Ambacht, Hoeksche Waard, Motenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht
Vestigingsplaats	Dordrecht
Website	www.dienstgezondheidjeugd.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Het samenwerkingsverband behartigt mede de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers vanuit het beginsel van verlengt lokaal bestuur om het gebied evenwichtig en voorspoedig te ontwikkelen. De belangen worden behartigd door het bepalen van de hoofdlijnen van gewenste ontwikkelingen door sturing, ordening, integratie en, in voorkomende gevallen, uitvoering in de taakvelden publieke gezondheid, onderwijs, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning, meer in het bijzonder huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals bedoeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 1 lid per deelnemer (door en uit het college van burgemeester en wethouders aan te wijzen). Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Peters, zijn vervanger is wethouder Steen. Elk lid van het algemeen bestuur heeft een gewogen stemrecht. De stemverhouding is gebaseerd op het aantal inwoners van de deelnemende gemeenten. Besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen. Als de stemmen staken, wordt het voorstel geacht te zijn verworpen. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier leden die door het algemeen bestuur uit zijn midden worden aangewezen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Peters.

Financieel belang

In de begroting wordt aangegeven welke bijdrage elke deelnemer verschuldigd is aan het samenwerkingsverband. De kosten die het samenwerkingsverband aan de deelnemers toerekent, bestaan uit algemene kosten (toe te rekenen op basis van het aantal inwoners) en overige kosten (toe te rekenen aan de deelnemers die deelnemen aan die taken waarop de kosten betrekking hebben). De deelnemers zorgen ervoor dat het samenwerkingsverband altijd over voldoende geld beschikt om aan zijn verplichtingen tegen derden te kunnen voldoen. De deelnemers garanderen bovendien tegen iedere geldgever de nakoming

van de huidige en toekomstige verplichtingen die de publieke rechtspersoon op enig moment tegen die geldgever heeft.

Uittreding: Hiervoor is toestemming nodig van het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur regelt ook de (financiële) gevolgen.

Opheffing: Een besluit hiertoe kan worden genomen door tenminste driekwart van het aantal deelnemende gemeenten. Het algemeen bestuur stelt het liquidatieplan op.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2025	26.022
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2025	0
Eigen vermogen per 1-1-2025	2.676
Eigen vermogen per 31-12-2025	2.676
Vreemd vermogen per 1-1-2025	29.739
Vreemd vermogen per 31-12-2025	29.715
Solvabiliteit per 1-1-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	8,3%
Solvabiliteit per 31-12-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	8,3%

GR Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4

Programma	2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte
Taakveld	2.1 Verkeer en vervoer
Deelnemers	De gemeenten Haarlemmermeer, Alphen aan den Rijn, Lansingerland, Zoetermeer, Rotterdam, Zwijndrecht, Hoeksche Waard, Dordrecht, Moerdijk en Breda en de minister van Infrastructuur en Waterstaat
Vestigingsplaats	Rotterdam
Website	-

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De regeling bevordert dat verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de daartoe nodige verbreding, verlegging en reconstructie van de A16 en A4, en de beslissing op die verzoeken doelmatig, deskundig en op gelijke wijze worden behandeld. Deze regeling schept ook duidelijkheid voor de burgers over de bevoegde instantie.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 1 lid en 1 plaatsvervangend lid per deelnemer, door de colleges uit hun midden aan te wijzen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp, zijn vervanger is wethouder Van Waveren. Het algemeen bestuur besluit bij meerderheid van stemmen. Ieder lid heeft een stem.

Het dagelijks bestuur bestaat uit tenminste drie leden: de voorzitter, het door de minister van Infrastructuur en Waterstaat aangewezen lid en tenminste één ander door het algemeen bestuur uit zijn midden aangewezen lid. Onze gemeente is niet in het dagelijks bestuur vertegenwoordigd.

Financieel belang

De eventueel toe te kennen (plan)schadevergoeding, op grond van artikel 49 van de Wet op de ruimtelijke ordening (nu artikel 6.1 Wet ruimtelijke ordening), komt volledig ten laste van het Rijk. In die zin heeft gemeente Hoeksche Waard geen financieel belang.

Uittreding: Een deelnemer kan uittreden bij besluit van de raad van de betrokken gemeente.

Opheffing: De GR vervalt van rechtswege op 1 januari 2026.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2025	n.v.t.
Begroet resultaat van de verbonden partij in 2025	n.v.t.
Eigen vermogen per 1-1-2025	n.v.t.
Eigen vermogen per 31-12-2025	n.v.t.
Vreemd vermogen per 1-1-2025	n.v.t.
Vreemd vermogen per 31-12-2025	n.v.t.
Solvabiliteit per 1-1-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	n.v.t.
Solvabiliteit per 31-12-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	n.v.t.

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Programma	7. Economische zaken en milieu
Taakveld	7.4 Milieubeheer
Deelnemers	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Hoeksche Waard, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht en de provincie Zuid-Holland
Vestigingsplaats	Dordrecht
Website	www.ozhz.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De Omgevingsdienst ondersteunt de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder. Ook ondersteunt de dienst bij taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 1 lid en 1 plaatsvervangend lid per deelnemer (door en uit het college aan te wijzen). Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp, zijn vervanger is wethouder Van Waveren.

De deelnemers hebben een gewogen stemrecht. Van de 100 stemmen heeft onze gemeente er 7. Er is een volstrekte meerderheid vereist voor het tot stand komen van een besluit. Wel moeten minimaal 3 deelnemers hun stem voor het voorstel hebben uitgebracht wil het aangenomen zijn, behalve als de regeling anders bepaalt. De stemverhouding wordt eens per 4 jaar geëvalueerd of op een eerder moment indien de financiële bijdrage(n) van een of meerdere deelnemers op basis van de meest recent vastgestelde (wijziging van de)begroting op enig moment substantieel afwijkt (afwijken) van de geldende stemverdeling.

Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter, plaatsvervangend voorzitter en 3 andere leden. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp.

Financieel belang

In de begroting wordt vastgelegd welke bijdrage elke deelnemer verschuldigd is aan de Omgevingsdienst. In een Bijdrageverordening die het algemeen bestuur vaststelt, worden de verschuldigde vergoedingen voor instandhouding van de Omgevingsdienst en de te leveren diensten vastgelegd.

Uittreding: Uittreding is mogelijk na toestemming van het vertegenwoordigend orgaan. Uittreden kan alleen met inachtneming van een opzegtermijn van tenminste één kalenderjaar. Het algemeen bestuur regelt de financiële en organisatorische gevolgen van de uittreding en stelt de verschuldigde schadeloosstelling vast. De schadeloosstelling bedraagt tenminste driemaal de jaaromzet van de betreffende deelnemer in het jaar waarin de deelnemer besluit uit te treden. Het algemeen bestuur kan onder bijzondere omstandigheden een andere schadeloosstelling vaststellen.

Opheffing: De regeling kan worden opgeheven indien ten minste 8 deelnemers, die tenminste een drie vierde meerderheid vormen van het aantal stemmen in het algemeen bestuur, daartoe besluiten. Het

algemeen bestuur stelt een liquidatieplan vast dat voorziet in de verplichting van de deelnemers tot deelneming in de financiële en personele gevolgen van de opheffing.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2025	2.538
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2025	154
Eigen vermogen per 1-1-2025	540
Eigen vermogen per 31-12-2025	694
Vreemd vermogen per 1-1-2025	7.538
Vreemd vermogen per 31-12-2025	7.538
Solvabiliteit per 1-1-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	7%
Solvabiliteit per 31-12-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	8%

GR Wegschap Tunnel Dordtse Kil

Programma	2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte
Taakveld	2.1 Verkeer en vervoer
Deelnemers	Provincie Zuid-Holland en de gemeenten Dordrecht en Hoeksche Waard
Vestigingsplaats	Dordrecht
Website	www.kiltunnel.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De dienst beheert en exploiteert de Kiltunnel en de aansluitende wegverbindingen.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 2 leden van iedere deelnemer waarvan 2 aan te wijzen door de raad uit zijn midden en uit het college van de gemeente Hoeksche Waard, de voorzitter inbegrepen. Hiertoe zijn aangewezen de wethouders Van Waveren en Van der Wulp. Volstrekte meerderheid van de leden die aan de stemming hebben deelgenomen, is vereist voor het tot stand komen van een besluit bij stemming. Het algemeen bestuur neemt besluiten op basis van een gewogen stemverhouding.

Behalve als de vergadering voltallig is, wordt bij staking van stemmen besluitneming uitgesteld tot een volgende vergadering. In die vergadering kunnen de beraadslagingen worden heropend. Als de stemmen staken in een voltallige vergadering of voor de tweede maal over hetzelfde voorstel, wordt het geacht niet te zijn aangenomen. Het dagelijks bestuur bestaat uit 1 lid van iedere deelnemer, uit en door het algemeen bestuur aan te wijzen. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van Waveren.

Financieel belang

Elke deelnemer waarborgt de betaling van rente en aflossing van de door het Wegschap te sluiten leningen en in rekening-courant op te nemen gelden, in overeenstemming met de hierboven vermelde percentages. Als hieruit voor de deelnemers betalingen voortkomen, verrekenen de deelnemers deze onderling met gebruikmaking van dezelfde percentages.

Uittreding: Hiervoor kan het algemeen bestuur voorwaarden opstellen.

Opheffing: Het algemeen bestuur stelt een liquidatieplan op.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2025	0
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2025	2.345
Eigen vermogen per 1-1-2025	20.503
Eigen vermogen per 31-12-2025	22.848
Vreemd vermogen per 1-1-2025	40.903
Vreemd vermogen per 31-12-2025	36.580
Solvabiliteit per 1-1-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	37%
Solvabiliteit per 31-12-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	38%

B Stichtingen en verenigingen

Stichting Inkoopbureau West-Brabant

Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.4 Overhead
Deelnemers	De gemeenten Altena, Borssele, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Goeree-Overflakkee, Halderberge, Hoeksche Waard, Kapelle, Moerdijk, Noord-Beveland, Reimerswaal, Rucphen, Steenberg, Tholen, Woensdrecht en Zundert; samenwerking GHO gemeenten, de gemeenschappelijke regelingen ABG- organisatie, GR de Bevelanden, Servicecentrum GGD Hart voor Brabant en GGD Zeeland
Vestigingsplaats	Zevenbergen
Website	www.inkoopbureauwestbrabant.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De stichting dient indirect diverse openbare belangen door het behalen van voordelen op zowel financieel, kwalitatief en procesmatig gebied voor de deelnemers, onder andere door het faciliteren van een regionaal inkoopbureau.

Bestuurlijk

Het algemeen bestuur bestaat uit 1 vertegenwoordiger per deelnemende gemeente. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder Van der Wulp, zijn vervanger is wethouder Van Waveren. Besluiten worden genomen met volstreekte meerderheid van stemmen. Het dagelijks bestuur bestaat uit 5 leden. Onze gemeente is hierin vertegenwoordigd door wethouder van der Wulp.

Financieel belang

De gemeente heeft bij het toetreden tot de stichting een borgsom gestort. De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage is gebaseerd op het aantal af te nemen dagdelen van het inkoopbureau.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2025	131
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2025	N.v.t.
Eigen vermogen per 1-1-2025	N.v.t.
Eigen vermogen per 31-12-2025	N.v.t.
Vreemd vermogen per 1-1-2025	N.v.t.
Vreemd vermogen per 31-12-2025	N.v.t.
Solvabiliteit per 1-1-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	N.v.t.
Solvabiliteit per 31-12-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	N.v.t.

C Vennootschappen en Coöperaties (deelnemingen)

Stedin

Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.5 Treasury
Deelnemers	De aandelen van Stedin zijn in handen van 44 gemeenten
Vestigingsplaats	Rotterdam
Website	www.stedingroep.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Het betrouwbaar, veilig en maatschappelijk verantwoord leveren van energie en daaraan gerelateerde producten aan particuliere en zakelijke klanten en samenwerking en deelneming in andere rechtspersonen.

Bestuurlijk

Gemeente Hoeksche Waard bezit 2,04 % van de aandelen van Stedin (101.253 van de 4.970.978 aandelen). Wethouder Van der Wulp vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders. Wethouder Van Waveren is zijn vervanger.

Financieel belang

De boekwaarde van onze aandelen bedraagt: € 6.138.000 (101.253 normale aandelen). Daarnaast hebben wij 8.487 cumulatief preferente aandelen met een boekwaarde van € 4.000.000.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen baten (= dividend) in gemeentebegroting 2025	700 (regulier) en 120 (cum. pref.)
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2023*	44.000
Eigen vermogen per 1-1-2023*	3.270.000
Eigen vermogen per 31-12-2023*	3.342.000
Vreemd vermogen per 1-1-2023*	4.912.000
Vreemd vermogen per 31-12-2023*	5.178.000
Solvabiliteit per 1-1-2023 (= eigen vermogen/totaal vermogen)*	40%
Solvabiliteit per 31-12-2023 (= eigen vermogen/totaal vermogen)*	39%

*Vanwege het ontbreken van de gegevens over 2025 zijn de laatst bekende gegevens uit de jaarrekening 2023 van Stedin opgenomen.

BV Gemeenschappelijk Bezit Evides

Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.5 Treasury
Deelnemers	De aandelen van het Gemeenschappelijk Bezit Evides zijn in handen van gemeenten en provincies in het verzorgingsgebied
Vestigingsplaats	Rotterdam
Website	www.evides.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Gemeente Hoeksche Waard neemt samen met gemeenten en provincies in Rijnmond en Zeeland deel in de BV Gemeenschappelijk Bezit Evides. Op haar beurt is de BV voor 50% eigenaar van het drinkwaterleidingbedrijf Evides. Evides levert drinkwater aan huishoudens en bedrijfsleven en levert in toenemende mate ook industriewater en diensten op het gebied van afvalwater- en rioolwaterzuivering.

Bestuurlijk

Gemeente Hoeksche Waard bezit 4,99% (92.372) van de aandelen van het Gemeenschappelijk Bezit Evides van de 1.850.000 aandelen. Wethouder van der Wulp vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders, wethouder Van Waveren is zijn vervanger.

Financieel belang

De boekwaarde van onze aandelen in de BV Gemeenschappelijk Bezit Evides bedraagt bedrag € 3.389.920

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen baten (= dividend) in gemeentebegroting 2025	411
Werkelijk resultaat van de verbonden partij in 2023*	15.575
Eigen vermogen per 1-1-2023*	291.585
Eigen vermogen per 31-12-2023*	296.709
Vreemd vermogen per 1-1-2023*	35
Vreemd vermogen per 31-12-2023*	15
Solvabiliteit per 1-1-2023 (= eigen vermogen/totaal vermogen)*	100%
Solvabiliteit per 31-12-2023 (= eigen vermogen/totaal vermogen)*	100%

* Vanwege het ontbreken van de gegevens over 2025 zijn de laatst bekende gegevens uit de jaarrekening 2023 van Evides in de tabel opgenomen.

Bank Nederlandse Gemeenten

Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien
Taakveld	0.5 Treasury
Deelnemers	Bijna alle Nederlandse overheden.
Vestigingsplaats	Den Haag
Website	www.bngbank.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De gemeente heeft van oudsher aandelen in de BNG. Doelstelling van de BNG is een gunstige financiële dienstverlening en kredietverstrekking om zo voordelig mogelijk een bijdrage te kunnen leveren aan de maatschappelijke voorzieningen.

Bestuurlijk

De aandelen van de BNG zijn voor de helft in handen van de Staat. De andere helft is geplaatst bij gemeenten, provincie en een hoogheemraadschap. Gemeente Hoeksche Waard bezit 0,28 % (153.738) van de aandelen van de BNG (van de 55.690.720 aandelen). Wethouder Van der Wulp vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders, wethouder Van Waveren is zijn vervanger.

Financieel belang

De boekwaarde van onze aandelen BNG bedraagt € 357.000,-.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen baten (= dividend) in gemeentebegroting 2025	332
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2023*	254.000
Eigen vermogen per 1-1-2023*	4.615.000
Eigen vermogen per 31-12-2023*	4.721.000
Vreemd vermogen per 1-1-2023*	107.471.000
Vreemd vermogen per 31-12-2023*	110.834.000
Solvabiliteit per 1-1-2023 (= eigen vermogen/totaal vermogen)*	4%
Solvabiliteit per 31-12-2023 (= eigen vermogen/totaal vermogen)*	4%

* Vanwege het ontbreken van de gegevens over 2025 zijn de laatst bekende gegevens uit de jaarrekening 2023 van BNG in de tabel opgenomen.

Bres Accommodaties BV

Programma	5. Sport, cultuur en recreatie
Taakveld	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie/ 5.2 Sportaccommodaties
Deelnemers	Gemeente Hoeksche Waard
Vestigingsplaats	Maasdam
Website	www.bresaccommodaties.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De vennootschap heeft met name ten doel:

- het exploiteren en beheren van binnensport-, recreatie-, welzijns- en cultuurfaciliteiten en het (technisch) onderhouden van overig vastgoed in de gemeente Hoeksche Waard.

Bestuurlijk

In deze overheids-BV heeft de gemeente rechtstreeks invloed. Gemeente Hoeksche Waard is 100% aandeelhouder van Bres, is tevens opdrachtgever, bewaakt de opdracht voor uitvoering van de publieke doelstelling en behoudt daarmee haar taak als beleidsmaker en –bepaler. Wethouder Van Waveren vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders, wethouder Van der Wulp is zijn vervanger.

Bres heeft een Raad van Commissarissen als toezichthoudend orgaan, bestaande uit 3 leden, benoemd op voordracht van de algemene vergadering van aandeelhouders (zijnde de gemeente). De aandeelhouder benoemt een bestuurder (directeur) en is bevoegd tot schorsing en/of ontslag van een bestuurder.

Financieel belang

Het eigendom van de accommodaties (zowel juridisch als economisch) is niet aan Bres overgedragen, maar blijft bij de gemeente. Bres voert wel het onderhoud aan de eigendommen uit en exploiteert gemeentelijke accommodaties. Het geplaatst kapitaal bedraagt € 100,-.

Opheffing: Na ontbinding van de vennootschap door een besluit van de aandeelhouder geschiedt de vereffening door de bestuurders, tenzij de algemene vergadering anders bepaalt.

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2025 **	4.519
Werkelijk resultaat van de verbonden partij in 2023*	54
Eigen vermogen per 1-1-2023*	757
Eigen vermogen per 31-12-2023*	812
Vreemd vermogen per 1-1-2023*	8.074
Vreemd vermogen per 31-12-2023*	6.930
Solvabiliteit per 1-1-2023 (= eigen vermogen/totaal vermogen)*	8,57%
Solvabiliteit per 31-12-2023 (= eigen vermogen/totaal vermogen)*	10,49%

* Vanwege het ontbreken van de gegevens over 2025 zijn in de tabel de laatst bekende gegevens vanuit de jaarrekening 2023 van Bres opgenomen.

** Het betreft hier de netto bijdrage na aftrek van de kostprijsdekkende huurvergoeding die Bres voor het gebruik van de gemeentelijke panden aan de gemeente moet betalen.

CV/BV Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard

Programma	3. Economie
Taakveld	3.1 Economische ontwikkeling
Deelnemers	Gemeente Hoeksche Waard
Vestigingsplaats	Maasdam
Website	www.bedrijvenparkhw.nl

Beëindiging van deze verbonden partij

Het college heeft op 10 september 2014 goedgekeurd dat de gemeente Hoeksche Waard als (enig) aandeelhouder in Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard B.V. in de desbetreffende algemene vergadering van aandeelhouders of daarbuiten besluit tot ontbinding van Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard B.V., alsook besluit tot het verlenen van goedkeuring voor het voorgenomen

besluit tot ontbinding van Bedrijvenpark Hoeksche Waard C.V., zodanig dat deze beide uiterlijk 31 december 2024 zijn uitgeschreven uit het handelsregister van de Kamer van Koophandel.

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

Het ontwikkelingsbedrijf is verantwoordelijk voor het ontwikkelen van bedrijventerreinen met een regionaal karakter. De activiteiten van de exploitatiemaatschappij beperken zich tot het ontwikkelen van een Hoeksche Waards bedrijventerrein van 20 hectare.

Bestuurlijk

De grondexploitatiemaatschappij heeft de juridische vorm van een commanditaire vennootschap (CV) met een besloten vennootschap (BV) als beherend venoot. Wethouder Boogaard heeft van het college het mandaat gekregen voor het nemen van besluiten samenhangend met het aandeelhouderschap, wethouder Van der Wulp is zijn vervanger. De Algemene vergadering van Aandeelhouders van het OBHW heeft besloten om de Raad van Commissarissen te laten bestaan uit 1 toezichthouder (de heer mr. drs. A.J. Borgdorff).

Financieel belang

Het geplaatste en gestorte kapitaal van de BV bedraagt €35.000. Hoeksche Waard bezit 100% van de aandelen en 100% van het stemrecht. Het commanditaire kapitaal van de grondexploitatiemaatschappij bedraagt €3.500.000. De gemeente staat garant voor de geldlening van het bedrijvenpark Hoeksche Waard.

Bij oprichting van de grondexploitatiemaatschappij is overeengekomen dat vennoten een kapitaalbijbreng van 40% van hun participatie in het commanditair kapitaal storten.

Kengetallen

In verband met de voorgenomen liquidatie van Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Hoeksche Waard B.V./C.V. eind 2024 zijn in bovenstaande tabellen geen gegevens meer opgenomen

Regionale Afvalstoffendienst BV

Programma	2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte
Taakveld	7.3 Afval
Deelnemers	Gemeenten Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee
Vestigingsplaats	Westmaas
Website	www.radbv.nl

Wijze waarop de verbonden partij bijdraagt aan doelstellingen van de gemeente

De vennootschap heeft tot doel om, in het belang van bescherming van het milieu en een doelmatig beheer, werkzaam te zijn op het gebied van:

1. Het uitvoeren van publieke taken in het afval- en grondstoffenbeheer in de ruimste zin, Hieronder wordt in ieder geval verstaan: het inzamelen, het vervoeren, het (doen) be- of verwerken, het verhandelen van afval en grondstoffen en het adviseren hierover.
2. De inzameling van bedrijfsafval en -grondstoffen, inclusief het inzamelen, het vervoeren, het (doen) be- of verwerken en het verhandelen.
3. Het uitvoeren van taken op het gebied van beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Daarnaast heeft de vennootschap ten doel:

- Het deelnemen en het zich op andere wijze interesseren in, het financieren van, het voeren van directie en beheer over, het verlenen van diensten aan en het behartigen van belangen van vennootschappen en ondernemingen, primair dat met een doelstelling als genoemd onder 1, 2 en 3.
- Het ter leen opnemen en/of ter leen verstrekken van gelden, evenals het zekerheid stellen, zich op andere wijze sterk maken of zich hoofdelijk naast of voor anderen verbinden.

- Het verkrijgen, vervreemden, beheren en exploiteren van roerende en onroerende zaken en andere goederen, waaronder patenten, merkrechten, licenties, kennis, vergunningen en andere industriële eigendomsrechten ten behoeve van zichzelf of ten behoeve van vennootschappen waarmee zijn in een groep is verbonden zomede het stellen van zekerheden ten behoeve van vennootschappen waarmee zij op enigerlei wijze is verbonden en al wat met het vorenstaande in dit lid in de ruimste zin verband houdt of daartoe bevorderlijk is.

De vennootschap kan de diensten genoemd onder 1, 2 en 3 in mindere mate verrichten voor anderen dan de aandeelhoudende gemeenten.

Bestuurlijk

De relatie tussen gemeente Hoeksche Waard en de RAD kenmerkt zich door een goede balans tussen invloed van de gemeenten Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee als eigenaar en opdrachtgever én de gewenste autonomie van de uitvoeringsorganisatie. Het is van belang om de opdrachtgevers- en eigenaarsrol te scheiden binnen (het college van) de gemeente.

In plaats van een directe aansturing door de gemeente is er na omzetting sprake van een afzonderlijke en verzakelijkte relatie. De eigenaarsrelatie is uitgewerkt in het besturingsmodel. Daarbij worden de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA), Raad van Commissarissen (RvC) en het bestuur (vooral) vastgelegd in de statuten. De opdrachtgeverrelatie is uitgewerkt in, onder andere, een dienstverleningsovereenkomst. Wethouder Steen vertegenwoordigt onze gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders, wethouder van der Wulp is zijn vervanger.

Financieel belang

Gemeente Hoeksche Waard	10.001 aandelen (64%)
Gemeente Goeree-Overflakkee	5.626 aandelen (36%)

Kengetallen

Financiële kengetallen	Bedrag (x €1.000)
Opgenomen lasten (= bijdrage aan GR) in gemeentebegroting 2025	10.262
Begroot resultaat van de verbonden partij in 2025	415
Eigen vermogen per 1-1-2025	5.689
Eigen vermogen per 31-12-2025	5.722
Vreemd vermogen per 1-1-2025	11.635
Vreemd vermogen per 31-12-2025	11.310
Solvabiliteit per 1-1-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)	33%
Solvabiliteit per 31-12-2025 (= eigen vermogen/totaal vermogen)*	34%

D Overige verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen die onder deze categorie vallen.

3.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf Grondbeleid geeft de gemeente jaarlijks het grondbeleid vorm. Om de bestuurlijke doelen te bereiken, zetten we een 'gereedchapskist' met vele instrumenten van het grondbeleid in. De bestuurlijke (in dit kader ruimtelijke) doelen liggen vast in de Meerjarenbegroting, het Coalitieprogramma en diverse visiedocumenten en de daarmee samenhangende beleidsnota's. De bestuurlijke doelen zijn dynamisch en regelgeving verandert. Daardoor kan ook de inhoud van de gereedchapskist wijzigen.

Het grondbeleid heeft ook financiële impact: de uitvoering vraagt financiële middelen. Hierdoor ontstaan risico's voor de gemeente. Die risico's kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van de gemeente. Om deze risico's te beperken en te beheersen, worden de grondexploitaties jaarlijks geactualiseerd.

De verslaglegging in de paragraaf grondbeleid gaat over het te voeren grondbeleid en de uitleg over de uitvoering ervan. Er is vrijheid in de opstelling van deze paragraaf onder de voorwaarde dat die aan de regelgeving van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) voldoet. De Commissie BBV heeft in 2019 een nieuwe notitie uitgebracht over het 'Grondbeleid in de begroting en jaarstukken'. Dit is een vernieuwing van diverse notities van het BBV. Deze notitie vormt een belangrijk financieel kader voor gemeenten in de uitwerking en de verslaglegging van de diverse grondexploitaties. De belangrijkste pijlers betreffen:

- Handreiking vennootschapsbelasting en gemeentelijk grondbedrijf (2015).
- Beperken van de risico's.
- Vernieuwing van de begroting en verantwoording van de gemeente zodat meer vergelijkbaarheid in de verslaggeving ontstaat.

In deze paragraaf maken we onderscheid tussen faciliterende grondexploitaties en de bouwgronden in exploitatie (BIE). Het staat de gemeente vrij om beide vormen van grondbeleid als een gemengd project in de projectadministratie op te nemen en de sturing en beheersing hierop in te richten.

Artikel 16 van het BBV geeft aan dat onderstaande punten van belang zijn in de verslaglegging:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de uitvoering van de doelstellingen van de programma's in de begroting.
- Een verduidelijking van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert.
- Een actuele inschatting van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie.
- Een onderbouwing van (de begrote) winstneming.
- Beleidsuitgangspunten over de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Visie grondbeleid

De programma's 'Verkeer, vervoer en openbare ruimte', 'Economie', 'Volksgezondheid en milieu' en 'Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening' van de Begroting zijn het meest gericht op het gemeentelijk grondbeleid en de uitvoering ervan.

Op 9 juli 2024 is de nieuwe Nota grondbeleid vastgesteld waarmee één grondbeleid geldt voor de hele gemeente.

Naast de Nota Grondbeleid is de Nota Kostenverhaal is een andere belangrijke nota waarmee het grondbeleid vorm wordt gegeven. Daarin wordt geregeld hoe investeringen verhaald kunnen worden op de betrokken grondeigenaren en ontwikkelende partijen, en worden de diverse tarieven en grondprijzen onderbouwd. De huidige nota stamt uit 2020 en de inzet is er nu op gericht eind 2024 of begin 2025 een geactualiseerde Nota Kostenverhaal door de Raad vast te laten stellen.

Gekoppeld aan de Nota Kostenverhaal is de Grondprijzenbrief die jaarlijks wordt geactualiseerd en vastgesteld door het college van B&W.

Als onderdeel van het grondbeleid wordt ook jaarlijks een Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) ter besluitvorming voorgelegd aan de raad, inclusief een integrale actualisatie van de gemeentelijke grondexploitaties.

Wettelijke instrumenten en jurisprudentie

Bij het grondbeleid spelen wettelijke instrumenten en jurisprudentie een grote rol, daarbij moet worden gedacht aan:

- De Omgevingswet (Ow) die, na herhaaldelijk uitstel, per 1 januari 2024 van kracht is geworden. In de afdelingen 13.6 en 13.7 worden de mogelijkheden voor kostenverhaal geregeld. Net als in de voormalige Wet ruimtelijke ordening (Wro) wordt de voorkeur gegeven aan privaatrechtelijke overeenkomsten. De publiekrechtelijke optie is grotendeels vergelijkbaar met het voormalige exploitatieplan.
- Het Omgevingsbesluit. Bij de publiekrechtelijke optie is ook een kostensoortenlijst van toepassing, deze is nu te vinden in artikel 8.15 van het Omgevingsbesluit.
- Andere instrumenten met voorheen eigen wetgeving maar nu ook in de Ow:
  - Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), nu Hoofdstuk 4 Ow;
  - Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg), nu Hoofdstuk 9 Ow;
  - Ontheeningswet, nu Hoofdstuk 11 Ow.
- De Woningwet: delen zijn overgegaan in de Ow, bijvoorbeeld artikel 2 woningwet m.b.t. certificaatplichtige werkzaamheden staat nu in artikel 4.3 Ow.
- Het Burgerlijk Wetboek.
- 'Didam arrest' mbt grondverkoop door de gemeente.

Uitvoering grondbeleid

Voor de situatie dat de gemeente haar eigen grondposities ontwikkelt, wordt daarover periodiek verslag gedaan. Het betreft door de raad vastgestelde plannen en geopende grondexploitaties van 'Bouwgronden in Exploitatie'.

Voor de situatie dat de gemeente medewerking verleent aan een ontwikkelingsinitiatief van derden is sprake van 'faciliterend' grondbeleid. In die situatie heeft de gemeente de wettelijke plicht om de gemeentelijke kosten te verhalen op de ontwikkelaar. Wij leggen de afspraken vast in een anterieure overeenkomst waarbij de systematiek van het kostenverhaal, zoals beschreven in de Grondexploitatiewet, als basis dient.

Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) geeft jaarlijks nieuwe richtlijnen of stelt de richtlijnen bij voor de grondbedrijfsfunctie.

De inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft gevolgen voor de uitvoering van het grondbeleid, ook al houden de meeste instrumenten dezelfde werking.

Op het moment van dit schrijven is het nog te vroeg om al eerste conclusies te trekken over de impact van de Omgevingswet, bijvoorbeeld ten aanzien van de nieuwe plankostenplan en nieuwe regelgeving ten behoeve van de zogeheten "organische gebiedsontwikkeling".

Uitgangspunten voor programmering van realistische woon- en werklocaties

Bedrijventerreinen/werklocaties

Met de provincie Zuid-Holland is een bedrijventerreinprogrammering afgesproken voor de periode 2014-2030. Vraag en aanbod van bedrijventerreinen brengen we daarmee kwantitatief en kwalitatief met elkaar in evenwicht. We onderscheiden 3 categorieën: ontwikkelen, niet ontwikkelen en visie. Uit onderzoek blijkt dat er regionaal een overaanbod voor de werkmilieus 'industriëel' en 'kleinschalig/gemengd bedrijventerrein' is. Er is nog wel ruimte in de distributiesector.

Woonlocaties

Onderdeel van de Woonvisie is een woningbouwprogramma dat de leidraad wordt voor toekomstige ontwikkelingen. Met de provincie Zuid-Holland heeft de gemeente afspraken rondom woningbouw gemaakt. Daarmee is de basis gelegd voor de ruimtelijke structuur om te ontwikkelen. Dit is voor de gemeente geen eindpunt. Met de provincie zijn we in onderhandeling om een groter woningcontingent (het maximaal aantal woningen dat een gemeente mag bouwen) te krijgen. Op basis van een provinciale herberekening van de zogeheten Trendraming 2019 werd bekend dat we extra woningen mogen bouwen. Het gaat om 686 extra woningen van 2020 tot en met 2029. Dat extra aantal is nodig om de vitaliteit van de kernen in stand te houden en daar waar mogelijk nieuwe locaties te ontwikkelen om instroom vanuit het stedelijk gebied op te kunnen vangen. Hierdoor kunnen we gestalte geven aan het gezinseiland-principe.

Actuele prognose van bouwgronden in exploitatie (BIE)

Voor de projecten die daadwerkelijk in ontwikkeling zijn of (zeer) binnenkort worden ontwikkeld, is of wordt een grondexploitatiebegroting vastgesteld. Jaarlijks in het voorjaar, gelijktijdig met de jaarverslaggeving, herzielt de gemeente de grondexploitaties en stelt het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) op. De actuele bouwgrondexploitaties zijn opgenomen in zogenaamde grondbedrijf-complexen.

In onderstaande tabel staan de verwachte eindresultaten per grondexploitatie, op basis van een doorrekening zoals opgenomen in de MPG 2024 (begin juli door de raad vastgesteld) en de in 2024 nieuw geopende grondexploitatie Fazant 5 in Maasdam, die in 2025 doorlopen. Het gaat om:

- Land van Essche III (Strijen);
- Goudswaard Noordoost;
- Fazant 5 Maasdam.

(X €1.000)	Verwach- te boek- waarde	Mutaties 2025	Verwach- te boekwaarde 31-12-2025	Prognose mutaties 2026	Prognose mutaties 2027	Prognose mutaties 2028	Prognose mutaties 2029 e.v. jaren	Prognose eind- resultaat exploita- tie(eind- waarde)
In exploitatie genomen gronden	1-1-2025							
<i>Winstgevende grondexploitaties:</i>								
Land v Essche III	2.089	-877	1.212	-1810	0	0	0	-598
Uitbr. Goudswaard NO	-1.042	240	-802	657	0	0	0	-145
Fazant 5 Maasdam	-137	137	0	0	0	0	0	0
<i>Verlieslatende grondexploitaties:</i>								
Totaal voor winst- en verliesneming	910	-500	410	-1.153	0	0	0	-743
Winstnemingen		0		743				743
Onttrekking uit verliesvoorziening		0						0
Totaal na winst- en verliesneming	910	-500	410	-410	0	0	0	0

-/- = voordelig; +/- = nadelig.

NB: Ten opzichte van het MPG 2024 worden de volgende grondexploitaties in 2024 administratief afgesloten:

- Tijdelijke huisvesting Numansdorp,
- Tijdelijke huisvesting Goudswaard.

Toelichting op de lopende gebiedsontwikkelingen

Deze grondexploitaties worden in het MPG uitgebreid nader toegelicht. Een korte toelichting per complex is hieronder opgenomen.

Land van Essche III Strijen

Deze ontwikkellocatie ligt aan de zuidkant van Strijen. De gronden van deze locatie zijn grotendeels eigendom van de gemeente. Medio april 2022 is een overeenkomst gesloten met een ontwikkelaar die in staat is om invulling te geven aan de eisen en wensen van de gemeente, zoals ten aanzien van grondgebruik, programma en duurzaamheid. Begin maart 2023 heeft de raad het daarbij horende bestemmingsplan vastgesteld en deze is inmiddels onherroepelijk.

In het najaar 2023 heeft aanvullend archeologisch onderzoek plaatsgevonden, dit heeft geleid tot oponthoud en extra kosten.

In het voorjaar 2024 zijn alle woningen verkocht en worden, op het moment van dit schrijven, waarschijnlijk ook de sociale huurwoningen door de ontwikkelaar in eigen beheer genomen. De meerkosten waren voor HW Wonen te hoog.

In tegenstelling tot de overeenkomst is het nu de bedoeling de grondprijs in één keer af te rekenen, de indexering van de prijzen wordt apart afgerekend. De reden voor afwijking van de overeenkomst is dat de verkoop van de te bouwen woningen voortvarender verliep dan verwacht.

Voltooiing van de bouw en het woonrijp maken eind 2026 is haalbaar maar wordt krap.

Uitbreiding Goudswaard Noordoost

Het bestemmingsplan is in december 2020 vastgesteld. In 2022 heeft de grondverkoop aan de gecontracteerde ontwikkelaar plaatsgevonden. Het bouwrijp maken is in januari 2023 voltooid.

De voortgang ondervindt inmiddels meer dan een jaar vertraging door moeizame verkoop van de woningen in het vrije segment. De laatste woningen moeten nog verkocht worden, maar voorsnog lijkt oplevering eind 2025 en overdracht van het openbaar gebied in 2026 haalbaar.

De vertraging heeft geleid tot een afname van het exploitatieresultaat maar het blijft positief.

Fazant 5 Maasdam

Dit project voor elf sociale huurappartementen is gelegen op de locatie van de voormalige basisschool OBS De Pijler. Het bestemmingsplan is samen met de grondexploitatie in april 2024 definitief vastgesteld. De planning is om in het najaar 2024 te starten met de bouw van de appartementen zodat ongeveer een jaar later, eind 2025, de woningen opgeleverd kunnen worden. Na het woonrijp maken en de overdracht van het openbaar gebied aan Beheer kan de grondexploitatie per 31 december 2025 worden afgesloten, naar verwachting met een neutraal eindresultaat.

Tijdelijke huisvesting Lindehoeve Oud-Beijerland

De locatie ligt in het centrum van Oud-Beijerland op de locatie van de Lindehoeve. De sloop van de huidige opstallen is in sep 2024 gestart waarna de locatie woonrijp gemaakt zal worden en hier worden begin 2025 de tijdelijke woningen geplaatst, in totaal 50 stuks. De grondexploitatie zal is in Q4-2024 geopend¹.

¹, onder voorbehoud van goedkeuring van de raad Q4, 2024.

Tijdelijke huisvesting Numansdorp & Goudswaard

Zoals in het vorige hoofdstuk staat vermeld dat twee grondexploitaties voor tijdelijke huisvesting eind 2024 zijn afgesloten, wordt met het oog op een volledige verslaglegging hieronder nog een korte toelichting gegeven op de twee betreffende projecten.

Numansdorp

Voor het project tijdelijke huisvesting in Numansdorp geldt dat de planning iets is uitgelopen. Doel was om de eerste woningen eind 2023 op te leveren. Doordat er zienswijzen binnengekomen zijn op de ontwerp omgevingsvergunning was een extra stap naar de raad nodig. De werkzaamheden kunnen pas starten met een bruikbare omgevingsvergunning.

De veertig tijdelijke woningen zijn in het voorjaar van 2024 geplaatst, ook de inrichting van het openbaar gebied inclusief het noordelijk gelegen recreatiegebied is daarna voltooid.

De grondexploitatie is afgesloten met een nadelig resultaat, dit was reeds bij de opening en de vaststelling door de raad ingecalculleerd.

Goudswaard

De locatie ligt oostelijk naast de woningbouwlocatie Goudswaard Noordoost, en hier zijn begin 2024 de tijdelijke woningen geplaatst, in totaal twintig stuks waarvan tien gestapeld.

De inrichting van het openbaar gebied is voltooid en is in het najaar van 2024 overgedragen aan Beheer. De grondexploitatie is in januari 2024 geopend en per 31 december 2024 weer afgesloten met een neutraal eindresultaat.

Vennootschapsbelasting in relatie tot grondexploitaties

We verwachten dat onze gemeente als ondernemer wordt aangemerkt en daardoor belastingplichtig is. Het merendeel van de huidige lopende grondexploitaties is winstgevend (zie bovenstaande tabel met resultaten op eindwaarde). Binnen de regels van de vennootschapsbelasting mogen we winstgevende exploitaties compenseren met verliesgevende grondexploitaties. Op dit moment is alleen bij de grondexploitatie tijdelijke huisvesting Numansdorp sprake van een verlieslatend complex. Jaarlijks wordt binnen alle grondexploitaties gekeken wat het totale winstbedrag is. Daarover moet de gemeente vennootschapsbelasting betalen.

Winstneming en het nemen van verliezen

Winstneming

Tussentijdse winstneming is binnen de regelgeving van de BBV mogelijk als:

- het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat én
- een deel van de (bouwrijpe) grond is verkocht én
- een deel van de kosten is gerealiseerd.

De tussentijdse winst wordt berekend aan de hand van de 'percentage of completion'-methode (POC-methode), met andere woorden de mate van voltooiing als maatstaf voor het nemen van een voorschot op het eindresultaat. Dit dient door alle gemeenten op eenzelfde wijze te worden toegepast met als doel de resultaten tussen gemeenten onderling vergelijkbaar te maken.

Dit voortgangpercentage, en daarmee de bepaling van de tussentijdse winst, is pas goed mogelijk en zichtbaar op het moment dat de jaarrekening wordt opgemaakt. De tussentijdse winst is een incidentele opbrengst die zich lastig laat voorspellen tijdens de (eerste) begroting van een project als gevolg van versnellingen, vertragingen en/of andere wijzigingen in de voortgang van projecten lopende het jaar.

Verliezen

Het resultaat van een grondexploitatie wordt berekend door het saldo van de (toekomstige) kasstromen. Wordt er een verlies gesignaleerd, dan dient er op grond van de BBV een voorziening voor te worden getroffen.

De voorziening wordt gewaardeerd op basis van eindwaarde. In principe zijn er geen tussentijdse afrekeningen met deze voorziening. Bij de jaarrekening 2023 is aan de hand van de uitkomsten van het MPG 2024 gebleken dat het bedrag in de verliesvoorziening moest worden bijgesteld als gevolg van de actualisatie van de grondexploitatie Tijdelijke huisvesting Numansdorp. Bij het Bedrijvenpark Hoeksche Waard is ook sprake van een verlieslatende grondexploitatie waarvoor een verliesvoorziening is getroffen. Als eind 2024 Bedrijvenpark HW wordt geliquideerd zal de opgebouwde verliesvoorziening worden ingezet ter dekking van het negatieve resultaat.

Risico's en voorzieningen

Risico's

In principe moeten voorzienbare risico's binnen de grondexploitaties worden opgevangen. De resultaten van de grondexploitaties en de relatieve doorlooptijd ervan geven aan dat de financiële risico's beheersbaar zijn. De onvoorzienbare risico's bij de lopende grondexploitaties worden meegenomen bij het in beeld brengen van het totale benodigde weerstandsvermogen van de gemeente.

De gemeentebrede risico-inventarisatie gaat uit van de "kans x impact"-methode. Vervolgens wordt over het totaal van de geïnventariseerde risico's met behulp van een zogeheten Monte Carlo-simulatie (statische rekenmethode) het minimum bedrag berekend dat nodig is om de hoogte van het weerstandsvermogen te bepalen en daarmee het beslag op de algemene reserve.

Vanuit het vastgestelde MPG 2024 is op basis van de "kans x impact"-methode € 30.000 aan onvoorzienbare risico's met betrekking tot de lopende grondexploitaties vastgesteld. In het totale weerstandsvermogen is met dit bedrag rekening gehouden. Het totale benodigde weerstandsvermogen wordt gedekt middels de algemene reserve.

Voorziening

Conform de BBV-regelgeving worden verwachte tekorten bij lopende en nieuwe grondexploitaties afgedekt met een verliesvoorziening grondexploitaties. De voorziening wordt bepaald op basis van de eindwaardeberekeningen vanuit de grondexploitaties. Eventuele stortingen in deze verliesvoorziening komen ten laste van het exploitatiesaldo. De gemeenteraad stelt jaarlijks bij de jaarrekening de herziening van de grondexploitaties en daarmee de mutaties van de verliesvoorziening vast.

Op grond van de laatste actualisatie van de grondexploitaties (MPG 2024) worden er voor 2025-2028 geen verlieslatende grondexploitaties verwacht. De enige verlieslatende grondexploitatie, namelijk Tijdelijke huisvesting Numansdorp, is per 31-12-2024 afgesloten.

<i>(X €1.000)</i>				
Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Stand 1 januari	0	0	0	0
Stortingen	0	0	0	0
Onttrekkingen	0	0	0	0
Stand 31 december	0	0	0	0

Daarnaast is er nog een aparte verliesvoorziening voor de exploitatie van het Bedrijvenpark Hoeksche Waard. Deze voorziening bedraagt per 1-1-2024 € 5,52 miljoen en sluit aan met het verwachte negatieve resultaat bij de herziening 2024 van het Bedrijvenpark Hoeksche Waard. Naar verwachting wordt voor eind 2024 Bedrijvenpark HW geliquideerd en de opgebouwde verliesvoorziening in 2024 ingezet ter dekking van het negatieve resultaat, waarna deze (verlies)voorziening kan vervallen.

3.8 Regio Deal

Inleiding

Het samenwerkingsverband Zuid-Hollandse Delta en het Rijk hebben op 17 juli 2020 een Regio Deal gesloten. Met deze deal investeert het Rijk € 7,5 miljoen in het versterken en verbeteren van de kwaliteit van leven, werken en wonen in deze regio. In de Zuid-Hollandse Delta werken de gemeenten op de eilanden Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en Voorne-Putten samen aan een aantal grote opgaven.

In een Regio Deal werken Rijk en regio samen aan gebiedsgerichte opgaven om de kwaliteit van leven, werken, wonen, ondernemen, veiligheid, onderwijs en recreëren in regio's verspreid over Nederland te vergroten. De eilanden hebben voor hun ambities een bedrag van € 7,5 miljoen van het Rijk ontvangen en dragen daar zelf nog eens € 7,5 miljoen aan bij. Met de extra investering van het Rijk kan de regio deze opgaven sneller en beter aanpakken.

Thema's

De samenwerkende gemeenten gaan met de ondertekening van de Regio Deal samen aan de slag op het gebied van duurzaamheid, agrifood, landschap en toerisme en onderwijs en arbeidsmarkt. Gemeente Hoeksche Waard is trekker van het thema agrifood.

Projecten

Na de start van de Regio Deal is stevig ingezet op de regionale samenwerking tussen overheden, ondernemers, scholen en maatschappelijke partners. De ambities worden met grote én kleine projecten gerealiseerd.

Agrifood

In de Hoeksche Waard zijn door agrarische initiatiefnemers verschillende nieuwe initiatieven gestart. Een aantal zijn zelfs al succesvol afgerond. We zien mooie projecten waarbij agrariërs samenwerken met wetenschappers en onderwijs. Veel Hoeksche Waardse initiatieven gaan over het verbeteren van de bodem, zoals de pilot regeneratieve landbouw, Robotiller en Bodem als Basis. Het project Energiepolder start in 2024 met steun van de Regiodeal.

Landschap en Toerisme

De regio werkte de afgelopen jaren succesvol aan een beter bereikbaar en leefbaar gebied en aan de doorontwikkeling van het toeristisch aanbod. Ook bij deze pijler zijn al projecten succesvol afgerond. Een aansprekend project binnen het werkpakket Verbinden van stad, land en water voor onze gemeente is de Hitsertse Kade. Dit project levert een bijdrage aan de waardering van de natuur- en belevingswaarde in de Zuid-Hollandse Delta.

Onderwijs en Arbeidsmarkt

De gemeenten willen zorgen voor een 'dekkend onderwijsaanbod' in de regio voor de sectoren agrifood, toerisme en recreatie, duurzaamheid, zorg en innovatietechniek. Daarvoor zijn drie campussen in Goeree-Overflakkee, Voorne aan Zee en Hoeksche Waard belangrijk. In aanvulling daarop komt een regionale online vacaturebank waar werkzoekenden in één oogopslag kunnen zien welke vacatures in de Zuid-Hollandse Delta openstaan.

Nieuwe aanvraag Regio Deal

De nieuwe aanvraag Regio Deal 5e tranche is eind 2023 ingediend door de regio Zuid-Hollandse Delta. Begin 2024 hebben we van het ministerie van BZK te horen gekregen dat onze aanvraag is gehonoreerd. Dit betekent opnieuw een financiële impuls voor ons gebied van 10 miljoen. Voorwaarde aan de investering door het Rijk is dat we als regio hetzelfde bedrag investeren. Voor onze gemeente betekent dit, net als bij de lopende Regio Deal (3^e tranche), dat we reeds in onze begroting opgenomen middelen opvoeren

t.b.v. projecten. Voor het eind van 2024 wil het Rijk van ons horen hoe we onze regionale opgaven samen willen aanpakken en wat we daarvoor gaan doen. De afgelopen maanden zijn al verschillende ideeën en projecten ingebracht. Zo hebben de regiogesprekken die in maart 2024 plaatsvonden ruim 60 voorstellen opgeleverd. Vanuit ondernemers, onderwijs, maatschappelijke organisaties en overheden is een mooie selectie aan ideeën en projecten opgehaald. Sommige al helemaal uitgewerkt in een projectvoorstel, andere nog slechts een eerste schetsidee. Maar bij elkaar geeft het ons een goed beeld van de gedrevenheid en het enthousiasme dat er in onze regio is. Er is dus alle vertrouwen dat we vanaf 1 januari 2025 met een volgende Regio Deal aan de slag kunnen en zo de Brede Welvaart in onze regio kunnen verstevigen.

Risico's

De Regio Deal is niet alleen iets van de overheid. In de zogenaamde 'triple helix' maken ook het onderwijs en ondernemers deel uit van de samenwerking. Belangrijk is dus dat alle partijen hun verantwoordelijkheid in deze samenwerking pakken en er ook voor zorgen dat de financiële investeringen en verplichtingen worden nagekomen.

3.9 Wet open overheid (Woo)

Inleiding

De Wet open overheid (Woo) heeft als doel een open en transparante overheid en is in 2022 ingegaan. De wet is van invloed op onze informatiehuishouding, processen, dienstverlening en cultuur en heeft gevolgen voor de hele organisatie: ambtenaren, college én raad.

Implementatie informatiecategorieën

Drie van de elf verplichte informatiecategorieën publiceren we sinds 2023. De verdere implementatie voeren we stap voor stap en doelmatig uit. Per keer wordt een informatiecategorie uitgerold waarbij we gebruik maken van de eerder opgedane ervaring. We focussen ons eerst op de verplichte categorieën per november 2024 en vervolgens op de categorieën die betrekking hebben op de directe leefomgeving omdat daar, vanuit dienstverleningsaspect, het meeste resultaat te behalen is. Op deze manier publiceren we eind 2025 de 11 verplichte categorieën.

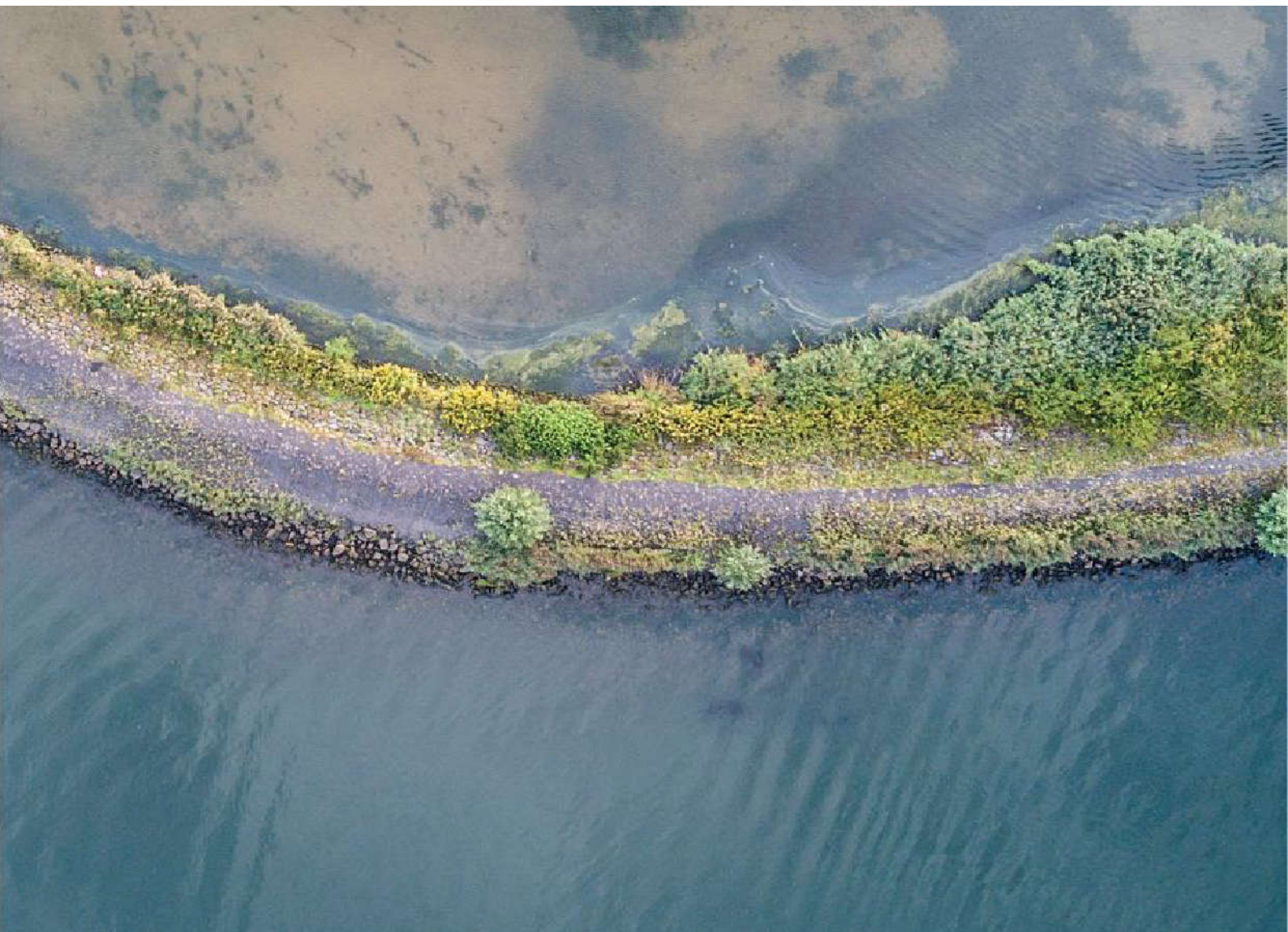
Publicatie

Op de website is een publicatiepagina ingericht die gevuld wordt vanuit ons publicatieplatform. De publicatiewijze op onze website is geautomatiseerd en gekoppeld aan de landelijke woo-index door het inzetten van de openwoo.app. Hierdoor kan de opsteller de informatie die gepubliceerd moet worden zonder handmatige handelingen direct publiceren op onze website.

Bewustwording

Met berichten op het intranet is gestart met bewustwording onder medewerkers te creëren. Vanaf komend jaar worden structureel berichten geplaatst en acties gehouden die bijdragen aan bewustwording van ambtenaren, college- en raadsleden.

4 Financiële Positie

gemeente
Hoeksche Waard

4.1 Grondslagen en uitgangspunten

In onderstaande tabel zijn de uitgangspunten en grondslagen opgenomen zoals die in deze begroting zijn toegepast. Een aantal uitgangspunten (waaronder de woningbouwprognoses en de daaraan gekoppelde parameters) zijn aangepast aan de laatst bekende gegevens en kunnen om die reden afwijken van de eerdere uitgangspunten.

Onderwerp	Uitgangspunt
Algemeen	<p>Een programmabegroting die voldoet aan de eisen van de BBV en die structureel sluitend is in 2025 of aannemelijk is gemaakt dat het structurele evenwicht uiterlijk in 2028 wordt bereikt.</p> <p>Een programmabegroting die voldoet aan de eigen beleidslijnen zoals opgenomen in de financiële verordening 2023, de nota reserves en voorzieningen 2022 en de nota waardering, afschrijving vaste activa 2019.</p>
Loonstijging	<p>Loonindex CPB uit meicirculaire 2024 Gemeentefonds:</p> <p>Loonvoet, sector overheid 2025: 4,4%</p> <p>De cao voor gemeenten loopt van 2 januari 2024 tot 31 maart 2025.</p> <p><i>NB: in de eerste begrotingswijziging bij de programmabegroting 2025-2028 worden de effecten van de septembercirculaire 2024 van het gemeentefonds meegenomen. Hierin wordt de indexatie van de lonen aangepast van 4,4% naar 4,7%.</i></p>
Prijsstijging	<p>Prijsindex CPB uit meicirculaire 2024 Gemeentefonds:</p> <p>Prijs bruto binnenlands product 2025: 2,3%</p> <p>De deelnemersbijdragen aan de GR-en zijn gebaseerd op de vastgestelde begrotingen van de GR-en.</p> <p><i>NB: in de eerste begrotingswijziging bij de programmabegroting 2025-2028 wordt de effecten van de septembercirculaire 2024 van het gemeentefonds meegenomen. Hierin wordt de indexatie van de prijzen aangepast van 2,3% naar 2,7%.</i></p>
Meerjarenperspectief	In 2025 worden de lonen (zie 'loonstijging') en prijzen (zie 'prijsstijging') ten opzichte van 2024 geïndexeerd. Vanaf 2026 worden de lonen en prijzen constant gehouden (geen index).
Onvoorzien uitgaven	Deze is gebaseerd op € 1,-
Omslagrente	Volgens Omslagberekening BBV. Deze wordt bij het opstellen van de Programmabegroting berekend.
Rentepercentage nieuwe geldleningen	<ul style="list-style-type: none"> Kortlopende geldleningen: 4,03% Langlopende geldleningen: 3,2% (voor 25 jaar vast)
Rentetoerekening	De rente wordt via een renteomslag doorbelast aan de betreffende programma's en taakvelden.
Rentebijdraving op reserves en voorzieningen	Vindt niet plaats (met uitzondering van voorzieningen gewaardeerd op contante waarde).
Berekening uurtarieven	<p>De uitgangspunten voor het berekenen van de uurtarieven zijn de gemiddelde loonsom per team gedeeld door het aantal netto productieve uren met daarop een opslag van de overhead.</p> <p>Het netto aantal productieve uren is 1.409 uur per jaar. Dit aantal wordt gehanteerd in de periode 2023 tot en met 2026.</p> <p>Voor anterieure overeenkomsten worden de tarieven uit de landelijke plankostenscan toegepast.</p>
Tarieven OZB en RZB	<p>De belastingtarieven passen we aan aan de ontwikkeling van de waarden van het onroerend goed van het voorgaande jaar. Daarna verhogen wij de tarieven met de inflatiecorrectie op basis van prijs bruto binnenlands product (pbbp) uit de meicirculaire 2024.</p> <p>In lijn met de besluitvorming van de raad bij (het raadsvoorstel van de) de programmabegroting 2024-2027 passen wij daarnaast jaarlijks de tarieven aan met het verschil tussen enerzijds het (eerder) in de begroting toegepaste inflatiecijfer en anderzijds het daadwerkelijk gerealiseerde inflatiecijfer van het afgelopen boekjaar. Dit doen wij op basis van de ramingen van het CPB van het pBBP. In de door u vastgestelde programmabegroting 2023 is een index op de ozb toegepast van 4,9% (cfm raming pBBP in Septembercirculaire 2022). Uit de ramingen van het Centraal Planbureau (kerngegevensstabel raming</p>

Onderwerp	Uitgangspunt
	<p>maart 2024) bedroeg dat het het pBBP over 2023 7,7%. Dit is een verschil van 2,8%. Dit is verwerkt in de voorligende begroting.</p> <p><i>NB: De prijsindexatie en de aanpassing van de tarieven die in deze (primaire) begroting zijn opgenomen zijn gebaseerd op de gegevens zoals opgenomen in de meicirculaire 2024 van het gemeentefonds zijn gepubliceerd. Hierbij was een prijsindexcijfer van 2,3% van toepassing. In de septembercirculaire 2024 van het gemeentefonds wordt uitgegaan van hogere inflatiecijfers (2,7% in plaats van 2,3%). In de actuele ramingen van het CPB (september 2024) blijkt dat het pBBP over 2023 is bijgesteld van 7,7% naar 7,3%. In het raadsvoorstel bij de programmabegroting 2025-2028 wordt voorgesteld om beide percentages te actualiseren. Derhalve is dit nog niet vertaald in deze primaire begroting 2025-2028.</i></p>
Tarieven overige belastingen	<p>Het betreft hier de volgende onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Haven- en kadegelden • Hondenbelasting • Lijkbezorgingsrechten • Marktgeden • Omgevingsvergunningen • Overige legestarieven • Rioolheffing • Toeristenbelasting • Afvalstoffenheffing <p>Aanpassen aan de prijsstijging bruto binnenlands product voor zover de grens van de wettelijke voorschriften (maximumtarief of meer dan 100% kostendekkend) niet structureel wordt overschreden.</p>
Privaatrechtelijke opbrengsten/huuropbrengsten	Aanpassen aan de prijsstijging bruto binnenlands product tenzij er specifieke (meerjarige) afspraken zijn gemaakt (bijvoorbeeld huurovereenkomsten).
Subsidies	<p>Structurele subsidies aanpassen aan de prijsstijging bruto binnenlands product.</p> <p>Bij incidentele subsidies geen inflatiecorrectie toepassen (vaste bedragen).</p>
Aantal inwoners	<p>1 januari 2024: 90.248(GBA)</p> <p>De stijging van het aantal inwoners wordt berekend door een factor van 1,6 inwoners te hanteren per extra woning. Dit resulteert in de volgende inwoneraantallen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2025: 90.802 • 1 januari 2026: 91.838 • 1 januari 2027: 93.224 • 1 januari 2028: 94.597
Aantal woningen	<p>1 januari 2024: 39.574 (CBS)</p> <p>De stijging van het aantal woningen is gebaseerd op de aantallen uit de actuele woningbouwprogrammering 2024-20233. Dit resulteert in het volgende aantal woningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2025: 39.920 (verwachte realisatie in 2024 + 346) • 1 januari 2026: 40.568 (verwachte realisatie in 2025 + 648) • 1 januari 2027: 41.434 (verwachte realisatie in 2026 + 866) • 1 januari 2028: 42.292 (verwachte realisatie in 2027 + 858)
Aantal bijstandsgerechtigden	<ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2025: 919 • 1 januari 2026: 935 • 1 januari 2027: 935 • 1 januari 2028: 915
Aantal bedrijfsgebouwen	<ul style="list-style-type: none"> • 1 januari 2025: 12.618 • 1 januari 2026: 13.292 • 1 januari 2027: 14.076 • 1 januari 2028: 14.886 <p>De stijging is gebaseerd op de verwachte stijging volgens het Rijk welke samenhangt met de uitkeringsfactor.</p>

*Ten opzichte van de Perspectiefnota 2025 zijn de aantallen van het aantal woningen en inwoners geactualiseerd aan de hand van de meest actuele woningbouwprogrammering. Het aantal bedrijfsvestigingen is bijgesteld conform de verwachte stijging van het Rijk.

4.2 Overzicht van baten en lasten

Onderstaand overzicht bevat de baten, de lasten en de mutaties in de reserves voor de jaren 2025 tot en met 2028. Daarnaast bevat het overzicht de gerealiseerde cijfers 2023 (op basis van de jaarrekening 2023) evenals de actuele begroting 2024.

	Werk 23 baten	Werk 23 lasten	Werk 23 saldo	Begr 24 baten	Begr 24 lasten	Begr 24 saldo	Begr 25 baten	Begr 25 lasten	Begr 25 saldo	Begr 26 baten	Begr 26 lasten	Begr 26 saldo	Begr 27 baten	Begr 27 lasten	Begr 27 saldo	Begr 28 baten	Begr 28 lasten	Begr 28 saldo
0. Bestuur en ondersteuning	1.442	-10.339	-8.897	1.613	-10.867	-9.254	1.632	-10.777	-9.145	1.532	-10.417	-8.885	1.532	-10.266	-8.734	1.532	-10.485	-8.953
1. Veiligheid	83	-10.606	-10.523	119	-10.965	-10.847	121	-12.671	-12.550	121	-12.639	-12.517	121	-12.636	-12.514	121	-12.635	-12.514
2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	25.742	-49.320	-23.578	26.212	-53.563	-27.351	29.888	-51.457	-21.569	30.631	-53.303	-22.672	29.909	-54.068	-24.159	30.293	-54.961	-24.668
3. Economie	1.135	-3.513	-2.378	428	-3.259	-2.832	338	-3.356	-3.018	338	-3.343	-3.005	338	-3.157	-2.820	338	-3.157	-2.819
4. Onderwijs	1.740	-7.626	-5.886	3.174	-9.816	-6.642	781	-7.811	-7.030	781	-7.380	-6.599	205	-6.765	-6.560	205	-6.710	-6.505
5. Sport, cultuur en recreatie	4.644	-13.143	-8.499	4.800	-14.229	-9.429	4.155	-16.231	-12.076	4.078	-15.110	-11.033	3.612	-14.713	-11.101	3.612	-15.244	-11.632
6. Sociaal domein	36.395	-96.650	-60.255	35.264	-100.637	-65.373	22.791	-101.376	-78.585	23.368	-98.803	-75.435	23.033	-98.198	-75.165	23.033	-98.203	-75.170
7. Volksgezondheid en milieu	1.526	-9.071	-7.545	2.235	-10.346	-8.111	2.065	-10.214	-8.150	1.941	-9.757	-7.816	1.608	-9.056	-7.448	1.608	-9.056	-7.448
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	5.862	-10.355	-4.493	13.404	-15.548	-2.143	6.636	-10.412	-3.776	6.360	-10.772	-4.411	3.828	-8.138	-4.310	3.779	-8.138	-4.360
Algemene dekkingsmiddelen	170.648	-1.349	169.299	180.517	-1.541	178.976	186.358	-1.162	185.195	177.933	-2.633	175.300	180.022	-3.646	176.376	181.436	-4.501	176.935
Onvoorzien	0	0	0	0	-1	-1	0	-690	-690	0	1	1	0	1	1	0	1	1
Overhead	174	-34.221	-34.047	297	-37.920	-37.623	95	-37.937	-37.841	95	-35.027	-34.932	95	-34.275	-34.179	95	-33.071	-32.976
Vennootschapbelasting	0	361	361	0	-72	-72	0	-74	-74	0	-74	-74	0	-74	-74	0	-74	-74
Saldo van baten en lasten A	249.390	-245.832	3.558	268.062	-268.763	-701	254.859	-264.167	-9.309	247.179	-259.256	-12.077	244.304	-254.991	-10.686	246.053	-256.235	-10.182
0. Bestuur en ondersteuning	250	-506	-257	523	-60	463	799	0	799	624	0	624	475	0	475	676	0	676
1. Veiligheid	0	0	0	0	0	0	9	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	752	-100	652	1.477	-393	1.084	10.573	-9.560	1.013	1.326	0	1.326	1.124	0	1.124	1.191	0	1.191
3. Economie	641	-386	255	672	-472	199	272	0	272	221	0	221	40	0	40	40	0	40
4. Onderwijs	0	0	0	277	-171	106	56	0	56	60	0	60	34	0	34	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	419	-350	69	10.786	-11.131	-345	1.070	-558	512	1.013	-258	755	958	-258	700	1.178	-258	920
6. Sociaal domein	2.539	-2.423	116	1.554	-3.051	-1.498	816	-45	771	519	-45	474	269	-45	224	224	0	224
7. Volksgezondheid en milieu	4	0	4	1.806	-1.345	461	796	-250	546	384	0	384	17	0	17	17	0	17
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	956	-427	529	1.471	-1.279	192	300	-480	-180	300	-80	220	300	-80	220	300	-80	220
Algemene dekkingsmiddelen	29.086	-29.086	0	657	-657	0	3.843	-3.843	0	260	-260	0	1	-1	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overhead	4.941	-498	4.442	9.646	-4.745	4.901	5.087	0	5.087	3.288	0	3.288	2.594	0	2.594	1.334	0	1.334
Vennootschapbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen aan / stortingen in reserves (B)	39.588	-33.776	5.811	28.867	-23.304	5.563	23.621	-14.736	8.885	7.995	-643	7.352	5.812	-384	5.428	4.960	-338	4.622
Resultaat (A+B)	288.978	-279.608	9.370	296.929	-292.067	4.862	278.479	-278.903	-423	255.173	-259.898	-4.725	250.116	-255.374	-5.259	251.013	-256.573	-5.560

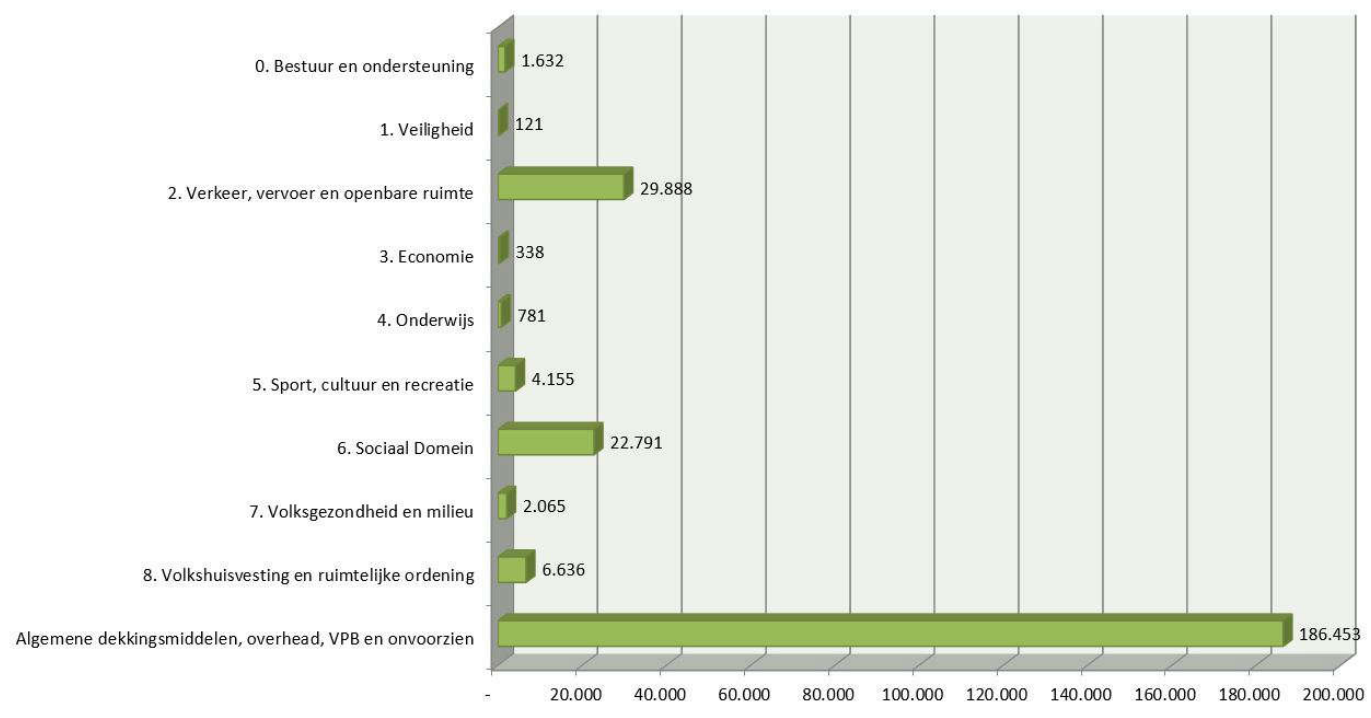
Het totaalbeeld van baten en lasten is als volgt:

Omschrijving	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	249.390	268.062	254.859	247.179	244.304	246.053
Lasten	-245.832	-268.763	-264.167	-259.256	-254.991	-256.235
Saldo van baten en lasten A	3.558	-701	-9.309	-12.077	-10.686	-10.182
Onttrekkingen reserves	39.588	28.867	23.621	7.995	5.812	4.960
Stortingen reserves	-33.776	-23.304	-14.736	-643	-384	-338
Totaal onttrekkingen aan / stortingen in reserves (B)	5.811	5.563	8.885	7.352	5.428	4.622
Resultaat (A+B)	9.370	4.862	-423	-4.725	-5.259	-5.560

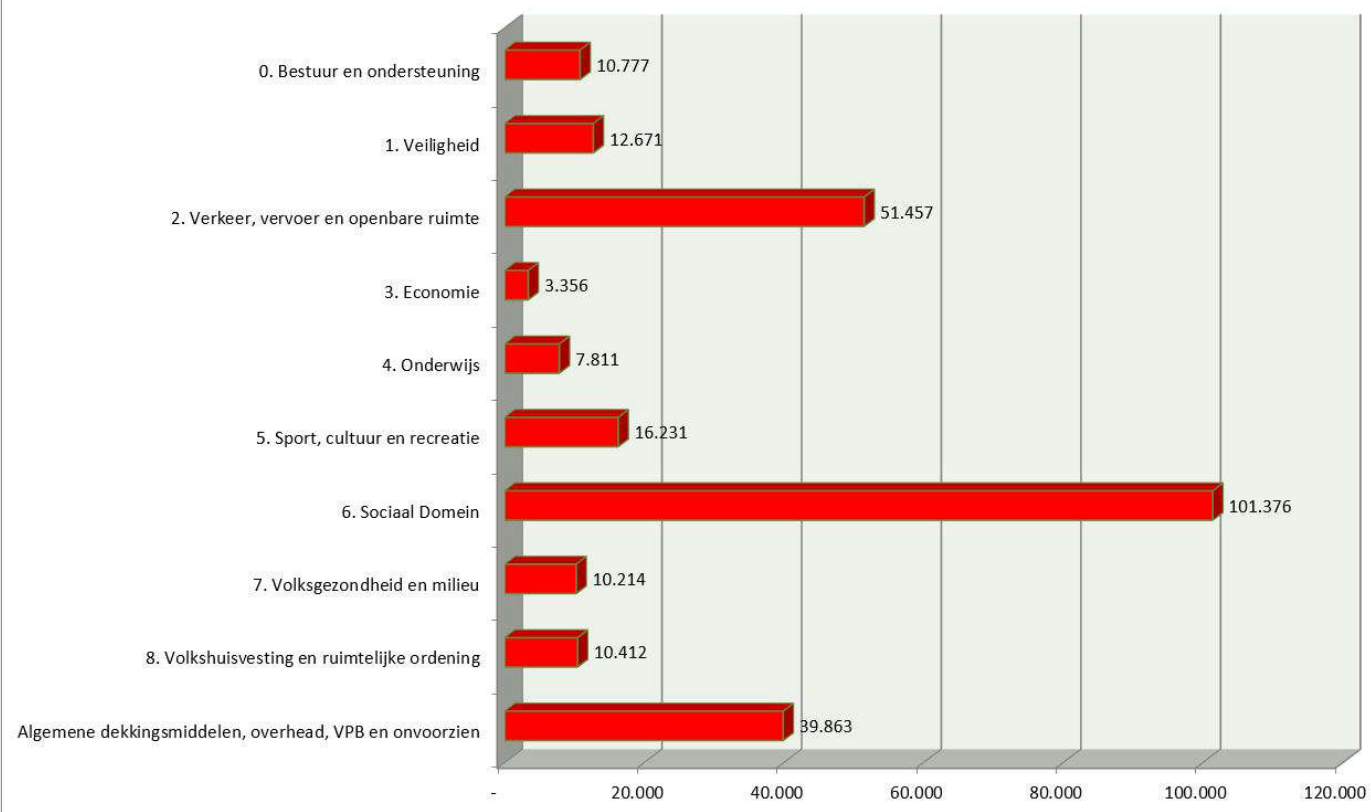
De verdeling van de lasten en baten per programma zijn in onderstaande overzichten weergegeven

(bedragen x€1.000).

Totale **baten** per programma 2025 (excl. reserves)

Totale lasten per programma 2025 (excl. reserves)

4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten

In onderstaand overzicht zijn de incidentele baten en lasten opgenomen. Dit zijn posten die eenmalig van toepassing zijn of waarvan de 'eindigheid' vaststaat.

Bedragen * € 1.000

Pgr	Tv	Incidentele posten (baten en lasten)	Lasten / baten	2025	2026	2027	2028	Toelichting belangrijkste posten
Alg.Dekk	0.4	Flankerend beleid maatregelen	Lasten	834	796	807	788	Friciekosten (voormalig) personeel worden gedekt uit de reserve. Contracten zijn eindig.
	0.4	Onttrekking reserve Flankerend Beleid	Onttrekking	-834	-796	-807	-788	
	0.10	Storting reserve Tijdelijke beleidsimpulsen	Storting	2.786	260	-	-	Overheveling van algemene reserve naar reserve tijdelijke beleidsimpulsen.
	0.10	Onttrekking algemene reserve	Onttrekking	-2.786	-260	-	-	
	0.10	Storting reserve weerstandsvermogen	Storting	1.057	-	-	-	Overheveling obv de risicoinventarisatie. Reservemutaties zijn incidenteel.
	0.10	Onttrekking algemene reserve	Onttrekking	-1.057	-	-	-	
Totaal programma Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien				-	-	-	-	
2	2.1	Storting reserve Kapitaallasten	Storting	5.900	-	-	-	Incidentele reservemutaties
		Onttrekking Algemene reserve	Onttrekking	-3.400	-	-	-	
	2.1	Onttrekking Reserve kostenverhaal Ruimtelijke Ontwikkelingen	Onttrekking	-2.500	-	-	-	
Totaal programma 2. Verkeer, vervoer en Openbare ruimte						-	-	
4	4.2	Eenmalige sloopkosten 'Het Talent' Mookhoek	Lasten	512	-	-	-	Betreft incidentele lasten.
Totaal programma 4. Onderwijs				512	-	-	-	
5	5.3	Onttrekking Reserve uitvoeringsagenda cultuur	Onttrekking	-55	-	-	-	Incidentele reservemutatie
Totaal programma 5. Sport, cultuur en recreatie				-55	-	-	-	
6	6.1	Storting Reserve kostenverhaal Ruimtelijke Ontwikkelingen	Storting	45	45	45	-	
	6.1	Onttrekking Reserve kostenverhaal Ruimtelijke Ontwikkelingen	Onttrekking	-45	-45	-45	-	
Totaal programma 6. Sociaal Domein				-	-	-	-	
8	8.1	Implementatie Omgevingswet	Lasten	300	300	300	300	De extra kosten voor de invoering van de omgevingswet worden gedekt uit de reserve.
	8.1	Onttrekking reserve omgevingswet	Onttrekking	-300	-300	-300	-300	
Totaal programma 8.Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening				-	-	-	-	
Totaalsaldo van incidentele baten en lasten				456	-	-	-	
Totaal incidentele lasten				1.646	1.096	1.107	1.088	
Totaal incidentele baten				-	-	-	-	

Saldo incidentele lasten en baten	1.646	1.096	1.107	1.088	
Totaal incidentele stortingen in reserves	9.787	304	45	-	
Totaal incidentele onttrekkingen aan reserves	-10.977	-1.400	-1.152	-1.088	
Saldo incidentele mutaties in reserves	-1.190	-1.096	-1.107	-1.088	
Totaalsaldo van incidentele baten en lasten	456	-	-	-	

Toelichting op tabel

In het bovenstaand overzicht zijn incidentele baten en lasten opgenomen. Dit zijn baten en lasten die zich eenmalig voordoen of 'eindig' zijn. Door de incidentele baten en lasten in beeld te brengen wordt inzicht verkregen in de mate waarin het begrotingsresultaat wordt beïnvloed door eenmalige of tijdige mee-of tegenvallers.

Per saldo is in 2025 sprake van € 0,5 mln aan incidentele lasten voortvloeiend uit te maken sloopkosten in het kader van huisvesting onderwijs. In de jaren 2026 en verder is het saldo aan incidentele baten en lasten nihil.

4.4 Structureel begrotingsevenwicht

De begroting 2025-2028 moet op grond van artikel 189 van de Gemeentewet 'structureel' in evenwicht zijn. Dit houdt in dat de structurele lasten worden gedekt met structurele baten. De provincie toetst hierbij of de begroting 2025 structureel sluitend is. Indien de jaarschijf 2025 niet structureel sluitend is, dan toetst de provincie of een structureel sluitende begroting in de meerjarenraming wordt gerealiseerd.

Het structurele begrotingsresultaat bestaat uit het begrotingsresultaat gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten (zie onderdeel 'Overzicht van incidentele baten en lasten'). Door het begrotingsresultaat te "normaliseren" voor het saldo van incidentele baten en lasten, ontstaat het begrotingsresultaat dat gebaseerd is op de structurele baten en lasten. Het beeld op basis van de begroting 2025-2028 is als volgt

(Bedragen x €1.000)

Omschrijving	Werkelijk 2023	Actuele begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	249.390	268.062	254.859	247.179	244.304	246.053
Lasten	-245.832	-268.763	-264.167	-259.256	-254.990	-256.235
Totaalsaldo van baten en lasten	3.558	-701	-9.309	-12.077	-10.686	-10.182
Onttrekkingen reserves	39.588	28.867	23.621	7.995	5.812	4.960
Stortingen reserves	-33.776	-23.304	-14.736	-643	-384	-338
(Begrotings)resultaat	9.370	4.862	-423	-4.725	-5.259	-5.560
Incidentele baten en lasten			456	0	0	0
Structureel (begrotings) resultaat	9.370	4.862	33	-4.725	-5.259	-5.560

Bovenstaand overzicht geeft inzicht in de mate waarin de structurele lasten worden gedekt door structurele baten. In 2025 is het saldo van incidentele baten en lasten € 0,5 mln; in de jaarschijven daarna is het saldo van incidentele baten en lasten nihil.

Uit de tabel blijkt in de jaarschijf 2025 een gering positief structureel begrotingsresultaat. In de jaren daarna is sprake van een structureel begrotingstekort oplopend van € 4,7 miljoen in 2026 tot € 5,6 miljoen in 2028. Dit tekort is het gevolg van forse bezuinigingen door het Rijk op het gemeentefonds. De gemeenteraad heeft bij de besluitvorming over de Perspectiefnota 2025 besloten om dit tekort stapsgewijs terug te dringen. Hiervoor is een aantal denklijnen ontwikkeld die door het college verder zullen worden uitgewerkt in concrete ombuigingsmaatregelen.

Bij het raadsvoorstel bij deze begroting is de eerste (uitwerking Septembercirculaire 2024) en tweede begrotingswijziging 2025 (collegeprogramma) gevoegd. Hierin zijn de effecten van genoemde begrotingswijzigingen op het structurele begrotingsresultaat zoals hierboven weergegeven, geactualiseerd.

4.5 Structurele en incidentele mutaties in reserves

In onderstaande tabellen zijn de structurele en incidentele stortingen en onttrekkingen aan de reserves per programma opgenomen.

In het BBV staat dat alle stortingen en onttrekkingen aan de reserves van incidentele aard zijn. Er zijn echter afwijkingen mogelijk. Wanneer een bestemmingreserve wordt gevormd voor de dekking van een investering (met economisch nut), is de dekking structureel geregeld. Door de stortingen en onttrekkingen aan dit soort reserves apart inzichtelijk te maken, is duidelijk dat deze structureel zijn. Bij de bepaling van het structurele evenwicht van de begroting (structurele lasten worden gedekt door structurele baten) kan met de stortingen en onttrekkingen aan deze reserves rekening worden gehouden.

Het overzicht geeft een beeld in hoeverre het exploitatieresultaat wordt beïnvloed door structurele en incidentele mutaties in de reserves (baten = onttrekkingen; lasten = stortingen).

(Bedragen x €1.000)

Bedragen x €1.000	Programma	Inc/ str	2025		2026		2027		2028	
			Baten (onttrekking aan reserve)	Lasten (storting in reserve)	Baten (onttrekking aan reserve)	Lasten (storting in reserve)	Baten (onttrekking aan reserve)	Lasten (storting in reserve)	Baten (onttrekking aan reserve)	Lasten (storting in reserve)
	0. Bestuur en ondersteuning	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
		Str	-799	-	-624	-	-475	-	-676	-
	1. Veiligheid	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
		Str	-9	-	-	-	-	-	-	-
	2. Verkeer, vervoer en openbare ruimte	Inc	-5.900	5.900	-	-	-	-	-	-
		Str	-4.673	3.660	-1.326	-	-1.124	-	-1.191	-
	3. Economie	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
		Str	-272	-	-221	-	-40	-	-40	-
	4. Onderwijs	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
		Str	-56	-	-60	-	-34	-	-	-
	5. Sport, cultuur en recreatie	Inc	-55	-	-	-	-	-	-	-
		Str	-1.015	558	-1.013	258	-958	258	-1.178	258
	6. Sociaal domein	Inc	-45	45	-45	45	-45	45	-	-
		Str	-771	-	-474	-	-224	-	-224	-
	7. Volksgezondheid en milieu	Inc	-	-	-	-	-	-	-	-
		Str	-796	250	-384	-	-17	-	-17	-
	8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	Inc	-300	-	-300	-	-300	-	-300	-
		Str	-	480	-	80	-	80	-	80
	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, Vpb en onvoorzien	Inc	-4.677	3.843	-1.056	260	-808	1	-788	-
		Str	-4.253	-	-2.492	-	-1.787	-	-546	-
	Totaal		-23.621	14.736	-7.995	643	-5.812	384	-4.960	338

Waarvan incidenteel		-10.977	9.788	-1.401	305	-1.153	46	-1.088	-
Waarvan structureel		-12.644	4.948	-6.594	338	-4.659	338	-3.872	338

Uit de tabel blijkt dat het merendeel van de reservemutaties betrekking heeft op de programma's 2 en de algemene dekkingsmiddelen. De structurele reservemutaties hebben vooral betrekking op mutaties in het kader van (de dekking van) kapitaallasten uit reserves.

4.6 Investeringsoverzicht

Het investeringsoverzicht 2025-2028 is hieronder weergegeven. De afschrijvingslasten van deze investeringen zijn verwerkt in de meerjarenraming 2026-2028.

De investeringsbedragen kleiner dan € 25.000 zijn, conform de notitie 'Activa, activering en afschrijving activa', direct ten laste gebracht van de exploitatie (als exploitatiebudget opgenomen). Bij het vaststellen van de begroting worden alleen de investeringen (kredieten) voor het begrotingsjaar 2025 beschikbaar gesteld. De investeringen in de jaarschijven 2026 tot en met 2028 geven een verdere doorkijk.

In de periode 2025-2028 zijn in totaal ongeveer € 78 miljoen aan nieuwe/vervangingsinvesteringen gepland.

x €1.000

Investeringsoverzicht				Investeringen				Afschrijving			
Taakveld	Omschrijving	Jaar aanschaf	Afschr. termijn	2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028
0.4	Vervanging meubilair 2025	2025	10	35					4	4	4
0.4	Vervanging meubilair 2026	2026	10		35					4	4
0.4	Vervanging meubilair 2027	2027	10			35					4
0.4	Vervangen devices raads- en burgerleden 2026	2026	4		100					25	25
0.4	Vervanging mobiele telefonie 2026	2026	4		900					225	225
0.4	Vervanging werkplekken 2027	2027	4			1.500					375
0.4	Vervanging raadsvoorzieningen 2026	2026	4		300					75	75
0.4	Wagenpark 10 jaar 2025	2025	10	217					22	22	22
0.4	Wagenpark 10 jaar 2026	2026	10		549					55	55
0.4	Wagenpark 10 jaar 2027	2027	10			255					26
0.4	Wagenpark 10 jaar 2028	2028	10				294				
0.4.	Werkmaterieel & Aanhangwagens 2025	2025	10	243					24	24	24
0.4.	Werkmaterieel & Aanhangwagens 2026	2026	10		65					7	7
0.4.	Werkmaterieel & Aanhangwagens 2027	2027	10			324					32
0.4.	Werkmaterieel & Aanhangwagens 2028	2028	10				280				
0.4	Vervoersmiddelen handhaving 2025	2025	10	60					6	6	6
0.4	Vervanging meubilair 2028	2028	10				35				
0.4	Vervanging apparatuur vergaderruimten	2025	4	250					63	63	63
0.4	Vervanging werkplekken (specials)	2028	4				100				
0.4	Vervanging datacenter	2028	4				2.000				
Totaal (vervangings) investeringen, Taakveld 0.4: Overhead				805	1.949	2.114	2.709	0	118	508	944
2.1	Civiele kunstwerken 2025	2025	25	340					14	14	14
2.1	Openbare verlichting Armaturen 2025	2025	20	210					11	11	11
2.1	Openbare verlichting Masten 2025	2025	40	335					8	8	8
2.1	Wegen 2025 25 jaar	2025	25	2.000					80	80	80
2.1	Wegen 2025 40 jaar	2025	40	2.700					68	68	68
2.1	Civiele kunstwerken 2026	2026	25		291					12	12
2.1	Openbare verlichting Armaturen 2026	2026	20		175					9	9
2.1	Openbare verlichting Masten 2026	2026	40		175					4	4
2.1	Wegen 2026 25 jaar	2026	25		700					28	28
2.1	Wegen 2026 40 jaar	2026	40		1.600					40	40
2.1	Civiele kunstwerken 2027	2027	25			285					11
2.1	Wegen 2027 40 jaar	2027	40			1.100					28
2.1	Openbare verlichting Armaturen 2027	2027	20			175					9
2.1	Openbare verlichting Masten 2027	2027	40			175					4
2.1	Civiele kunstwerken 2028	2028	25				280				
2.1	Wegen 2028 40 jaar	2028	40				1.100				
2.1	Openbare verlichting Armaturen 2028	2028	20				175				
2.1	Openbare verlichting Masten 2028	2028	40				175				
2.1	Centrale as Numansdorp	2025	40	3.400					85	85	85
2.1	Aanpassing kruising Rustenburg	2025	25	260					10	10	10
Totaal (vervangings) investeringen, Taakveld 2.1: Verkeer en Vervoer				9.245	2.941	1.735	1.730	0	275	368	420
2.3	Havens 2025 40 jaar	2025	40	823					21	21	21
2.3	Havens 2026 40 jaar	2026	40		76					2	2
2.3	Havens 2026 25 jaar	2026	25		32					1	1
2.3	Havens 2027 25 jaar	2027	25			360					14
2.3	Havens 2028 25 jaar	2028	25				25				
Totaal (vervangings) investeringen, Taakveld 2.3: Recreatieve havens				823	108	360	25	0	21	24	38
2.4	Beschoeiingen 2025	2025	20	390					20	20	20
2.4	Beschoeiingen 2026	2026	20		388					19	19
2.4	Beschoeiingen 2027	2027	20			337					17
2.4	Beschoeiingen 2028	2028	20				385				
Totaal (vervangings) investeringen, Taakveld 2.4: Economische havens en waterwegen				390	388	337	385	0	20	39	56
5.2	Vervangen sportvelden 2025 10 jaar	2025	10	400					40	40	40
5.2	Vervangen sportvelden 2025 15 jaar	2025	15	1.410					94	94	94
5.2	Vervangen sportvelden 2026 10 jaar	2026	10		360					36	36

5.2	Vervangen sportvelden 2026 15 jaar	2026	15		800					53	53
5.2	Vervangen sportvelden 2027 10 jaar	2027	10			1.080					108
5.2	Vervangen sportvelden 2027 15 jaar	2027	15			120					8
5.2	Vervangen sportvelden 2028 10 jaar	2028	10				235				
5.2	Overkapping buitenzwembad Klaaswaal	2025	20	300					15	15	15
Totaal (vervangings) investeringen, Taakveld 5.2: Sportaccommodaties				2.110	1.160	1.200	235	0	149	238	354
5.7	Speelvoorzieningen 2025	2025	10	750					75	75	75
5.7	Speelvoorzieningen 2026	2025	10		250					25	25
5.7	Speelvoorzieningen 2027	2026	10			380					38
5.7	Speelvoorzieningen 2028	2027	10				235				
Totaal (vervangings) investeringen, Taakveld 5.7: Openbaar groen en recreatie				750	250	380	235	0	75	100	138
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2025 67 jaar	2025	67	11.400					170	170	170
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2025 15 jaar	2025	15	4.400					293	293	293
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2026 15 jaar	2026	15		4.700					313	313
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2026 67 jaar	2026	67		10.100					151	151
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2027 15 jaar	2027	15			1.050				70	70
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2027 67 jaar	2027	67			6.400				96	96
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2028 15 jaar	2028	15				1.050				
7.2	Gemeentelijk Riolerings Plan 2028 67 jaar	2028	67				6.200				
Totaal (vervangings) investeringen, Taakveld 7.2: Riolering				15.800	14.800	7.450	7.250	0	463	1.093	1.093
7.4	Geluidsscherm N217	2025	20	250					13	13	13
Totaal (vervangings) investeringen, Taakveld 7.4: Milieubeheer				250	-	-	-	0	13	13	13
Totaal				30.174	21.595	13.575	12.569	0	1.133	2.383	3.056

4.7 Reserves en voorzieningen

Inleiding

Het financiële beleid is onder te verdelen in diverse elementen, waaronder reserves en voorzieningen. De financiële positie van de reserves en voorzieningen is een uitwerking van het beleidskader dat de raad heeft vastgesteld.

Doelstelling

Deze paragraaf geeft een actueel beeld van de status van de reserves en voorzieningen zodat de gemeenteraad zijn kaderstellende rol kan uitvoeren.

Totale omvang reserves en voorzieningen

De reservepositie is ruim voldoende. De totale verwachte omvang van de reserves per 1 januari 2025 is € 202 miljoen waarvan algemene reserves ad € 98 miljoen en bestemmingsreserves ad € 104 miljoen. Onze gemeente beschikt hiermee over een solide reservepositie.

De vrij besteedbare algemene reserve per 31 december 2025 bedraagt € 78 miljoen en de reserve 'weerstandscapaciteit' € 10,2 miljoen ter dekking van de geïnventariseerde risico's (zie risicoprofiel paragraaf 3.2 Weerstandvermogen en risicobeheersing).

In onderstaand overzicht is het meerjarenbeeld van de reserves en voorzieningen voor de jaarschijven 2025-2028 opgenomen. Dit is overigens exclusief de (negatieve) begrotingssaldi over de jaren 2025-2028.

Belangrijkste mutaties in reserves

In maart 2022 heeft de raad de Nota reserves en voorzieningen vastgesteld. De hierin genoemde indeling is toegepast in deze programmabegroting. Voor nadere informatie en onderbouwing per reserve en per voorziening wordt verwezen naar de Nota reserves en voorzieningen 2022.

Overzicht reserves en voorzieningen

In onderstaand overzicht zijn de verwachte standen van de reserves en voorzieningen opgenomen voor de jaren 2025-2028.

(Bedragen x €1.000)

Meerjarenoverzicht reserves*	1-1-2025	Vermeerderingen 2025	Verminderingen 2025	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Algemene reserves:	98.271	1.057	11.353	87.976	87.716	87.715	87.715
Algemene reserve*	89.128	-	11.353	77.776	77.516	77.515	77.515
Algemene reserve weerstandsvermogen	9.143	1.057	-	10.200	10.200	10.200	10.200
Bestemmingsreserves:							
Dekkingsreserve afschrijvingen:	75.974	10.368	2.280	84.061	81.149	78.217	74.797
Reserve kapitaallasten	75.974	10.368	2.280	84.061	81.149	78.217	74.797
Overige bestemmingsreserves:	27.612	3.311	9.988	20.935	16.755	14.260	13.057
Reserve invoering omgevingswet	1.600	400	300	1.700	1.400	1.100	800
Reserve sociaal domein	2.781	-	-	2.781	2.781	2.781	2.781
Reserve fractiebudget	123	-	-	123	123	123	123
Reserve flankerend beleid	6.604	-	834	5.770	4.974	4.167	3.379
Reserve uitvoeringsagenda cultuur	55	-	55	-	-	-	-
Reserve duurzaamheid	361	-	-	361	361	361	361
Reserve Vitaliseringsagenda	805	-	-	805	805	805	805
Reserve ondernemend HW	619	-	-	619	619	619	619
Reserve Kostenverhaal ruimtelijke ontwikkelingen	5.108	125	2.545	2.688	2.768	2.849	2.929
Reserve bypass Klaaswaal	691	-	-	691	691	691	691
Tijdelijke beleidsimpulsen (art 7.4 GTK):							
Reserve tijdelijke beleidsimpulsen	5.020	2.786	4.253	3.552	1.289	721	526
Reserve doorontwikkeling organisatie	3.845	-	2.000	1.845	945	45	45
Totaal reserves	201.857	14.736	23.621	192.972	185.620	180.192	175.570
* besloten mutaties tot 1 september 2024 meegenomen							

(Bedragen x €1.000)

Meerjarenoverzicht voorzieningen*	1-1-2025	Vermeerderingen 2025	Verminderingen 2025	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Voorzieningen:							
Voorziening verlofsparen	210	-	-	210	210	210	210
Voorziening pensioenen voormalig bestuurders	5.450	258	277	5.431	5.412	5.393	5.374
Voorziening wachtgeld voormalig bestuurders	517	-	332	185	36	0	0
Voorziening riolering	4.209	-	2.095	2.114	892	895	973
Voorziening baggeren	277	512	152	637	1	0	60
Voorziening Civieltechnische kunstwerken	68	440	435	73	78	83	88
Voorziening onderhoud gebouwen	1.191	184	127	1.248	1.215	924	1.030
Voorziening begraafplaatsen	544	16	-	561	517	473	436
Totaal voorzieningen	12.467	1.410	3.418	10.460	8.361	7.978	8.172
* besloten mutaties tot 1 september 2024 meegenomen							
Totaal reserves en voorzieningen	214.324	16.146	27.039	203.431	193.981	188.170	183.742

Een aantal voorzieningen voor verwachte verliezen worden in mindering gebracht op de boekwaarde van betreffende activa. Deze zijn in onderstaande tabel opgenomen.

(Bedragen x €1.000)

Meerjarenoverzicht voorzieningen	1-1-2025	Vermeerderingen 2025	Verminderingen 2025	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Voorziening dubieuze debiteuren	1.080	-	-	1.080	1.080	1.080	1.080
Totaal verliesvoorzieningen	1.080	-	-	1.080	1.080	1.080	1.080

4.8 Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans voor de jaren 2025-2028 is hieronder weergegeven.

Activa

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
ACTIVA	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Totaal Vaste activa	367.235	396.430	408.036	404.213
(Im)Materiële vaste activa	331.049	360.244	371.851	368.027
Financiële vaste activa	36.186	36.186	36.186	36.186
Totaal Vlottende activa	38.935	38.525	38.525	38.525
Voorraden: Onderhanden werk	435	25	25	25
Uitzettingen < 1 jaar	22.000	22.000	22.000	22.000
Liquide Middelen	0	0	0	0
Overlopende activa	16.500	16.500	16.500	16.500
Totaal Activa	406.170	434.955	446.561	442.738

Passiva

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
PASSIVA	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Totaal Vaste Passiva	330.670	359.455	371.061	367.238
Eigen vermogen	192.972	185.620	180.192	175.570
Voorzieningen	10.460	8.361	7.978	8.172
Vaste schulden	127.239	165.474	182.891	183.496
Totaal Vlottende passiva	75.500	75.500	75.500	75.500
Vlottende schuld	36.000	36.000	36.000	36.000
Overlopende Passiva	39.500	39.500	39.500	39.500
Totaal Passiva	406.170	434.955	446.561	442.738

Toelichting

Het geprognosticeerde balanstotaal van onze gemeente is ongeveer € 400 miljoen. Het eigen vermogen betreft ongeveer € 200 miljoen. De toename in de materiële vaste activa in de jaren is met name toe te schrijven aan de geplande toekomstige investeringen. De verwachting is dat wij hiervoor in de toekomst ook (aanvullende) externe financiering zullen moeten aantrekken.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht taakvelden

Onderstaande tabel bevat per taakveld de baten, lasten en mutaties in de reserves. De reservemutaties worden in dit overzicht allen gepresenteerd onder taakveld 0.10.

		Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
0.1 Bestuur	Baten	0	0	0	0
0.1 Bestuur	Lasten	-5.785	-5.472	-5.200	-5.200
Totaal 0.1 Bestuur		-5.785	-5.472	-5.200	-5.200
0.10 Mutaties reserves	Baten	23.621	7.995	5.812	4.960
0.10 Mutaties reserves	Lasten	-14.736	-643	-384	-338
Totaal 0.10 Mutaties reserves		8.885	7.352	5.428	4.622
0.2 Burgerzaken	Baten	1.598	1.498	1.498	1.498
0.2 Burgerzaken	Lasten	-3.651	-3.824	-3.811	-3.811
Totaal 0.2 Burgerzaken		-2.054	-2.326	-2.313	-2.313
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Baten	34	34	34	34
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Lasten	-1.341	-1.121	-1.256	-1.474
Totaal 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		-1.306	-1.086	-1.222	-1.440
0.4 Overhead	Baten	95	95	95	95
0.4 Overhead	Lasten	-38.627	-35.026	-34.273	-33.070
Totaal 0.4 Overhead		-38.532	-34.931	-34.178	-32.975
0.5 Treasury	Baten	1.588	1.476	1.476	1.476
0.5 Treasury	Lasten	-100	-1.086	-1.591	-1.937
Totaal 0.5 Treasury		1.488	390	-115	-461
0.61 OZB woningen	Baten	12.753	12.895	13.076	13.247
0.61 OZB woningen	Lasten	-707	-707	-707	-707
Totaal 0.61 OZB woningen		12.047	12.188	12.369	12.541
0.62 OZB niet-woningen	Baten	10.560	10.664	10.726	10.787
0.62 OZB niet-woningen	Lasten	0	0	0	0
Totaal 0.62 OZB niet-woningen		10.560	10.664	10.726	10.787
0.64 Belastingen overig	Baten	840	840	840	840
0.64 Belastingen overig	Lasten	-350	-335	-344	-353
Totaal 0.64 Belastingen overig		489	504	496	487
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	Baten	160.522	151.964	153.810	154.991
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	Lasten	0	-500	-1.000	-1.500
Totaal 0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds		160.522	151.464	152.810	153.491
0.8 Overige baten en lasten	Baten	95	95	95	95
0.8 Overige baten en lasten	Lasten	-5	-5	-5	-5
Totaal 0.8 Overige baten en lasten		90	90	90	90
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	Baten	0	0	0	0
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	Lasten	-74	-74	-74	-74
Totaal 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)		-74	-74	-74	-74
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	Baten	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	Lasten	-8.775	-8.773	-8.773	-8.773
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en brandweer		-8.775	-8.773	-8.773	-8.773
1.2 Openbare orde en veiligheid	Baten	121	121	121	121
1.2 Openbare orde en veiligheid	Lasten	-3.897	-3.865	-3.862	-3.862
Totaal 1.2 Openbare orde en veiligheid		-3.775	-3.744	-3.741	-3.741
2.1 Verkeer en vervoer	Baten	694	694	694	694
2.1 Verkeer en vervoer	Lasten	-16.076	-17.142	-17.568	-18.117
Totaal 2.1 Verkeer en vervoer		-15.382	-16.448	-16.874	-17.423
2.2 Parkeren	Baten	82	82	82	82
2.2 Parkeren	Lasten	-384	-377	-373	-365
Totaal 2.2 Parkeren		-302	-295	-291	-284

		Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
2.3 Recreatieve havens	Baten	136	136	136	136
2.3 Recreatieve havens	Lasten	-434	-534	-539	-554
Totaal 2.3 Recreatieve havens		-297	-398	-402	-418
2.4 Economische havens en waterwegen	Baten	0	0	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	Lasten	-944	-933	-857	-875
Totaal 2.4 Economische havens en waterwegen		-944	-933	-857	-875
2.5 Openbaar vervoer	Baten	71	71	71	71
2.5 Openbaar vervoer	Lasten	-414	-339	-288	-288
Totaal 2.5 Openbaar vervoer		-343	-268	-218	-218
3.1 Economische ontwikkeling	Baten	0	0	0	0
3.1 Economische ontwikkeling	Lasten	-1.201	-1.131	-1.003	-1.003
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling		-1.201	-1.131	-1.003	-1.003
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Baten	52	52	52	52
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Lasten	-301	-299	-299	-299
Totaal 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		-250	-248	-247	-247
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Baten	94	94	94	94
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Lasten	-1.216	-1.213	-1.157	-1.157
Totaal 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		-1.122	-1.119	-1.063	-1.063
3.4 Economische promotie	Baten	192	192	192	192
3.4 Economische promotie	Lasten	-637	-700	-699	-699
Totaal 3.4 Economische promotie		-445	-508	-507	-507
4.1 Openbaar basisonderwijs	Baten	7	7	7	7
4.1 Openbaar basisonderwijs	Lasten	-894	-809	-809	-809
Totaal 4.1 Openbaar basisonderwijs		-887	-802	-802	-802
4.2 Onderwijshuisvesting	Baten	5	5	5	5
4.2 Onderwijshuisvesting	Lasten	-3.150	-2.805	-2.792	-2.772
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting		-3.145	-2.800	-2.788	-2.767
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Baten	769	769	193	193
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Lasten	-3.767	-3.766	-3.163	-3.130
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		-2.998	-2.997	-2.970	-2.936
5.1 Sportbeleid en activering	Baten	543	465	0	0
5.1 Sportbeleid en activering	Lasten	-1.107	-1.027	-562	-562
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering		-564	-562	-562	-562
5.2 Sportaccommodaties	Baten	3.216	3.216	3.216	3.216
5.2 Sportaccommodaties	Lasten	-10.645	-9.717	-10.042	-10.576
Totaal 5.2 Sportaccommodaties		-7.430	-6.501	-6.827	-7.360
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Baten	0	0	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Lasten	-766	-697	-594	-593
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		-766	-697	-594	-593
5.4 Musea	Baten	23	23	23	23
5.4 Musea	Lasten	-265	-265	-265	-265
Totaal 5.4 Musea		-242	-242	-242	-242
5.5 Cultureel erfgoed	Baten	31	31	31	31
5.5 Cultureel erfgoed	Lasten	-942	-898	-847	-847
Totaal 5.5 Cultureel erfgoed		-911	-866	-816	-815
5.6 Media	Baten	342	342	342	342
5.6 Media	Lasten	-2.505	-2.506	-2.403	-2.402
Totaal 5.6 Media		-2.162	-2.164	-2.061	-2.060
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Baten	1.225	1.225	1.225	1.225
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Lasten	-12.744	-12.829	-12.750	-12.779
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		-11.519	-11.604	-11.524	-11.554

		Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Baten	3.443	3.286	2.951	2.951
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Lasten	-13.822	-13.414	-12.824	-12.822
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		-10.378	-10.128	-9.873	-9.871
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	Baten	0	0	0	0
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	Lasten	-230	-229	-229	-229
Totaal 6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO		-230	-229	-229	-229
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	Baten	0	0	0	0
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	Lasten	-4.771	-4.642	-4.642	-4.642
Totaal 6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd		-4.771	-4.642	-4.642	-4.642
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	Baten	609	521	521	521
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	Lasten	-3.382	-3.397	-3.396	-3.396
Totaal 6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal		-2.773	-2.875	-2.875	-2.875
6.3 Inkomensregelingen	Baten	16.410	16.410	16.410	16.410
6.3 Inkomensregelingen	Lasten	-23.085	-22.801	-22.799	-22.800
Totaal 6.3 Inkomensregelingen		-6.674	-6.391	-6.389	-6.390
6.4 WSW en beschut werk	Baten	1.231	1.238	1.238	1.238
6.4 WSW en beschut werk	Lasten	-7.571	-7.600	-7.593	-7.599
Totaal 6.4 WSW en beschut werk		-6.339	-6.362	-6.356	-6.362
6.5 Arbeidsparticipatie	Baten	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	Lasten	-3.227	-3.198	-3.196	-3.196
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie		-3.227	-3.198	-3.196	-3.196
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	Baten	625	1.453	1.453	1.453
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	Lasten	-4.067	-4.059	-4.058	-4.058
Totaal 6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)		-3.442	-2.606	-2.605	-2.605
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	Baten	0	0	0	0
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	Lasten	-9.812	-9.792	-9.791	-9.791
Totaal 6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)		-9.812	-9.792	-9.791	-9.791
6.712 Begeleiding (WMO)	Baten	11	0	0	0
6.712 Begeleiding (WMO)	Lasten	-7.138	-7.131	-7.130	-7.130
Totaal 6.712 Begeleiding (WMO)		-7.127	-7.131	-7.130	-7.130
6.713 Dagbesteding (WMO)	Baten	0	0	0	0
6.713 Dagbesteding (WMO)	Lasten	-1.875	-1.875	-1.875	-1.875
Totaal 6.713 Dagbesteding (WMO)		-1.875	-1.875	-1.875	-1.875
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	Baten	0	0	0	0
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	Lasten	-100	-100	-100	-100
Totaal 6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)		-100	-100	-100	-100
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	Baten	0	0	0	0
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	Lasten	-85	-85	-85	-85
Totaal 6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal		-85	-85	-85	-85
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	Baten	0	0	0	0
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	Lasten	-10.947	-9.397	-9.397	-9.397
Totaal 6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal		-10.947	-9.397	-9.397	-9.397
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	Baten	0	0	0	0
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	Lasten	-883	-883	-883	-883
Totaal 6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk		-883	-883	-883	-883
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	Baten	0	0	0	0

		Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	Lasten	-4.849	-4.849	-4.849	-4.849
Totaal 6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal		-4.849	-4.849	-4.849	-4.849
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	Baten	0	0	0	0
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	Lasten	-736	-736	-736	-736
Totaal 6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk		-736	-736	-736	-736
6.791 PGB WMO	Baten	0	0	0	0
6.791 PGB WMO	Lasten	-472	-471	-470	-470
Totaal 6.791 PGB WMO		-472	-471	-470	-470
6.792 PGB Jeugd	Baten	0	0	0	0
6.792 PGB Jeugd	Lasten	-1.298	-1.298	-1.298	-1.298
Totaal 6.792 PGB Jeugd		-1.298	-1.298	-1.298	-1.298
6.811 Beschermd wonen (WMO)	Baten	460	460	460	460
6.811 Beschermd wonen (WMO)	Lasten	-1.354	-1.174	-1.174	-1.174
Totaal 6.811 Beschermd wonen (WMO)		-894	-715	-714	-714
6.821 Jeugdbescherming	Baten	0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	Lasten	-1.456	-1.456	-1.456	-1.456
Totaal 6.821 Jeugdbescherming		-1.456	-1.456	-1.456	-1.456
6.822 Jeugdreclassering	Baten	0	0	0	0
6.822 Jeugdreclassering	Lasten	-174	-174	-174	-174
Totaal 6.822 Jeugdreclassering		-174	-174	-174	-174
6.91 Coördinatie en beleid WMO	Baten	0	0	0	0
6.91 Coördinatie en beleid WMO	Lasten	-42	-42	-42	-42
Totaal 6.91 Coördinatie en beleid WMO		-42	-42	-42	-42
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	Baten	0	0	0	0
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	Lasten	-2	-2	-2	-2
Totaal 6.92 Coördinatie en beleid Jeugd		-2	-2	-2	-2
7.1 Volksgezondheid	Baten	474	333	0	0
7.1 Volksgezondheid	Lasten	-5.319	-5.128	-4.795	-4.795
Totaal 7.1 Volksgezondheid		-4.845	-4.795	-4.795	-4.795
7.2 Riolering	Baten	13.275	13.975	13.251	13.644
7.2 Riolering	Lasten	-7.244	-7.872	-8.472	-8.766
Totaal 7.2 Riolering		6.031	6.103	4.779	4.878
7.3 Afval	Baten	12.856	12.856	12.856	12.856
7.3 Afval	Lasten	-10.621	-10.628	-10.631	-10.634
Totaal 7.3 Afval		2.236	2.228	2.226	2.222
7.4 Milieubeheer	Baten	1.591	1.608	1.608	1.608
7.4 Milieubeheer	Lasten	-4.895	-4.629	-4.261	-4.261
Totaal 7.4 Milieubeheer		-3.305	-3.021	-2.653	-2.653
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Baten	1.548	1.592	1.593	1.585
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Lasten	-2.596	-2.649	-2.591	-2.583
Totaal 7.5 Begraafplaatsen en crematoria		-1.048	-1.057	-998	-998
8.1 Ruimte en leefomgeving	Baten	528	504	505	456
8.1 Ruimte en leefomgeving	Lasten	-3.742	-2.917	-2.914	-2.914
Totaal 8.1 Ruimte en leefomgeving		-3.213	-2.413	-2.409	-2.458
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	Baten	1.338	2.577	44	44
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	Lasten	-1.579	-2.757	-238	-238
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)		-241	-180	-194	-194
8.3 Wonen en bouwen	Baten	4.770	3.278	3.278	3.278
8.3 Wonen en bouwen	Lasten	-5.092	-5.098	-4.985	-4.986
Totaal 8.3 Wonen en bouwen		-322	-1.819	-1.707	-1.707
Eindtotaal		-423	-4.725	-5.259	-5.560

Bijlage 2: Budgetten dierenwelzijn

Bij de besluitvorming rondom de Programmabegroting 2024 (november 2023) heeft de raad de motie Dierenwelzijn (M004 09112023) aangenomen. In de motie heeft de raad het college verzocht om in de begroting het onderdeel dierenwelzijn, als aparte post op te nemen. Ter uitvoering van deze motie is onderstaande tabel opgenomen, waarin de in de begroting 2025 opgenomen budgetten voor dierenwelzijn zijn weergegeven inclusief een toelichting op de bestedingen hiervan.

(Bedragen X €1.000)

OMSCHRIJVING	2025	2026	2027	2028
BUDGET DIERENWELZIJN	129	129	129	129

Toelichting

De besteding van bovengenoemd budget betreft met name de bijdrage aan Stichting Dierenbelang Hoeksche Waard voor zwerfdierenopvang. Daarnaast worden uit dit budget een aantal andere, kleinere subsidies en bijdragen bekostigd, waaronder aan stichting dierenambulance en subsidie aan kinderboerderijen.